

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Zahraniční politika Indie na Blízkém východě – zájmy
a příčiny rostoucí angažovanosti asijské mocnosti
v regionu**

Hana Šebestová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Zahraniční politika Indie na Blízkém východě – zájmy
a příčiny rostoucí angažovanosti asijské mocnosti
v regionu Hana Šebestová**

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za cenné rady, ochotu, trpělivost a čas, který mi při psaní práce věnovala. Moc si toho vážím.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK A AKRONYMŮ	7
ÚVOD	8
1 ZAHRANIČNÍ POLITIKA ROSTOUCÍCH MOCNOSTÍ.....	13
1.1 Vzestup rostoucích mocností a jejich charakteristiky	13
1.2 Základní prvky zahraniční politiky rostoucích mocností	17
1.3 Cíle zahraniční politiky rostoucích mocností	20
1.4 Nástroje zahraniční politiky rostoucích mocností	24
1.4.1 Nástroje tvrdé moci rostoucích mocností.....	25
1.4.2 Nástroje měkké moci rostoucích mocností	28
1.4.3 Jiho-jihní spolupráce	31
2 INDICKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V REGIONU BLÍZKÉHO VÝCHODU	36
2.1 Cíle, zájmy a motivace indické zahraniční politiky v regionu Blízkého východu a význam regionu pro Indii	37
2.2 Nástroje indické zahraniční politiky v regionu Blízkého východu.....	43
2.3 Premiér Módí a politika <i>Look West</i>	54
3 BILATERÁLNÍ VZTAHY INDIE S VYBRANÝMI STÁTY BLÍZKÉHO VÝCHODU	63
3.1 Indicko-saúdskoarabské vztahy	64
3.2 Indicko-iránské vztahy	70
3.3 Indicko-izraelské a indicko-palestinské vztahy	74
3.4 Bilaterální vztahy Indie s dalšími vybranými zeměmi Blízkého východu	79
4. VLIV INDICKÝCH AKTIVIT V REGIONU BLÍZKÉHO VÝCHODU NA JEJÍ VZTAHY SE SOUSEDNÍ ČÍNOU	84

ZÁVĚR	89
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	92
RESUMÉ	116
PŘÍLOHY.....	117

SEZNAM ZKRATEK A AKRONYMŮ

BRICS	Brazil, Russia, India, China, South Africa
CIVETS	Columbia, Indonesia, Vietnam, Egypt, Turkey, South Africa
DAC	Development Assistance Committee
IBSA	India, Brazil, South Africa
IEA	International Energy Agency
IS	Islámský stát
MINT	Mexico, Indonesia, Nigeria, Turkey
MMF	Mezinárodní měnový fond
NDB	New Development Bank
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
RNO	Royal Navy of Oman
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
WTO	World Trade Organization

ÚVOD

Díky reformám, které v Indii proběhly na počátku 90. let 20. století, zaznamenala země výrazný ekonomický růst. Tento vzestup trval bezmála třicet let. V roce 2020 byl vývoj země nicméně velmi negativně ovlivněn pandemií způsobenou onemocněním COVID-19 a došlo k značnému poklesu indické ekonomiky¹. Přesto jde stále o největší ekonomiku v regionu jižní Asie. Kromě toho je Indie sedmým největším státem dle rozlohy na světě, druhou nejlidnatější zemí a také zemí se čtvrtou nejsilnější armádou světa, navíc disponující jadernou zbraní. Také jde o stát, který velmi aktivně využívá veřejnou a kulturní diplomacii, aby si zajistil pozitivní image na mezinárodní scéně. O Indii můžeme zcela jistě mluvit jako o regionální mocnosti v rámci regionu jižní Asie, ale také jde o rostoucí světovou mocnost. Tato země se sice potýká s nemalými vnitrostátními problémy (chudoba, secesionistické tendence, vyšší míra negramotnosti atd.), i přesto má ambice angažovat se mimo region, jehož je součástí, potažmo ovlivňovat globální dění. Toho se snaží v současnosti docílit zvláště prostřednictvím integračních uskupení, jakými jsou BRICS, G77, IBSA, ale je také součástí skupiny G20. Indie jistě má potenciál stát se významným světových hráčem a je označována za rostoucí mocnost, ale kromě vnitřních problémů jí v prosazování moci ve světě brání i konkurent v podobě Čínské lidové republiky. Vzájemné vztahy těchto zemí jsou díky historické zkušenosti poznamenány nedůvěrou a v současné době se jejich zájmy opět kříží, ať už v oblasti Střední Asie, Latinské Ameriky, Afriky nebo Blízkého východu. Právě Blízký východ² je jak pro Indii, tak pro Čínu strategickou oblastí hlavně kvůli surovinovým zdrojům.

¹ Pokud se nicméně podíváme na predikce Mezinárodního měnového fondu (2020), tak se i přes hluboký propad počítá s opětovným výrazným růstem indické ekonomiky již v roce 2021.

² Vymezení Blízkého východu není úplně jednoznačné. Často se diskutuje o tom, které státy do tohoto regionu patří, a které ne. Většina autorů se ovšem shoduje na zahrnutí těchto: Bahrajn, Egypt, Írán, Irák, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Omán, Katar, Saúdská Arábie, Sýrie, Spojené arabské emiráty a Jemen. Dále se většinou setkáme i se zařazením Turecka (TeachMideast 2021). V této práci budu pracovat právě s takto vymezeným Blízkým východem.

Tématem této diplomové práce je „Zahraniční politika Indie na Blízkém východě – zájmy a příčiny rostoucí angažovanosti asijské mocnosti v regionu“, které jsem si zvolila z několika důvodů. Význam rostoucích mocností³ s jejich zvyšujícím se potenciálem ovlivňovat jak politiku, tak ekonomiku nebo bezpečnost na globální úrovni stoupá. Koncept rostoucích mocností se také dá označit za poměrně nový fenomén. Vzestup těchto mocností začal až po konci studené války a dalším milníkem byl rok 2008 a s ním spojená ekonomická krize, protože zatímco tradiční mocnosti byly velmi negativně zasaženy, na nové mocnosti tato krize povětšinou nijak drtivě nedopadla a nepoznamenala je. Čili jde o téma stále aktuální, kterému začala být věnována značná pozornost až v posledních dvaceti letech. Rostoucí mocnosti se snaží rozšiřovat svůj vliv a jsou čím dál více vidět i slyšet. Tyto státy mají nejen kapacity, ale také velké ambice.

Mocností, na kterou je zaměřena tato práce, je Indie. Indie má trochu nevýhodu díky své geografické poloze. Jak jsem již uvedla, jde o ambiciózní regionální mocnost, přesto je často zastiňována svým severním sousedem – již zmíněnou Čínskou lidovou republikou. Autoři zabývající se rostoucími mocnostmi si z oblasti jižní a východní Asie častěji pro svůj výzkum volí právě Čínu. Mnoho prací se pak zabývá čínskými aktivitami a přítomností na Blízkém východě, v Africe, potažmo dalších regionech světa a Indie zůstává upozaděna, ačkoli zcela přehlížena jistě není.

Již jsem uvedla, že téma rostoucích mocností se v posledních letech těší u autorů oboru mezinárodních vztahů značné oblibě. K debatě o vlivu rostoucích mocností na globální politiku a ekonomiku přispěla v roce 2014 kniha editovaná dvojicí Kevin Gray – Craig N. Murphy *Rising Powers and the Future of Global Governance*. Gray se dále zabývá také jiho-jížní spoluprací mezi zeměmi

³ V souvislosti s termínem rostoucí mocnost se můžeme setkat s jistým pojmovým zmatkem. Někdy jsou tyto mocnosti označovány jako rostoucí mocnosti, jindy jako nastupující mocnosti, nové střední nebo nové rostoucí mocnosti, ale setkáváme se i s dalšími termíny označujícími v zásadě stejnou skupinu států. I v zahraniční literatuře se setkáváme s různými označeními, nejčastěji se nicméně setkáme s názvy *emerging powers* (Krickovic 2015) a *rising powers* (Gray – Murphy 2014). V této práci budu používat označení rostoucí mocnost.

globálního Jihu, a to například v článku *South–South cooperation and the rise of the Global South* (2016, spoluautor: Barry K. Gills). Jako dalšího autora, jehož díla významně přispěla k poznání regionálních a rostoucích mocností, uvedu Daniela Flemese, který napsal celou řadu knih a článků k tomuto tématu. Z jeho prací a publikací bych zmínila například *Regional Leadership in the Global System. Ideas, Interests and Strategies of Regional Powers* (2010), *Foreign Policy Strategies of Emerging Powers in a Multipolar World: an introductory review* (2013, spoluautor: Andrew Fenton Cooper), *Introduction: Regional powers in contest and engagement: making sense of international relations in a globalised world* (2009, spoluautor: Adam Habib) nebo *India-Brazil-South Africa (IBSA) in the New Global Order: Interests, Strategies and Values of the Emerging Coalition* (2009). Mezi další autory, kteří významně přispěli při dosavadním studiu rostoucích mocností a jejich aktivit, patří například Patrick Stewart (2010), Amrita Narlikar (2010), Dirk Nabers a Nadine Godehardt (2011), Andrew Hurrell (2007a), Barry Buzan a Ole Wæver (2003), Paulo Sotero (2009), Emma Mawdsley (2012), Miriam Prys (2012), Vidya Nadkarni a Norma Noonan (2013), Thomas Volgy a Kelly Marie Gordell (2019), Andrej Krickovic (2015), ale samozřejmě i mnoho dalších. Ještě zmíním Guye Burtona, autora knihy *Rising Powers and the Arab–Israeli Conflict Since 1947* (2018a), který je zároveň přispěvatelem v rámci think tanku *Middle East Institute* a jeho práce zahrnuje například články *India’s “Look West“ Policy in the Middle East under Modi* (2019) nebo *Explaining India’s Position on Jerusalem and the Israeli-Palestinian Conflict* (2018b). Burton se tedy zaměřuje na aktivity současného premiéra Módího. Dlouhodobým působením Indie v regionu Blízkého východu a jejími vztahy s jednotlivými státy regionu se mnoho textů nezabývá, a právě to budu řešit v této diplomové práci. Jedním z mála autorů, kteří se tomuto tématu věnují, je Stephen P. Cohen (2001, 2005). Dalším by poté mohl být Raja Mohan (2006, 2017).

Cílem této diplomové práce je zjistit, jak se od počátku 90. let 20. století do roku 2020 vyvíjela zahraniční politika Indie jakožto rostoucí mocnosti v regionu Blízkého východu. V práci se zaměřím na zodpovězení následujících otázek:

Jakých podob nabývala angažovanost Indie na Blízkém východě ve zkoumaném období? Chová se Indie na Blízkém východě jako typická rostoucí mocnost? Jaké zájmy v regionu sleduje? Jaké nástroje zahraniční politiky využívá k jejich dosažení? Jak indické aktivity na Blízkém východě ovlivňují vztahy země se sousední Čínou, která v regionu sleduje své vlastní zájmy? Výzkumné období je vymezeno od počátku 90. let 20. století do roku 2020. Začátek zkoumaného období jsem stanovila na počátek 90. let, konkrétně rok 1991, protože právě v tomto roce nastoupila nová vláda P. V. Narasimha Raa, která díky reformám ministra financí Singha nastartovala výrazný ekonomický růst země, a právě v této době začíná i mocenský vzestup Indie v mezinárodním systému. Závěrečný rok 2020 je zvolen tak, aby závěry práce byly co nejvíce aktuální. Délka výzkumného období nám navíc umožní komplexní analýzu indické přítomnosti na Blízkém východě. Práce je koncipována jako jednopřípadová studie zahraniční politiky rostoucí mocnosti, v jejímž rámci budu analyzovat politiku Indie v regionu Blízkého východu ve zkoumaném období.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. V první části práce se zaměřím na představení pojmu rostoucí mocnosti a zejména popíši, jak vypadá zahraniční politika rostoucích mocností, jaké cíle sledují, jaké používají nástroje k dosažení stanovených cílů. Představení teoretických konceptů v této části práce bude doplněno o příklady, respektive demonstrováno na příkladech chování a aktivit hlavních rostoucích mocností současnosti, které zároveň představují země, díky nimž koncept rostoucích mocností vznikl. V druhé části se zaměřím konkrétně na zahraničněpolitické cíle a zájmy Indie v regionu Blízkého východu. Dále se budu zabývat nástroji, které k naplnění svých cílů v oblasti využívá, a zaměřím se na konkrétní aktivity Indie na Blízkém východě, proč je pro ni region významný atd. V samostatné podkapitole zde zmiňuji vládu premiéra Módiho (od roku 2014), protože právě od jeho nástupu se vztahy mezi Indií a Blízkým východem zintenzivnily. V další kapitole se již věnuji vztahům Nového Dillí s vybranými státy regionu, konkrétně nejvýznamnějším mocnostem regionu Saúdské Arábie a Íránu. Další podkapitola se věnuje také vztahům Indie s Izraelem vzhledem

k jejich spolupráci například v oblasti technologií, tajných služeb atd. Vedle Izraele zmiňuji také indicko-palestinské vztahy. Pro komplexnější pohled na vztahy Indie s blízkovýchodními státy a zároveň aby zazněla další důležitá témata, jsem poté zařadila podkapitolu řešící vztahy s dalšími vybranými zeměmi regionu. V poslední kapitole se poté již zaměřuji na indicko-čínské vztahy, na které má konkurence na Blízkém východě svůj vliv. V závěrečné části práce poté představím poznatky svého zkoumání, zhodnotím výsledky analýzy a naplnění cíle.

1 ZAHRANIČNÍ POLITIKA ROSTOUCÍCH MOCNOSTÍ

1.1 Vzestup rostoucích mocností a jejich charakteristiky

Konec studené války, a s ním spojené změny v mezinárodním systému vytvořily prostor pro vzestup zemí tzv. globálního Jihu, které začaly stále asertivněji prosazovat své zájmy. Tyto rostoucí mocnosti také měly (a stále mají) velký vliv na formování post-bipolárního řádu v mezinárodním systému. A s jejich klíčovou rolí pro mezinárodní řád se počítá i do budoucnosti. To můžeme ilustrovat například na ekonomické síle. V minulém roce (tedy 2020) byly na prvním místě žebříčku největších ekonomik světa Spojené státy americké, následovala Čína, a poté Japonsko, Německo, Spojené království, Indie, Francie, Itálie, Brazílie a desítku uzavírala Kanada (Silver 2020). Pokud se ovšem podíváme na zprávu společnosti PwC (2017: 4) *The World in 2050*, která predikuje, jak se během následujících třiceti let změní síly největších ekonomik světa, pak vidíme, že dle této prognózy bude v roce 2050 na prvním místě figurovat Čína, následovat bude Indie a dále Spojené státy, Indonésie, Brazílie, Rusko, Mexiko, Japonsko, Německo a Spojené království. Zpráva jinými slovy říká, že ze sedmi nejsilnějších ekonomik světa bude v roce 2050 šest ze skupiny rostoucích mocností. V současné době si také nejvyspělejší ekonomiky jednoznačně spojujeme s uskupením G7. Zpráva *The World in 2050* nicméně operuje také s termínem skupina E7 (*Emerging 7*), který odkazuje na sedm rostoucích ekonomik, konkrétně jde o Čínu, Indii, Brazílii, Indonésii, Mexiko, Rusko a Turecko. Tyto rozvíjející se trhy skupiny E7 by mohly růst až dvakrát rychleji než vyspělé ekonomiky skupiny G7. Podle tohoto scénáře by poté ekonomiky E7 mohly v roce 2040 dosáhnout dvojnásobné velikosti skupiny G7. Musím ovšem zdůraznit, že jde o pouhé predikce a rostoucí ekonomiky potřebují posílit své instituce a infrastrukturu, aby vůbec svůj dlouhodobý růstový potenciál byly schopny realizovat.

Neexistuje jednotná definice rostoucí mocnosti, ačkoli se setkáváme se znaky, které takto označované země sdílejí. Jde především o jejich značný ekonomický a

demografický potenciál, ale také o snahu změnit stávající řád a ambice výrazněji se prosadit v mezinárodním systému. I přesto existují mezi jednotlivými státy významné rozdíly, a i jejich představy o novém řádu se tedy liší. Do skupiny označované jako rostoucí mocnosti se od 90. let minulého století přidávají stále nové a nové státy. Původní trojice, kterou tvoří samozřejmě Čína, Indie a Brazílie byla postupně doplněna o další státy. Jde například o Jihoafrickou republiku, Indonésii, Mexiko, Turecko, Nigérii, ale někde se setkáváme i se zahrnutím zemí jako jsou Írán, Egypt, Argentina, Austrálie atd. I v souvislosti s již zmíněnou skupinou E7 bych mohla doplnit také Rusko, nicméně to není zemí globálního Jihu. Na druhou stranu jde o člena uskupení BRICS, které hospodářsky sdružuje pět nejvýznamnějším rostoucích mocností. S dnes již běžně používaným akronymem BRIC (dnes tedy spíše BRICS) přišel Jim O'Neill (2001: 1) v roce 2001 ve zprávě *Building Better Global Economic BRICs* investiční společnosti *Goldman Sachs*. Tato zpráva vyzdvihovala důležitost tehdy čtyř zemí (Brazílie, Rusko, Indie, Čína, v roce 2011 byla poté ke skupině připojena Jihoafrická republika, proto tedy od té doby mluvíme o BRICS), které mají podle autora významný potenciál nejen ovlivňovat, ale také měnit světový ekonomický řád. Už v této zprávě je doporučeno, aby se skupina G7 situaci přizpůsobila a zahrnula zástupce BRIC. Vedle skupiny BRICS je dalším často používaným akronymem MINT, který také odkazuje ke státům s výrazným potenciálem rapidního ekonomického růstu a jde o Mexiko, Indonésii, Nigérii a Turecko (Kenton 2019). Tato skupina byla ustanovena podle specifických geografických, ekonomických a demografických faktorů. Například Indonésie byla do skupiny zařazena kvůli své velké pracovní síle. Nigérie může zase nabídnout přírodní zdroje, početnou populaci nebo dobře regulované banky. Státy MINT také disponují specifickou geografickou polohou. Kenton (2019) nicméně také poukazuje na značné překážky v možném růstu těchto zemí. Patří mezi ně především korupce, politická nestabilita a hrozba ekonomické krize. Dalším používaným akronymem, se kterým se v souvislosti s rostoucími mocnostmi můžeme běžně setkávat, je CIVETS. Tato skupina zahrnuje Kolumbii, Indonésii, Vietnam, Egypt, Turecko a Jihoafrickou republiku. Tato zkratka je

používaná od roku 2008 a členské státy vykazují mnoho společných znaků, nicméně za ten nejvýznamnější je považována velká populace mladší třiceti let (Blessing 2020), například v roce 2011 byl průměrný věk v těchto státech méně než 27 let (Allen 2011). V této skupině je tedy zahrnut také Vietnam, který má podle výše zmíněné zprávy PwC (2017: 4) zaznamenat na žebříčku nejsilnějších ekonomik světa největší posun ze všech zemí, a to konkrétně o dvanáct příček, v roce 2050 by poté tedy obsadil dvacáté místo. Významný skok by podle této zprávy měly zaznamenat také Filipíny, které by se mohly posunout až o 9 míst, a to na devatenácté místo. Další zkratkou, se kterou se v souvislosti s rostoucími mocnostmi můžeme setkat je N-11 (*Next 11*). S tímto označením přichází opět Jim O'Neill ze skupiny *Goldman Sachs*. Skupina byla představena v roce 2005 a řadíme sem Jižní Koreu, Mexiko, Bangladéš, Egypt, Indonésii, Írán, Nigérii, Pákistán, Filipíny, Turecko a Vietnam (O'Neill 2005: 7). Tyto země opět disponují velkým demografickým potenciálem, a ačkoli se vyvíjí pomaleji než státy BRICS, pořád se mohou stát významnými světovými mocnostmi. Sám O'Neill (2005: 1) nicméně tvrdí, že ze zmíněné jedenáctky má pouze Mexiko a Jižní Korea (ve zprávě je označována jen jako Korea) kapacity stát se na globální scéně stejně důležitými hráči, jakými se mohou stát země BRIC. Našli bychom samozřejmě i další významné skupiny sdružující rychle rostoucí mocnosti⁴, já jsem zmínila pouze ty nejčastěji používané. Pokud se podíváme na uvedené výčty zemí v jednotlivých uskupeních, pak se také jako další ze společných znaků kromě ekonomického potenciálu jeví také významné postavení v rámci regionu jednotlivých států. Ačkoli se nemusí jednat o regionální mocnosti, jde o státy, které mohou značně ovlivňovat dění i podobu svého regionu.

⁴ Například akronym PPICS skrývá Peru, Filipíny, Indonésii, Kolumbii a Srí Lanku. Méně užívanými zkratkami jsou také TIP (Thajsko, Indonésie, Filipíny) nebo TIMP (Turecko, Indonésie, Mexiko, Filipíny), (Boquet 2017: 184). Za zmínku stojí zcela jistě také VISTA, tedy sdružení Vietnamu, Indonésie, Jihoafrické republiky, Turecka a Argentiny (Rodrigues 2007) nebo IBSA, tedy akronym skrývající Indii, Brazílii a Jihoafrickou republiku.

Jak jsem již zmínila, neexistuje jedna uznávaná definice rostoucí mocnosti. I pokud se budeme bavit o znacích, které bývají pro takto označované země typické, vždy se může najít výjimka a stejně tak rozhodně nelze říct, že by výše zmíněné skupiny zemí byly homogenní. Mezi jednotlivými státy často nalezneme významné rozdíly. Společným atributem, který je hodně vyzdvihoval (vedle výrazného ekonomického potenciálu), je velký demografický potenciál jednotlivých zemí. Nejde jen o fakt, že tyto státy disponují početnou populací, ale také o to, jak jsme mohli vidět například u skupiny CIVETS, že jde o populaci mladou, produktivní. Těmto lidem musí rostoucí mocnosti nicméně vytvořit adekvátní příležitosti, pokud mají tohoto potenciálu využít. Na druhou stranu je zcela jasné, že pokud státy tyto příležitosti nevytvoří, může se frustrovaná mladá populace stát naopak problémem a nositelem sociálních nepokojů a nestability. Politický ekonom a demograf Nicholas Eberstadt (2019) dlouhodobě zdůrazňuje význam demografie a lidské síly, která podle něj nabízí jakési vodítko k tomu, jak bude v budoucnosti vypadat geopolitické uspořádání světa. Na základě demografie tedy Eberstadt dále ukazuje, s jakými zeměmi by Spojené státy měly udržovat úzké vazby a vztahy. Podle něj by Washington měl obrátit svou pozornost na rostoucí mocnosti jižní a jihovýchodní Asie, protože zatímco v zemích tradičních asijských spojenců, jako jsou například Japonsko a Jižní Korea, klesá počet obyvatel a v budoucnu má tento trend pokračovat, země jako Indonésie či Filipíny stále porostou, respektive jejich početná populace. Autor je dále přesvědčen, že dnes nejsilnější rostoucí mocnost, Čína, čeká díky demografii pokles. Vzhledem k politice jednoho dítěte⁵ se očekává s brzkým sestupem Číny na druhé místo v počtu obyvatel za Indii. Zásadní je ovšem spíše to, že kolem roku 2040 bude mít Indie asi o 200 milionů lidí v produktivním věku více než Čína. Zde ovšem musím dodat, že Indie má své vlastní demografické problémy, jako jsou například nízká úroveň veřejného zdravotnictví nebo nízká průměrná úroveň dosaženého vzdělávání související s vyšší mírou negramotnosti.

⁵ Ta byla zrušena až v roce 2015.

1.2 Základní prvky zahraniční politiky rostoucích mocností

V předchozí kapitole jsem poukázala na to, že samotný pojem rostoucí mocnost se může zdát vágním a různí autoři si ho mohou vykládat jinak. Stejně tak jsem zmínila, že neexistuje žádná jednotná ucelená definice takovéto mocnosti, proto může jít o poměrně širokou skupinu států. Ovšem jako větší problém se jeví různorodost této skupiny. Pokud se podíváme na země tvořící skupiny zmiňované v podkapitole 1.1, je zcela jasné, že tyto země mají odlišná postavení ve svém regionu, mají různě velké (a navzájem se podstatně lišící) mocenské kapacity a zároveň ani jejich zahraniční politiku a národní zájmy nemůžeme pokládat za koherentní. Proto budu v následujících kapitolách, které se budou týkat již konkrétně zahraniční politiky rostoucích mocností, vycházet ze zájmů, nástrojů a zahraničněpolitických aktivit původní trojice takto označovaných zemí, a to tedy konkrétně Číny, Indie a Brazílie. Jde totiž o státy, které jsou všeobecně uznávány jako rostoucí mocnosti, mohli bychom tvrdit, že tento jejich status je nezpochybnitelný. Zároveň jde o státy, které vykazují řadu stejných znaků, proto můžeme předpokládat, že by mohly vést podobnou zahraniční politiku, která by se nicméně odlišovala od zahraničních politik jiných států (např. středních či malých mocností).

Některé znaky či atributy státu ovlivňují jeho zahraniční politiku více, jiné méně (a některé vůbec). Státy zcela jistě v jejich zahraničněpolitických aktivitách ovlivňuje jejich velikost. Při takovémto třídění státu je asi nejjednodušší použít absolutní objektivní kritéria. Maurice A. East (1973: 557) mezi tato kritéria řadí rozlohu země, počet obyvatel, celkové HDP (mohli bychom také říci ekonomická síla země) a vojenské kapacity. Na žebříčkách ve všech těchto čtyřech kategoriích patří výše zmíněná trojice nezpochybnitelných rostoucích mocností do první desítky států⁶. Dalším atributem, který velmi výrazně ovlivňuje směřování zahraniční politiky státu, je jeho ekonomická vyspělost. Mezinárodní měnový fond

⁶ V kategorii vojenské síly se různé žebříčky mohou mírně lišit. Já jsem vycházela z dat Global Firepower (2021).

(MMF 2020a) klasifikuje země pouze do dvou skupin podle tří hlavních kritérií. Jde o příjem na osobu, diverzifikaci exportu (toto kritérium je zařazeno hlavně kvůli vývozcům ropy) a stupeň integrace do globálního finančního systému. Třetí kritérium, tedy míra integrace do globálního finančního systému, není ovšem nikde blíže specifikováno, respektive není vysvětleno, jak MMF míru integrace posuzuje. MMF tedy řadí země do dvou kategorií, do vyspělých ekonomik (*advanced economies*) a rostoucích trhů (*emerging markets*), které také označuje jako rozvojové ekonomiky (*developing economies*). Rostoucí mocnosti patří do kategorie druhé, jde tedy o tzv. rostoucí trhy (MMF 2021). Jako problém této kategorizace ovšem vidím to, že využívá pouze dvě kategorie, do kterých se mohou země řadit, a navíc k přeřazení z jedné kategorie do druhé (zpravidla do vyšší) nedochází nijak často. Navíc MMF označuje pouze 39 ekonomik coby vyspělých⁷ a jako rostoucí trhy poté uvádí 156 ekonomik⁸ (MMF 2020b).

Další atribut, který může státy při tvorbě zahraniční politiky významně odlišit, je zcela jistě jeho politické zřízení. Jedním z ukazatelů, které by sem mohly spadat, je index demokracie státu. Žádná z rostoucích mocností nepatří do skupiny států plně demokratických (*full democracy*). Jak Indie, tak Brazílie se řadí k tzv. demokraciím s nedostatky (*flawed democracy*), Čína poté spadá do kategorie autoritářských režimů (*authoritarian regime*) (EIU 2019). Vnitřní problémy země, ať už socioekonomické či politické, se mohou velmi výrazně projevit v chování státu navenek. Rostoucí mocnosti se velmi často potýkají s vnitrostátními problémy, i proto bych zde zmínila jejich možný vliv na zahraniční politiku země. Jack E. Vincent (1981: 128) například tvrdí, že existuje spojitost mezi vnitrostátními problémy a vnější agresivitou států. Pokud se totiž v zemi vyskytnou vážné vnitřní problémy a zmatek, političtí lídři se budou mnohem

⁷ Jde o ekonomiky, ne o státy. Na seznamu je například samostatně zahrnut Hong Kong a Macao nebo Tchaj-wan.

⁸ Tímto členěním pouze do dvou kategorií pak spadají státy jako například Chorvatsko, Čína, Rusko nebo Polsko do stejné kategorie jako Jemen, Demokratická republika Kongo, Somálsko nebo Súdán.

ochotněji angažovat v cizím konfliktu, aby sjednotili stát proti vnějšímu nepříteli. Jednoduše řečeno, externí konflikt je racionálním řešením vnitřních problémů.

Jiným atributem, který může mít vliv na tvorbu zahraniční politiky státu, je jeho geografická poloha. Rostoucí mocnosti mají zcela jistě určitou geografickou výhodu. Jde o státy přímořské, nikoli však ostrovní. Mají přístup k důležitým průplavům či průlivům, ústím řek, mohou kontrolovat významné dopravní uzly atd. Tyto rostoucí mocnosti hrají velmi významnou roli v rámci svého regionu. Pokud bychom se bavili na regionální, ne systémové úrovni, pak bychom tyto státy mohli označit také jako regionální mocnosti. Jsou to země, které zcela jistě převyšují ostatní státy regionu a mají nad nimi značnou mocenskou převahu. I tento fakt je významný pro zahraniční politiku, protože regionální mocnosti hrají důležitou roli v regionální rovnováze moci, jejich sféra vlivu je pro ně důležitá, a proto ji chrání. Zahraničněpolitické aktivity a zájmy těchto mocností pak mohou být do značné míry ovlivněny nebo přímo definovány regionálními problémy a tématy. Regionální mocnosti mají také často ambice prosazovat zájmy celého regionu na globální úrovni, např. v rámci mezinárodních organizací. Na druhou stranu existují tvrzení, že se regionální mocnosti dominantně soustřeďují na regionální politiku, to ovšem pro rostoucí mocnosti neplatí. Rostoucí mocnosti mají zcela zřejmé ambice angažovat se na úrovni světového systému a ovlivňovat, popřípadě tvořit globální řád. Rostoucí mocnosti se chtějí stát světovými mocnostmi, možná dokonce hegemony.

Podle uvedených atributů státu tedy lze kategorizovat rostoucí mocnosti coby jednu skupinu státu, jejíž atributy jsou podobné, a proto lze teoreticky tvrdit, že se tyto státy budou chovat ve své zahraniční politice podobně, a zároveň se svým chováním budou odlišovat od jiných skupin států. K původní trojici rostoucích mocností bych mohla podobností připojit ještě například Indonésii a Jihoafrickou republiku, nicméně mocenské kapacity těchto států jsou oproti ostatním relativně menší. Rusko jsem nezařadila z jednoduchého důvodu. Ačkoli je členem BRICS, není považováno za součást globálního Jihu jako ostatní zmiňované rostoucí mocnosti.

1.3 Cíle zahraniční politiky rostoucích mocností

Zahraniční politiku státu můžeme jednoduše definovat jako soubor aktivit v mezinárodním prostředí, který vede k dosažení zájmu dané země. Cíle zahraniční politiky státu, případně národní zájmy nejsou nicméně dány pouze tím, co daný stát chápe jako prioritní a žádoucí, ale jde také o to, co je v možnostech země. Státy musí mít dostatečné kapacity pro dosahování svých státních zájmů v mezinárodní aréně.

K základním cílům každého státu patří kromě zajištění si přežití také zajištění si bezpečnosti. U rostoucích mocností tomu samozřejmě není jinak. Tohoto primárního cíle tyto státy dosahují ovšem jinak než např. malé státy či střední mocnosti. Pokud se podíváme na to, jak si rostoucí mocnosti zajišťují bezpečnost, pak velmi často vidíme, že spoléhají spíše samy na sebe a na své kapacity. Jde o státy, které, jak už jsem zmínila, mají velké kapacity. Armády těchto zemí patří k nejsilnějším na světě a vláda vynakládá nemalé prostředky na další investice a modernizaci vojenských kapacit. Rostoucí mocnosti tedy mají své prostředky a nepotřebují si tedy zajišťovat bezpečnost prostředky, jakými jsou např. aliance, kolektivní bezpečnost⁹ nebo třeba vyhlášení neutrality.

Mezi dlouhodobé zahraničněpolitické cíle rostoucích mocností patří udržení si své pozice v regionu, popřípadě její další posílení (Tank 2012: 3). Už bylo řečeno, že jde o regionální mocnosti, které jsou relativně mocnější než další státy v regionu, a tuto relativní výhodu si země chtějí zachovat. To ale není vše. Dlouhodobým cílem regionálních mocností je také změna mezinárodního řádu (Chandra 2018: *passim*). I když se představy, jak by se řád měl změnit u jednotlivých rostoucích mocností, liší, samotný cíl – změna – zůstává stejný. Rostoucí mocnost chce poté v tomto novém řádu hrát klíčovou roli a určovat

⁹ To ovšem neznamená, že rostoucí mocnosti nejsou členy systémů kolektivní obrany nebo bezpečnosti. Ale autoři Christopher Williams a Mihaela Papa (2021: 4) například tvrdí, že bezpečnostní hrozba rozhodně nemusí být hnací silou k tvorbě aliance. Aliance pro rostoucí mocnost může sloužit spíše jako jiné multilaterální fórum, kde s jinými zeměmi jedná o dohodách, které se nutně nemusí týkat bezpečnosti. Dále slouží jako příležitost pro jakési sladění postoje členů k určité otázce. Aliance pak může například v rámci OSN jednat jednotně.

pravidla a normy. Tyto státy chtějí být světovými mocnostmi až hegemony (to bychom mohli tvrdit například v případě Číny) (Destradi 2010: 903). K dosažení tohoto cíle využívají rostoucí mocnosti specifické prostředky, respektive nástroje zahraniční politiky, kterým je věnována následující kapitola.

Cíle rostoucích mocností jsou tedy především mocenské. Moc je důležitá pro samotné přežití státu v mezinárodním prostředí, pro rostoucí mocnosti je spíše důležité svou moc oproti ostatním relativně navyšovat a získat výsadní postavení. Co se týče regionální úrovně, pak je důležité udržet si primát vojenské síly. V rámci svého regionu mohou rostoucí mocnosti také iniciovat vznik politického či spíše ekonomického uskupení, ve kterém by coby nejsilnější hráči v oblasti hrály prim a určovaly ostatním pravidla. I přes obrovské mocenské kapacity rostoucích mocností nemusí být dosažení cíle být lídrem regionu a reprezentovat ho navenek nijak jednoduché. I když se stát může zdát jako přirozený vůdce, ostatní země regionu se mohou silně stavět proti jeho vůdčí roli (Hurrell 2007b: 141). Příkladem by mohla být zcela jistě Brazílie, které v regionu nejenže konkuruje Argentina, ale jde o jediný portugalsky mluvící stát v oblasti, kde ostatní země sdílí oficiální jazyk, tedy španělštinu. Rostoucí mocnost chce dosáhnout vůdčí pozice, chce dosáhnout vůdcovství (*leadership*) (Nel 2010: 955). Státy tedy musí získat stoupence, respektive následovníky, kteří by souhlasili s představami rostoucí mocnosti o podobě a správě regionu. Jinými slovy, rostoucí mocnost se snaží získat uznání svého vůdčího postavení v regionu ostatními státy tohoto regionu, popřípadě se snaží, aby tento její status uznaly i světové mocnosti, tedy ty, které se nachází vně daného regionu.

Rostoucí mocnosti dále samozřejmě sledují své ekonomické cíle. Už jsem zmínila, že jde o země, které mají obrovský ekonomický potenciál a již v současnosti patří k největším ekonomikám světa. Snaha více se ekonomicky angažovat v mezinárodním systému a získat větší vliv může být ilustrována například na přístupu rostoucích mocností k Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Původní trojici rostoucích mocností a s ní také Jihoafrickou republiku a Indonésii označuje OECD jako skupinu států s rozšířenou

spoluprací (OECD 2011: *passim*). Brazílie dokonce podala žádost o členství v organizaci. Rostoucí mocnosti jsou již nyní klíčovými ekonomickými partnery členů OECD. Dokonce organizace sama uvádí, že Čína (stejně jako ostatní uvedené rostoucí mocnosti) je zvána k větší účasti v rámci organizace s ohledem na možné členství (OECD 2015), přestože tato organizace má být složena z vyspělých *tržních demokracií* (Patrick–Egel 2015). Ačkoli se rostoucí mocnosti snaží více ekonomicky angažovat v mezinárodním prostředí, je otázkou, zda vůbec členství v OECD potřebují, respektive zda by jim přineslo nějaké výraznější ekonomické výhody. Spíše by se pouze zlepšila jejich image coby členů mezinárodní organizace ekonomicky velmi vyspělých zemí. To, že rostoucí mocnosti nemohou být tradičními mocnostmi přehlíženy, dokazují období krize. Například minulý rok (tj. 2020), kdy celý svět zasáhla pandemie způsobená onemocněním COVID-19 a všechny významné ekonomiky byly rapidně zasaženy a zaznamenaly pokles, čínská ekonomika jako jediná významná ekonomika zaznamenala růst. Sice šlo o pouhých 2,3 %, ale již nyní (ke konci ledna 2021) podle dostupných údajů roste čínská ekonomika rychlejším tempem, než tomu bylo před vypuknutím pandemie (Shih 2021). Indii sice krize zasáhla ještě více, ale znovu platí, že v současnosti stoupá a její opětovný růst se očekává již v tomto roce. Stejně tak je na tom i Brazílie. Jde sice o jednu z pandemií nejvíce zasažených zemí, jejíž ekonomika také minulý rok výrazně poklesla, ale opět platí, že se její hospodářské oživení a růst očekává již v tomto roce (World Bank 2020). Můžeme se vrátit také například k světové hospodářské krizi z roku 2008, která velmi výrazně postihla tradiční světové mocnosti, v první řadě Spojené státy. Rostoucí mocnosti naopak touto krizí nějak výrazně zasaženy nebyly. Právě rok 2008 bychom mohli brát také jako rok, který potvrdil, že se musí s rostoucími mocnostmi po konci bipolárního uspořádání světa počítat.

Dalším cílem, který je společný pro rostoucí mocnosti (hlavně ze skupiny BRICS), a kterému přizpůsobují své kroky, je změna mezinárodního finančního řádu. Lépe řečeno, zájmem rostoucích mocností je vytvořit nové mezinárodní finanční instituce, které by nebyly ovládané mocnostmi globálního Severu, a které

by byly zároveň schopny konkurovat takovým strukturám, jakými jsou například Světová banka nebo Mezinárodní měnový fond. Problémem ovšem je to, že ačkoli je tento cíl pro rostoucí mocnosti shodný, navzájem si při jeho dosahování konkurují. K tomu se jako příklad vyloženě nabízí projekt Nové rozvojové banky (*New Development Bank*, NDB), která byla založena právě státy BRICS. Dohoda o založení NDB byla podepsána roku 2014 a samotná banka byla jako plně funkční označena v roce 2016. NDB sídlí v Šanghaji a jejím oficiálním cílem je financování infrastruktury a projektů udržitelného rozvoje v zemích BRICS, a zároveň v dalších rostoucích ekonomikách a rozvojových zemích (NDB 2021). Nová rozvojová banka tedy vznikla s cílem konkurovat Světové bance a MMF, ale vzhledem k nejednotnosti zakládajících států se její fungování potýká s problémy. Mezi Čínou a Indií panuje i v rámci NDB rivalita, Indie se bojí, že Čína se prostřednictvím půjček snaží rozšiřovat svůj vliv v Asii na její úkor, navíc mezi členy BRICS nefunguje žádná zásadnější ekonomická spolupráce, např. Jihoafrická republika a Rusko se více soustředí na svůj vlastní region. Kromě toho existují více regionálně zaměřené rozvojové banky, které se nemusí potýkat s takovou konkurencí a heterogenitou členů. Jde například o Asijskou rozvojovou banku nebo Africkou rozvojovou banku. Také se setkáme s tím, že s cílem napomoci svému ekonomickému růstu a zároveň s cílem rozšířit svůj ekonomický vliv, vznikají samostatné národní banky jednotlivých rostoucích mocností. John Weiss (nedatováno: 1) všechny tyto banky označuje jako rozvojové banky (*development banks*), ačkoli se od sebe jednotlivé banky mohou svými aktivitami odlišovat. Jejich cíl je ovšem shodný – posílit ekonomiku rostoucí mocnosti. Největšími z těchto bank je Čínská rozvojová banka a Brazilská rozvojová banka. Tyto rozvojové banky se zároveň snaží rozšiřovat svůj vliv i za hranice. Brazilská rozvojová banka například velmi aktivně podporuje aktivity brazilských společností v zahraničí a podporuje jejich konkurenceschopnost, ale také se snaží mít vliv na globální trh, například je pro ni důležité udržovat vztahy s multilaterálními organizacemi (BNDES 2021).

Co se týče ekonomických cílů, tak rostoucí mocnosti dlouhodobě usilují o změny týkající se světového obchodu. Podle nich jsou totiž pravidla značně nespravedlivá a nastavená tradičními mocnostmi globálního Severu. V těchto snahách se jako klíčová jeví role Světové obchodní organizace (WTO), kde se rostoucí mocnosti aktivně snažily hájit zájmy zemí globálního Jihu, což bylo patrné například během jednání o tzv. Rozvojovém programu z Dauhá během katarského kola. Jejich snahy se týkaly hlavně sektoru zemědělství a plnohodnotného zapojení nejméně rozvinutých, popřípadě rozvojových zemí do světového obchodního systému (Ptáková – Škorík 2014: 6). Jedním z klíčových principů WTO je garance speciálních práv rozvojovým zemím. Rostoucí mocnosti se snaží být jakými zástupci těchto zemí v rámci organizace. V poslední době se ovšem ozývají hlasy, které zpochybňují legitimitu zařazování ekonomik rostoucích mocností, jako je například Čína, mezi rozvojové země¹⁰ (Weinhardt 2020: 388).

Kromě mocenských a ekonomických cílů sledují rostoucí mocnosti také ideové zájmy. Nemůžeme tvrdit, že by se například Čína snažila nějak aktivně šířit svou ideologii ve své zahraniční politice. Ideové snahy těchto mocností se týkají spíše snahy o zlepšení své image na mezinárodní scéně, vytváření si dobrého jména. Tyto cíle mohou souviset se snahou o zisk vůdcovství v regionu.

1.4 Nástroje zahraniční politiky rostoucích mocností

Podle cílů, které státy sledují ve své zahraniční politice, jsou poté voleny nástroje k jejich dosažení. Rostoucí mocnosti mají ohromné materiální zdroje, jde o obrovské ekonomiky a státy, které disponují vojenskými kapacitami řadícími se k největším na světě. Není ovšem pravdou, že by ve své zahraniční politice využívaly pouze prostředků tvrdé moci (*hard power*). Ta sice nepochybně při dosahování stanovených cílů hraje prim, zároveň se ale často rostoucí mocnosti

¹⁰ V rámci WTO zemím není tento status nijak přisuzován, státy klasifikují samy sebe. Například Čína a Indie se tedy „sebeklasifikovaly“ coby rozvojové země a svého statusu využívají ve svůj prospěch.

snaží budovat i svou měkkou moc (*soft power*). Spíše ideové zdroje moci jsou totiž nezbytné k dosažení zmiňovaného vůdčího postavení v rámci regionu. Velmi důležitým zahraničněpolitickým nástrojem se pro rostoucí mocnosti stala také tzv. jiho-jihní spolupráce. Následující tři podkapitoly jsou tedy věnovány nejčastějším prostředkům, které v závislosti na svých cílech tyto hráči volí.

1.4.1 Nástroje tvrdé moci rostoucích mocností

Při dosahování svých cílů využívají rostoucí mocnosti spíše svých materiálních zdrojů. Vzhledem k tomu, že jde o nejsilnější světové ekonomiky, jejichž význam stále roste, jsou ekonomické nástroje velmi častým způsobem, jak dosáhnout svých cílů. Pokud mluvíme o ekonomických nástrojích zahraniční politiky, pak rostoucí mocnosti využívají pro dosažení svých zájmů jak ekonomických odměn, tak trestů. Asi nejzákladnějším nástrojem spadajícím k ekonomickým odměnám, kterého rostoucí mocnosti ve velké míře využívají, je navázání obchodu. Nicméně v současnosti se tyto státy soustředí především na multilaterální úroveň. Příkladem takové spolupráce pak může být MERCOSUR, kde jedním ze zakládajících členů byla Brazílie, nebo Asijsko-pacifické hospodářské společenství (APEC), jehož součástí je Čína (ale také třeba Indonésie), a dále jde například o Jihoasijské sdružení pro regionální spolupráci (SAARC), kde je důležitým členem Indie. Navíc už v roce 2007 Amitav Acharya (2007: 645) zmínil, že úpadek vlivu Spojených států v Asii, růst Číny, Indie a Japonska a zvyšující se interdependence a interakce mezi asijskými státy může redefinovat mezinárodní pořádek. Dnes je Čína bezesporu největším obchodním partnerem asijských zemí (Purushothaman nedatováno: 5), v prvním čtvrtletí roku 2020 ASEAN dokonce nahradil EU coby největší obchodní partner této mocnosti (Medina 2020).

Jiným, velmi často využívaným a velmi diskutovaným nástrojem, ke kterému se rostoucí mocnosti uchylují, je poskytování rozvojové či jiné finanční pomoci. Tato forma zahraniční pomoci byla většinou poskytována státy Severu, a i rostoucí mocnosti se řadily k příjemcům rozvojové pomoci (v některých

případech tyto země stále určitou formu podpory od tradičních mocností Severu přijímají). Dnes ovšem o rostoucích mocnostech můžeme mluvit také jako o významných donorech. Není žádným překvapením, že největšími poskytovateli pomoci ze zemí globálního Jihu jsou Čína a Indie, o kterých Kragelund (2010: 1) mluví jako o zemích s dvojitým statusem (*dual status*), protože jde jak o poskytovatele, tak příjemce pomoci. Na rozdíl od tradičních poskytovatelů rozvojové pomoci, reflektují rostoucí mocnosti ve svých aktivitách zásady jiho-jihní spolupráce (viz kap. 1.4.3). Asi tím nejvýznamnějším rozdílem je fakt, že rostoucí mocnosti nepodmiňují poskytování rozvojové pomoci provedením politických reforem v rámci dohody nezasahování do vnitřních záležitostí. A právě to může být zdrojem kritiky. V roce 2009 označil Moises Naim (2009) podporu poskytovanou problematickým režimům coby darebnou pomoc (*rogue aid*). Jako poskytovatele této pomoci označil především Čínu, Venezuelu, Saúdskou Arábii a Írán a jimi poskytovanou podporu označil za „toxickou“. Rostoucí mocnosti tedy v rámci jiho-jihní spolupráce nemají problém poskytnout finanční prostředky státům, které jsou kritizovány za porušování lidských práv, nedodržování norem, nebo například i z podpory terorismu. Dalším problematickým bodem rozvojové pomoci poskytované rostoucími mocnostmi, na kterou poukázala organizace *Transparency International* (2012) je fakt, že tato pomoc je méně transparentní než pomoc od tradičních dárců. Jednou z častých nejasností může být i to, kam vůbec rozvojová pomoc odešla, protože informace nejsou zeměmi zveřejněny. V této souvislosti mohu také doplnit, že rostoucí mocnosti nejsou součástí Výboru pro rozvojovou pomoc (*Development Assistance Committee, DAC*), který patří pod Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD*), a tak se nemusí řídit doporučeními a dohodami, kterými se naopak řídí největší poskytovatelé pomoci globálního Severu. Jednoduše řečeno, rostoucí mocnosti ani nezaložily, ani nejsou členy žádné mezinárodní organizace nebo platformy, která by je nějakým způsobem omezovala a jejímiž pravidly a předpisy by se při poskytování finanční pomoci musely řídit.

Jednou z věcí, které si také můžeme povšimnout u finanční pomoci rostoucích mocností je změna jejího směřování. Dlouhodobě tato pomoc směřovala hlavně do zemí geograficky blízkých, zemí regionu. To samozřejmě souvisí s jejich cílem dominovat regionu, získat si vůdčí postavení, nicméně v posledních letech podpora rostoucích mocností stále častěji a ve větším množství přesahuje hranice jejich regionu. Dnes například směřují všechny rostoucí mocnosti alespoň část své zahraniční pomoci africkým státům, dokonce na tento kontinent proudí z těchto zemí stále více a více finančních prostředků.

Vzhledem k jejich sílícímu postavení a kapacitám není překvapením, že se rostoucí mocnosti ve své zahraniční politice uchylují i k ekonomickým trestům, respektive sankcím. To, jak tyto mocnosti sankcí využívají se ovšem liší. Indie a Brazílie se uchylují k sankcím spíše multilaterálně. Například pokud OSN rozhodne o sankcích proti nějaké zemi, Indie a Brazílie se spíše přidají a jejich vlády tyto sankce zavedou. U obou těchto zemí je nejčastěji používaným prostředkem uvalení embarga (Eversheds Sutherland 2018a, Eversheds Sutherland 2018b). Čína v tomto případě coby rostoucí mocnost vybočuje. Nejenže nemá problém uvalit na jakoukoli zemi unilaterální sankce, ale také využívá svého křesla stálého člena RB OSN ke kritice a ve výjimečných případech i k vetování sankcí, které chce uvalit právě OSN. Příklady z minulosti mohou být například odmítání sankcí proti Myanmaru (2007), Zimbabwe (2008), nebo Sýrii (2011, 2012). Čína začala ekonomické sankce ve své zahraniční politice více používat až během posledních deseti let, protože předtím velmi výrazně zazníval názor, že takový typ sankcí je ilegální, že státy zasahují do vnitřních záležitostí jiných států zcela proti mezinárodnímu právu, a kromě toho tímto způsobem mohou způsobit humanitární katastrofu (Reilly 2012: 121–122).

Rostoucí mocnosti se staly také velmi významnými podporovateli *peacekeepingu*. Například Indie je dlouhodobě považována za velmi důležitého přispěvatele a stejně tak i Čína a Brazílie poskytují pravidelně personál. V roce 2020 byla Indie na žebříčku přispěvatelských zemí na pátém místě, Čína se umístila za Indonésií na devátém místě. Tyto dvě země zároveň posilují hlavně

vojenskou složku mise a poskytují tedy své vojáky do kontingentních jednotek (UN 2021).

Rostoucí mocnosti používají ve své zahraniční politice i vojenské nástroje. Ráda bych ovšem zdůraznila, že postoje jednotlivých rostoucích mocností k tvrdé moci se liší. Některé přikládají větší význam vojenským nástrojům, jiné se drží spíše jen ekonomických prostředků. Čína, Indie i Brazílie figurují podle dat Global Firepower (2021) v první desítce na žebříčku hodnotícím vojenskou sílu států. Ovšem například Indie, které připadlo čtvrté místo, se k používání vojenských prostředků ve své zahraniční politice příliš nekloní. Na druhou stranu Čína balancuje mezi používáním ekonomických a vojenských nástrojů mnohem vyrovnaněji (Murphy 2010: 1–2).

Nicméně ani Peking se nepřiklání k přímým vojenským intervencím. Na druhou stranu z rostoucích mocností se z jeho strany nejvíce setkáváme s nevyřčenou hrozbou vojenské intervence a zastrašování. Klasickým příkladem mohou být kroky podnikané čínskou vládou v Jihočínském moři, jakými jsou budování umělých ostrovů a následná výstavba vojenských základen nebo přesouvání zbraňových a radarových systémů do oblasti. Peking se snaží dlouhodobě svými kroky zastrašit země, které zde vznášejí své územní nároky. Jde především o Vietnam, Filipíny, Tchaj-wan, Malajsi a Brunej (Vařáková 2018). Zároveň Čína ve sporné oblasti organizuje demonstrativní vojenská cvičení a plavby vojenských lodí. Jak jsem již uvedla, Indie ani Brazílie se k užití vojenských nástrojů ve své zahraniční politice spíše nepřiklánějí.

1.4.2 Nástroje měkké moci rostoucích mocností

Všechny rostoucí mocnosti se snaží budovat si i měkkou moc. A pokud se na tyto země a jejich aktivity podíváme blíže, pak můžeme tvrdit, že jsou při snaze využívat svých ideových zdrojů ve své zahraniční politice velmi aktivní. Coby hlavní zdroj měkké moci zmíním v první řadě diplomacii, respektive veřejnou diplomacii. Protože právě veřejná diplomacie může být pro rostoucí mocnosti prostředkem pro vytváření pozitivního obrazu o daném státu v zahraničí.

Coby součást veřejné diplomacie nyní zmíním kulturní diplomacii, kterou rostoucí mocnosti ve velké míře využívají. Mohli bychom tvrdit, že kulturní složka státu ovlivňuje jeho percepci v zahraničí. Jedním z nástrojů kulturní diplomacie jsou zcela jistě kulturní centra. Samozřejmě ne v každé zemi, ale v mnoha ano, najdeme čínská, indická nebo brazilská kulturní centra, která se zaměřují na pořádání kulturních akcí a snaží se ukázat pozitivní tvář své země zahraniční veřejnosti. Rostoucí mocnosti navíc tato centra nezakládají pouze ve svém nejbližším okolí, respektive ve svém regionu, nebo jen na území partnerských zemí. Na tomto místě bych zmínila čínské Konfuciovy instituty, které vznikají po celém světě a patří pod Ministerstvo školství ČR. Tyto instituty mají za cíl kromě jiného podporovat kulturní výměnu, ale jsou také místem propagace čínštiny. Rostoucí mocnosti také velmi často podporují překlad literárních děl svých autorů. V tomto směru je například velmi aktivní Indie. Mohu zmínit její vládní agenturu *National Book Trust* (NBT), která kromě mnoha jiných činností pořádá Světový knižní veletrh v Novém Dillí, který je údajně největší knižní událostí v africko-asijském regionu (NBT 2019). V souvislosti s kulturní diplomacií bych zde zmínila pojem *national branding*. V podstatě jde o snahu vytvořit značku státu na mezinárodní scéně. Tato „značka“ má přilákat turisty, ale také investice. Jde tedy o nástroj, který vede primárně k ekonomickým cílům. Jeho součástí může být například tvorba propagačních videí, které představují to nejlepší, co daná země nabízí. Rostoucí mocnosti patří mezi země, které tento nástroj zcela jistě využívají¹¹. Řekla bych, že co se týče kulturní diplomacie, v dnešní době má až enormní vliv na vnímání země zahraniční veřejností populární kultura, a právě té rostoucí mocnosti hojně využívají. Příkladem jejího vlivu může být v současnosti až neuvěřitelná oblíbenost tzv. C-popu (*chinese pop*) a C-dramat (*chinese drama*)

¹¹ V některých případech je ovšem tento nástroj zdrojem kontroverze. Takovým případem jsou třeba videa britských youtuberů Oli a Lee Barretových, kteří jsou podle všeho placeni čínskými státními orgány a jejich propagandistická „propekingská“ videa získala značnou pozornost médií. V jednom z takovýchto videí například zaznělo, že ujgurské tábory mladým lidem pomáhají k lepší budoucnosti a díky nim se mohou uplatnit v mnoha profesích (Ellery – Knowles 2021).

po celém světě. Čínská dramata jsou často důvodem, proč se mladí lidé začínají učit čínský jazyk. Pokud se přesuneme do Indie, tak kdo by v dnešní době neznal termín *Bollywood*. Brazilská produkce také zaznamenává stále větší pozornost. Platformou, která šíření originální čínské, indické a brazilské tvorby pomáhá nejvíce, je zcela jistě *Netflix*, a to přestože v Číně není dostupný.

Vedle kulturní diplomacie využívají rostoucí mocnosti také sportovní diplomacii. I přes své vnitřní problémy mají tyto země velké finanční prostředky a lidské zdroje, proto pro ně právě sport může být cestou, jak zlepšit prestiž a popularitu státu. U rostoucích mocností je například vidět až enormní snaha hostit významné sportovní akce a při té příležitosti se co nejlépe předvést. Najít příklady takového počínání není nijak těžké. Jako první se nabízí olympijské hry, jejichž pořadatelství se dá zcela určitě považovat za prestižní záležitost. V roce 2008 pořádal poprvé LOH Peking, o osm let později to bylo Rio de Janeiro, kromě toho v roce 2014 hostil čínský Nanking také LOH mládeže. A již nyní je enormní pozornost věnována masivním čínským přípravám na ZOH v Pekingu roku 2022. To, jak ohromnou příležitostí pro sebe prezentaci jsou takovéto sportovní megaakce je objektivně doložitelné čísly. Olympijské hry v Pekingu z roku 2008 jsou totiž zapsány mezi Guinnessovy světové rekordy coby olympijské hry s největší televizní sledovaností všech dob. Hry totiž celosvětově sledovalo 4,7 miliard lidí, což znamenalo asi 70 % populace země (Guinness World Records 2021). Brazilské Rio de Janeiro se roku 2014 stalo také pořadatelem mistrovství světa ve fotbale. Indie v roce 2011 zase hostila velmi sledované mistrovství světa v kriketu a tuto událost má opět pořádat již v roce 2023.

Nyní bych zmínila diplomatické nástroje zahraniční politiky. Rostoucí mocnosti využívají hlavně multilaterální diplomacie k posílení svého hlasu v mezinárodním prostředí. Samozřejmě se také snaží aktivně hájit a prosazovat své zájmy. Rostoucí mocnosti zároveň často navazují diplomatické vztahy s jinými státy globálního Jihu, tvoří s nimi různá uskupení ve snaze získat silnější vyjednávací pozici. Také vytváří spojení se zeměmi, které sledují stejný cíl. Příkladem takové spolupráce může být skupina G4, kterou tvoří Indie, Brazílie,

Japonsko a Německo. Tyto státy se snaží navzájem podporovat v získání pozice stálého člena v Radě bezpečnosti OSN, jsou to země, které vyjádřily podporu návrhu diplomata Razálí Ismaíla na reformu RB.

Pro doplnění zde zmíním žebříček *Soft Power 30*, který zveřejňuje *Portland Communications* a *USC Center on Public Diplomacy* (2019), a který hodnotí země právě na základě jejich *soft power*. V tomto hodnocení figuruje Brazílie na 26. místě, a za ní následuje Čína. Pokud se podíváme na rostoucí mocnosti z hlediska tvrdé moci, pak zcela jistě nemohou být přehlíženy. Zároveň ale mají tyto země velké ideové zdroje, bohatou kulturu, historii. Coby regionální mocnosti si tyto státy často aktivně budují svou měkkou moc, aby dosáhly svého cíle – získat a udržet své vůdcovství v regionu. Je to právě měkká moc, která rostoucím mocnostem může zajistit stoupence, které jak ve svém regionu, tak na úrovni mezinárodního systému potřebují.

1.4.3 Jiho-jihní spolupráce

Za velmi důležitý nástroj k prosazování zahraničněpolitických cílů rostoucích mocností může být považován fenomén tzv. jiho-jihní spolupráce (*South-South cooperation*). Tato forma kooperace je rostoucími mocnostmi podporována jako možný prostředek k redefinici mezinárodního řádu. Samotná myšlenka této spolupráce vychází z nerovnosti, která panuje mezi státy globálního Severu a Jihu. Také můžeme říct, že jiho-jihní spolupráce vychází z hodnocení Světové banky (SB), která státy dělí na rozvinuté ekonomiky, ekonomiky v tranzici a rozvíjející se ekonomiky¹². Podle této klasifikace spadají všechny rostoucí mocnosti do kategorie rozvíjejících se ekonomik (UN 2014: 146), a podle myšlenek jiho-jihní spolupráce mají rozvíjející se země řadu společného a prostřednictvím kooperace mohou zlepšit své postavení v mezinárodním systému,

¹² Tato kategorizace se liší od té Mezinárodního měnového fondu, kterou jsem zmiňovala v kapitole 1.2 a státy, které patří mezi vyspělé ekonomiky podle MMF nemusí být rozvinutými ekonomikami dle hodnocení SB. To může být ilustrováno na případu Izraele. Podle MMF (2020b) jde o vyspělou ekonomiku, ale SB ji řadí mezi rozvíjející se ekonomiky (UN 2014: 146).

který je definován globálním Severem¹³. Jiho-jihní spolupráci tedy můžeme vnímat jako formu spolupráce zemí globálního Jihu, která je založena na vzájemném respektu, ale také na symetrii a na pravidle, že si země nebudou vzájemně zasahovat do svých vnitřních záležitostí. Díky této spolupráci by měly rozvíjející se země profitovat stejnou měrou, a kromě toho jde o snahu konkurovat formám spolupráce Sever-Sever a Sever-Jih. Nejtradičnější formou spolupráce je spolupráce Sever-Jih, kdy rozvinutá země Severu ekonomicky, nebo jiným způsobem, podporuje chudší zemi. Často může jít o pomoc při přírodní katastrofě nebo humanitární krizi (UN 2019). Tomuto typu spolupráce je ovšem často vyčítáno, že bohatší Sever využívá svého silnějšího postavení ve svůj prospěch nebo také to, že pomoc je podmiňována reformami podle představ Severu. Co se týče spolupráce Sever-Sever, pak tato platforma přehlíží velkou část světa. Jiho-jihní spolupráce může být například důležitým prostředkem pro malé, dalo by se říci přehlížené, africké státy, jak posílit svůj hlas. Rostoucí mocnosti ovšem za touto spoluprací vidí něco jiného. Tato platforma pro ně může být způsobem, jak získat loajální spojence. Ti by jim posléze mohli pomoci v naplnění zásadních cílů, například jde o klasickou snahu těchto mocností získat stálé křeslo v Radě bezpečnosti OSN.

Projevem spolupráce a suverenity mezi zeměmi globálního Jihu je také skupina G77, která byla založena v roce 1964. Jde o spojení rozvojových zemí, které se takto snaží vylepšit svou vyjednávací pozici v rámci OSN. Uskupení se snaží hájit společné ekonomické zájmy členů a podporovat jiho-jihní spolupráci. Ačkoli název skupiny zůstal od jejího vzniku stejný, počet členů se v průběhu času (a s dekolonizací) zvýšil z původních 77 na 134 (G77 2021). V rámci OSN jde tedy o největší mezivládní organizaci vůbec, kdy z celkových 193 členů OSN sem patří 134 zemí. V rámci podpory a koordinace jiho-jihní spolupráce byl v 70.

¹³ Jen dodám, že dělení na globální Jih a Sever zcela logicky nekoresponduje s geografickou polohou. Například Austrálie a Nový Zéland jsou sice geograficky součástí jižní polokoule, ale podle klasifikace jde o rozvinuté ekonomiky a rozhodně tyto státy nejsou počítány mezi země tzv. globálního Jihu a nejsou součástí jiho-jihní spolupráce.

letech v rámci OSN zřízen Úřad OSN pro jiho-jihní spolupráci (*United Nations Office for South-South Cooperation, UNOSSC*), a to v rámci Rozvojového programu OSN (*United Nations Development Programme, UNDP*). Tento úřad se řídí principy jiho-jihní spolupráce, konkrétně jde o respekt národní suverenity, národního vlastnictví, nezávislosti, rovnosti, nepodmiňované spolupráce, nezasahování do vnitřních záležitostí a vzájemného prospěchu (UNOSSC 2021). V rámci skupiny G77 se ovšem vytvořil blok čtyř nejrychleji rostoucích mocností, které spolu spolupracují v některých tématech intenzivněji. Jde o tzv. skupinu BASIC, kterou tvoří Brazílie, JAR, Indie a Čína. Tato spolupráce započala v roce 2009 v průběhu Kodaňské konference. Rostoucí mocnosti se dohodly na koordinaci ve vyjednávání o klimatických změnách a jejich zástupci se pravidelně setkávají. Skupina je založena na společné identitě – státy se profilují jako rostoucí mocnosti – nicméně panují mezi nimi neshody, což samozřejmě komplikuje jejich spolupráci. Země skupiny BASIC nicméně sdílí svůj postoj na konferencích týkajících se klimatu. Státy BASIC považují (a vždy považovaly) klimatickou změnu za velmi vážný globální problém, ale jeho zmírňování podle nich není úkolem pro země jejich typu, myšleno rozvojové země, když je evidentní historická odpovědnost na straně rozvinutých států (Hochstetler – Milkoreit 2014: 227). V rámci G77 se nicméně vytvořily i další skupiny pro užší spolupráci. Jednou z nich je Mezivládní skupina dvaceti čtyř pro mezinárodní měnové záležitosti a rozvoj (*Intergovernmental Group of Twenty-Four on International Monetary Affairs and Development, G-24*). Jde opět o formu kooperace, která má za cíl koordinovat pozici rozvojových zemí v měnových a rozvojových otázkách, konkrétně v tomto případě hlavně při jednáních a rozhodování brettonwoodských institucí. G-24 se primárně zaměřuje na agendu Mezinárodního měnového a finančního výboru (*International Monetary and Financial Committee, IMFC*) a

Výboru pro rozvoj (*Development Committee*, DC), (G-24 2021a). Rostoucí mocnosti jsou členy této skupiny¹⁴.

V rámci jiho-jihní spolupráce můžeme zmínit také skupinu G20 rozvojových zemí (někdy označovanou jako G20+)¹⁵, která vznikla roku 2003 v mexickém Cancúnu. Z členů zmíním pro příklad Čínu, Indii, Brazílii, JAR, Indonésii, Nigérii, Mexiko, Argentinu či Egypt. Členské státy společně tvoří více než 58 % celkové světové populace (WorldData 2021). Tato skupina byla původně vytvořena především rozvojovými státy tzv. *Cairns Group*¹⁶, která sdružovala státy vyvážející zemědělské produkty, které stály proti překážkám v mezinárodním zemědělském obchodu.

Jako poslední příklad jiho-jihní spolupráce uvedu již dříve zmíněnou platformu IBSA. Tento akronym je tvořen Indií, Brazílií a Jihoafrickou republikou. Nejedná se nicméně o žádné formální uskupení, spíše o platformu pro koordinaci aktivit, kdy tři země identifikující se coby rostoucí mocnosti projeví zájem o společný postup při řešení mezinárodních otázek. Tato spolupráce také symbolicky spojuje tři kontinenty, jde tedy o jakési propojení rozvojového světa. Navíc je společným znakem těchto tří zemí, že i přes vnitřní problémy, se kterými se všechny potýkají, jde o demokracie (Sotero 2009: 1–2). Pro posílení jiho-jihní spolupráce vytvořila IBSA iniciativu *IBSA Fund* jako nástroj pro zmírnění chudoby a hladu v nejpotřebnějších zemích globálního Jihu. Jako příklad dokončených projektů této iniciativy mohu uvést posílení infrastruktury a kapacit pro boj s HIV/AIDS (v Burundi), zajištění pitné a nezávadné vody (na Kapverdách) nebo podporu příležitostí v rekreačních a týmových sportech (v Palestině), (IBSA 2021).

¹⁴ I přes označení bloku nemá uskupení G-24 dvacet čtyři členů. V současnosti jich je dvacet devět (G-24 2021b) a další čtyři země (mezi nimi také Indonésie) mají status pozorovatele.

¹⁵ Dodám, že jde jen o shodu názvu se skupinou G20 coby označení pro největší ekonomiky světa. Skupina G20 rozvojových zemí navíc ani nemá 20 členů, v současnosti jich je 23 (WorldData 2021).

¹⁶ Tato skupina zahrnovala i státy globálního Severu, jako jsou Kanada, Austrálie a Nový Zéland.

Jiho-jížní spolupráce je tedy velmi důležitou platformou pro emancipaci států globálního Jihu. Za její součást bychom mohli považovat také poskytování rozvojové pomoci, respektive rozvojovou spolupráci (nicméně o té jsem se zmiňovala v kapitole 1.4.1). Jiho-jížní spolupráce není nejnovějším fenoménem, ale díky zvyšujícímu se významu rostoucích mocností se zvyšuje její důležitost, efektivita a pozornost, která jí je věnována. A stejně jako jiho-jížní spolupráce i další multilaterální fóra slouží rostoucím mocnostem coby způsob strategické komunikace¹⁷.

¹⁷ Jedním z příkladů takové komunikace je vzájemná dohoda Číny, Indie a Brazílie (ale i dalších rostoucích mocností), kdy se tyto státy společně postavily proti Spojeným státům, Velké Británii a Francii v otázce změny režimu v Libyi projednávané v Radě bezpečnosti OSN v roce 2011 (Ghimire 2018: 43).

2 INDICKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V REGIONU BLÍZKÉHO VÝCHODU

Indické zájmy a vliv zcela jistě sahají i mimo region jižní Asie. Kromě toho je Indie zemí, která disponuje potenciálem potřebným k prosazení se právě vně regionu, do kterého náleží. Indie má navíc ambice a stále více se snaží zapojovat se do mezinárodního dění a posilovat své postavení v mezinárodním systému.

Indie a její ambice, potažmo také možnosti začaly stoupat na začátku 90. let minulého století. Během studené války se Indie stala součástí (a stále jí je) Hnutí nezúčastněných států. Nicméně v 70. letech, za vlády premiérky Indiry Gándhiové se Indie začala výrazně orientovat na Sovětský Svaz, a již v roce 1971 byla dokonce podepsána Indicko-sovětská dohoda o přátelství a spolupráci (Jain 2020). To je důležité zmínit, protože s rozpadem SSSR Indie přišla o důležitého spojence a musela tedy začít hledat nové strategické partnery a spojení. Navíc jako jedna z velkých motivací k hledání nových partnerů slouží samozřejmě i obava ze sousední Číny. Tyto dvě rostoucí mocnosti lze zcela jistě označit za rivaly a Čína by mohla ohrožovat postavení Indie v regionální hierarchii coby regionální mocnosti. Kromě toho jsou vztahy těchto zemí tradičně charakterizovány nedůvěrou. Mimoto došlo v 90. letech 20. století k významné události, která měla zcela jistě velký vliv na další směřování indické zahraniční politiky. Indie totiž provedla jaderný test.

V roce 1991 se premiérem stal P. V. Narasimha Rao a ministrem financí byl jmenován Manmóhan Singh. Je to právě tato dvojice, která stála za začátkem výrazného ekonomického růstu. Byly spuštěny Singhovy reformy a indická ekonomika prošla výraznou liberalizací, došlo k privatizaci a také k otevření ekonomiky jiným zemím, zahraničním investicím. Země, které se v té době nacházela v krizi, zaznamenala díky těmto změnám nejen výrazný hospodářský růst, ale především růst dlouhodobý. Ztráta spojence v podobě Sovětského Svazu, obavy z Číny a ekonomický růst ovlivnily Indii i v jejím dalším jednání. Mám tím na mysli indickou bezpečnostní politiku. Indie patří mezi jaderné mocnosti a ačkoli se představitelé této mocnosti staví za jaderné odzbrojování, v roce 1998 byl

proveden jaderný test, a to i přes námitky Spojených států (Kampani 2019: 175). Toto jednání můžeme interpretovat jako snahu Indie ukázat svou sílu s cílem udržet cizí mocnosti mimo jižní Asii. Podle Runa Dase (2008: 35) provedení jaderného testu v roce 1998 přispělo k posílení indické identity a země se zároveň chtěla vymanit ze stínu své koloniální minulosti a vymezit se vůči Západu.

S hospodářským růstem a výrazným progresem celé země souvisí indické aktivity cílené mimo jižní Asii. Pro naplnění indického potenciálu a k zajištění pokračujícího vzestupu potřebuje tato rostoucí mocnost zcela jistě značné zdroje. Při jejich hledání a také při rozšiřování svého vlivu se tedy tato asijská mocnost začala obracet mimo Indický subkontinent. To, že se jednou z oblastí zájmů stane i region Blízkého východu, nebo minimálně že tato oblast bude mít své místo v zahraniční politice asijské rostoucí mocnosti by nemělo být ničím překvapivým.

2.1 Cíle, zájmy a motivace indické zahraniční politiky v regionu Blízkého východu a význam regionu pro Indii

V roce 2006 vyšel v časopise *Foreign Affairs* článek Raja Mohana (2006), ve kterém autor označil Indii za *swing state* (kolísavý stát) při nastolování globální rovnováhy. Podle Mohana (2006) má Indie po dlouhé době, kdy nerealizovala svůj potenciál v nadcházejících letech „formulovat výsledky v nejkritičtějších otázkách 21. století: v budování asijské stability, politické modernizace Blízkého východu a řízení globalizace.“ Jinými slovy měla Indie konečně využít svůj potenciál a stát se klíčovou mocností podílející se na podobě mezinárodního systému. Deset let po vydání Mohanova článku provedlo *Pew Research Center* (2016) v Indii průzkum veřejného mínění, který ukázal, že až 68 % Indů má za to, že jejich země hraje v mezinárodních otázkách mnohem významnější roli, než tomu bylo před deseti lety. Lepší postavení Indie v mezinárodním systému a pozitivní reputace vychází primárně právě z ekonomického progresu, který trvá od 90. let minulého století, a i proto je pro tuto rostoucí mocnost klíčové tento růst udržet i nadále. Ačkoli se indiští lídři samozřejmě soustředí na domácí politiku a vyřešení zásadních

domácích problémů, dlouhodobě se také snaží zviditelnit Indii mezinárodně. Právě to je jednou z motivací zahraničněpolitických kroků této asijské rostoucí mocnosti.

V roce 2001 vyšla kniha Stephen P. Cohena *India: Emerging Power*, ve které je význam regionu Blízkého východu pro Indii označen za kritický (Cohen 2001: 246). Indičtí diplomaté tuto oblast označují spíše coby západní Asii. Cohen (2001: 246) také uvádí, že Indie z tohoto regionu dováží až 50 % své ropy, ale tento údaj samozřejmě doznal v průběhu času výrazných změn. Pokud se přesuneme do roku 2020, pak Indie platí za třetího největšího spotřebitele ropy na světě s tím, že 80 % svých ropných potřeb dováží (Verma 2020). V návaznosti na tento údaj bych mohla tvrdit, že pro indické dodávky ropy, a tím pádem i pro indický růst je region Blízkého východu důležitý. Ovšem spíše se mi zdá, že vhodnější je říct, že indický růst je na dodávkách z Blízkého východu přímo závislý. V červenci 2020 totiž blízkovýchodní ropa představovala celých 71,5 % z celkového indického importu ropy. Pokud toto číslo porovnáme s dodávkami z Afriky, pak ty představovaly pouze 5 %. Při preferenci ropy z Blízkého východu nejde jen o nižší cenu samotné ropy, ale zároveň o nižší náklady na dopravu, a především jde o rychlejší dopravu, protože dodávce ropy od afrických producentů často trvá více než dvacet dní, než se dostane do Indie (Ibid.).

Čtyři roky po publikaci Stephen P. Cohena vyšel také autorův článek *India and the Middle East*. Podle něj je indická politika vedena pěti základními faktory. První z nich je zcela zřejmý a jasně vyplývá z toho, co jsem uvedla již dříve. Indie je závislá na dodávkách ropy z Blízkého východu a musí tedy udržovat dobré vztahy s největšími dodavateli (Cohen 2005). Mezi ty dlouhodobě řadíme především Saúdskou Arábii, Spojené arabské emiráty nebo Katar. Cohen na prvním místě zmiňuje Írán, nicméně ačkoli ten se i v současnosti podílí na indickém importu ropy, na prvním místě k roku 2020 figuroval Irák (Verma 2020).

Pokud se podíváme na druhý faktor, který Cohen (2005) zmiňuje, dostáváme se spíše k sociálnímu činiteli. Vychází totiž ze složení indické populace. Ačkoliv je Indie sekulární demokracií, jde také o stát s významnou muslimskou populací. Podle dostupných údajů z roku 2001 se více než 78 %

populace hlásí k hinduismu a poté následuje islám, ke kterému patří přes 14 % populace (Statista 2020). Toto číslo samo o sobě nemusí vypadat nijak významně, nicméně je třeba vztáhnout ho k obrovské indické populaci. Tím mám na mysli fakt, že pokud se podíváme na konkrétní čísla, pak jde o druhou největší muslimskou populaci v jednom státě na světě (za Indonésií). A pokud bych opět využila dat a predikcí *Pew Research Center*, které představil Benjamin Wormald (2015), pak se očekává, že do roku 2050 Indie předběhne Indonésii a stane se zemí s největší muslimskou populací na světě¹⁸. Všechny tyto údaje zmiňuji z prostého důvodu. Muslimské obyvatelstvo v Indii může tlačit (a také často tlačí) na budování dobrých vztahů s muslimskými státy, z nichž se většina nachází právě ba Blízkém východě. Jinými slovy domácí tlak na indické politické představitele a obavy ze ztráty podpory významné menšiny mohou velmi snadno ovlivnit směřování zahraniční politiky v demokratické Indii. Pro lepší ilustraci uvedu příklad z Lakhnaú, hlavního města nejlidnatějšího indického státu Uttarpradéš, který disponuje významnou muslimskou minoritou tvořící necelých 20 % populace (Census 2011 2021). A Lakhnaú je město s významnou šíitskou kulturou a také vazbami na Írán. V roce 2005 nicméně Indie hlasovala právě proti Íránu v rámci Mezinárodní agentury pro atomovou energii (*International Atomic Energy Agency*, IAEA). Toto hlasování bylo v Lakhnaú důrazně odsouzeno a muslimské shromáždění vyhrožovalo svržením vládnoucí koalice vedené Indickým národním kongresem. Krok indické vlády proti Íránu tedy způsobil menší „politické tornádo“ v zemi (The Hindu 2016).

Pokud se opět vrátím k článku Stephena P. Cohena (2005), pak můžeme mluvit o třetím faktoru řídícím indickou politiku, který vyplývá ze sváru trvajícím již dekády. Mám samozřejmě na mysli spor o Kašmír. Tento spor, který se soustavně táhne již od konce 40. let minulého století, se nepřekvapivě projevuje i v zahraniční politice Indie. Tato rostoucí mocnost je velmi citlivá vůči jakékoli

¹⁸ Ráda bych zde pro úplnost uvedla, že tato predikce je samozřejmě spojena s celkovým růstem indické populace. Čili se bude rapidně zvyšovat i počet hinduistů a muslimové budou stále minoritou.

kritice své politiky týkající se Kašmíru. Indie chce zabránit většinově muslimským státům, aby buď přímo intervenovaly v Kašmíru, nebo se přidaly ve sporu na stranu Pákistánu. Indie tedy musí vést sofistikovanou diplomacii, aby „bojovala“ proti vlivu Pákistánu ve státech Zálivu a zároveň se snaží držet téma Kašmíru mimo jakékoli diskuze se státy Blízkého východu.

Čtvrtý faktor, který Cohen (2005) zmiňuje, se týká Izraele. Podrobněji se indicko-izraelským vztahům věnuji ve třetí kapitole. Na tomto místě nicméně zmíním, že Izrael je pro Indii významným partnerem v oblasti technologické spolupráce a zejména pak vojenské spolupráce. Ačkoliv vztahy mezi těmito zeměmi nebyly vždy právě přátelské, v roce 1992 byly navázány plné diplomatické vztahy a dnes jde o důležité spojení. V 90. letech byly kroky indické vlády nicméně motivovány také snahou posílit své vazby s Washingtonem a přátelství s jeho strategickým partnerem se mohlo jevit jako jeden z možných nástrojů k přiblížení se svému cíli.

Posledním, pátým faktorem je podle Cohena (2005) fakt, že Indie sice nechce jít proti americké politice týkající se nešíření jaderných zbraní na Blízkém východě, ale má velmi silné výhrady vůči americkým cílům a taktice této politiky. Že se v této oblasti liší názory Nového Dillí a Washingtonu nemusí být nijak překvapující vzhledem k tomu, že Indie ani není členem Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*, NPT).

Dalším velmi důležitým důvodem, proč se zvyšuje indický zájem o region Blízkého východu, je počet Indů pracujících právě ve státech Perského zálivu. Tito migranti, kteří odešli za prací, mají totiž nezanedbatelný vliv na indickou ekonomiku. Podle dat OSN (2019: 4) pocházelo původem z Indie v roce 2019 nejvíce mezinárodních migrantů. Ovšem samotná přítomnost Indů není tak silným motivem k angažovanosti právě na Blízkém východě. Klíčový je fakt, že Indie je dlouhodobě největším příjemcem oficiálních remitencí v absolutních číslech na světě (Stojanov – Novosák 2008: 55, World Bank 2019). Jinými slovy díky převodu remitencí je indická migrace do zemí Perského zálivu důležitým zdrojem příjmů pro indickou národní ekonomiku. Nejpočetnější indickou diasporu

nalezneme ve Spojených arabských emirátech. Státy s další velmi početnou indickou menšinou v regionu Blízkého východu jsou Saúdská Arábie, Kuvajt, Omán nebo Katar (Economic Times 2021). To, jak významnou minoritu tvoří Indové v zemích Zálivu, mohu jednoduše doložit na případu Spojených arabských emirátů. Že jsou zde Indové největší menšinou je nicneříkajícím konstatováním, ovšem to, že tvoří více než 27 % celkové populace země zcela jistě svou vypovídající hodnotu má (GMI 2021). Počet Indů odcházejících do zemí Blízkého východu za prací výrazně rostl od 70. let minulého století a v roce 2004 bylo dokonce zřízeno Ministerstvo zámořských indických záležitostí (angl. *Ministry of Overseas Indian Affairs*). Převážná část indických pracovníků ve státech Zálivu pochází z jižních států Indie, a přestože někteří z nich jsou zaměstnání v administrativě, převážná část (až 70 %) pracuje v nízkopříjmových odvětvích coby pracovníci s nízkou kvalifikací. Mezi takoveto odvětví bychom mohli řadit například stavebnictví (Burton 2019). Kromě peněz v podobě remitencí a dodávek ropy a zemního plynu si indiští političtí představitelé uvědomili také to, že země jako Saúdská Arábie, Katar nebo Spojené arabské emiráty by díky svému bohatství plynoucímu právě z ropy mohly být významnými potencionálními zahraničními investory.

Pokud se znovu podíváme na ekonomické zájmy, které Indie v regionu sleduje, pak nejde jen o import surovin ze zemí Zálivu. Tato oblast slouží totiž i jako významné odbytiště indického zboží a význam tohoto trhu se v čase významně zvýšil. Spojené arabské emiráty představují pro rostoucí mocnost nejzásadnější trh v regionu. Právě sem totiž míří více než polovina indického exportu do oblasti, na druhém místě pak dlouhodobě figuruje saúdskoarabský trh (Gupta 2019). Co se týče komodit, které sem Indie dováží, pak se jedná především o rafinovanou ropu, chemické produkty, kovy, ale také zemědělské produkty (WITS 2018). Právě zájem o indické zemědělské komodity na blízkovýchodních trzích výrazně narůstá. Předmětem zájmu jsou především maso, zelenina a rýže (IBEF 2021).

Dalším motivem, který ovlivňuje směřování a podobu indické zahraniční politiky v regionu Blízkého východu, je soupeření se sousední Čínou. Již jsem poznamenala dříve, že tyto asijské rostoucí mocnosti jsou dlouhodobými rivaly a vztahy mezi nimi jsou poznamenány nedůvěrou. Obě země označujeme za rostoucí mocnosti, obě země chtějí zvyšovat svůj vliv v mezinárodním systému a obě země chtějí hrát také klíčovou roli ve svém regionu. Blízký východ může sloužit (a také slouží) jako jakási aréna, kde proti sobě Čína a Indie stojí. Region totiž hraje zásadní roli v zahraniční politice obou mocností. Naneštěstí pro Indii to vypadá, že její vliv na Blízkém východě mezi lety 2005 a 2020 poklesl, a to právě díky aktivitám Číny, která je pro region zdrojem obrovských investic a také výrazné finanční pomoci (Alhasan 2020). Na druhou stranu existuje i jiný pohled na indicko-čínské vztahy v souvislosti s regionem Blízkého východu. Mnoho autorů tuto oblast vnímá jako místo, kde se střetávají ambice a zájmy Číny a Indie, a kde tedy přirozeně dochází k jejich soupeření. Objevuje se ovšem i další názor, jehož zastáncem je například Henelito A. Sevilla, Jr. (2020: 192), který tvrdí, že přestože mají Indie a Čína svoje dlouhodobé spory, v regionu Blízkého východu musí dojít k jejich spolupráci nikoli soutěži. To usuzuje především z předpokladu, že pro obě země jsou suroviny z této oblasti klíčové, a zároveň se obě asijské rostoucí mocnosti v tomto regionu potýkají se stejnými problémy a dilematy, týkajícími se především bezpečnosti. Například pro obě země představuje velký problém otázka terorismu a islámského radikalismu. Sevilla (2020: 192) zároveň uvádí možné oblasti, ve kterých by spolu Čína a Indie mohly na Blízkém východě spolupracovat. Jde například o pomoc při vyjednávání mezi regionálními aktéry, kteří se dostali do konfliktu; zajištění bezpečnosti na důležitých mezinárodních námořních trasách, především v oblasti Afrického rohu, kde je dlouhodobým problémem otázka pirátství; snahy o řešení takových záležitostí, jakými jsou obchod s drogami a lidmi, chudoba, podvýživa (především se zde jedná samozřejmě o Jemen) nebo zajištění volného toku ropy do ekonomik mimo region. Pokud bych autorovy myšlenky shrnula, pak lze říct, že aktivity rostoucích mocností, jakými jsou Čína a Indie, na Blízkém východě můžeme do budoucna

vnímat jako šanci pro tento region na mír, protože zmiňované asijské mocnosti mají zájem na nastolení stability a rovnováhy moci v regionu.

Region Blízkého východu se stal jednou ze strategických oblastí pro indickou zahraniční politiku. Asijská rostoucí mocnost zde dlouhodobě sleduje především své ekonomické zájmy. Aby mohla Indie naplnit svůj růstový potenciál a naplnila svůj cíl stát se světovou mocností, která bude určovat podobu mezinárodního řádu, potřebuje zcela jistě zdroje, především ropu. A právě země Perského zálivu představují klíčové dodavatele této komodity a indické hospodářství je na jejich ropě závislé. Kromě toho proudí do indické ekonomiky obrovské příjmy v podobě remitencí, jejichž původcem je významná indická diaspora v regionu. Také se Indie velmi intenzivně snaží udržet blízkovýchodní země mimo konflikt o Kašmír, ať už by se jednalo o přímé zapojení nebo o podporu Pákistánu. Jiným motivem, který ovlivňuje indickou zahraniční politiku je obava z Číny, nebo lépe řečeno snaha potlačit rostoucí vliv Číny coby významného konkurenta Indie. Obě rostoucí mocnosti jsou si totiž plně vědomi zásadní role regionu Blízkého východu v jejich dalším ekonomickém růstu a vývoji.

2.2 Nástroje indické zahraniční politiky v regionu Blízkého východu

Pokud se nyní zaměříme na nástroje, které Indie coby rostoucí mocnost ve své zahraniční politice využívá vůči státům Blízkého východu, pak můžeme vycházet z předchozí kapitoly. Vzhledem k tomu, že Indie sleduje ve státech Zálivu v první řadě své ekonomické zájmy a region je pro ni v tomto ohledu klíčový, není žádným překvapením, že využívá ekonomických nástrojů. A jde především o ekonomické odměny. Nejzásadnějším nástrojem je jednoduše obchod, lépe řečeno navázání obchodních styků mezi státy Blízkého východu a Indií. Motivů pro indický zájem o oblast najdeme mnoho, ale energetický obchod vždy bude jedním z klíčových bodů. Lze říct, že obchod s ropou a zemním plynem tvoří kostru ekonomických vztahů Indie – Blízký východ. Jak jsem již zmínila, další růst indické ekonomiky je závislý na ropě, tím pádem je indický růst závislý na Blízkém východě, protože podíl importu ropy z této oblasti na celkovém

množství Indií spotřebované ropy hovoří jasně – Indie region zkrátka potřebuje (viz kap. 2.1). Určitě stojí za to dodat, že Indie bude v tomto ohledu na regionu závislá podle všech ukazatelů i v budoucnu. Toto konstatování se sice může zdát jako pouhá spekulace, predikce ovšem hovoří jasně. Není od věci podívat se na energetický mix Indie a jeho očekávaný vývoj. Podle dat Mezinárodní agentury pro energii (*International Energy Agency*, IEA) se ropa na energetickém mixu Indie podílí přibližně 25 %¹⁹ a jde o druhou nejzastoupenější surovinu za uhlím, které se na mixu v roce 2020 podílelo 44 %²⁰ (IEA 2021). Ačkoli je zkoumané období zastropeno rokem 2020, určitě není mimo téma zmínka predikce IEA (2021), která jasně ilustruje, že zatímco podíl uhlí na energetickém mixu Indie do roku 2040 poklesne ze zmiňovaných 44 % na 34 %, podíl ropy a zemního plynu se naopak zvýší, a to na přibližně 30 %. A to není vše. Podle IEA (2021) bude v následujících letech domácí produkce indické ropy a zemního plynu stále více a více zaostávat za spotřebou země, a do roku 2040 bude Indie závislá na dovážené ropě z více než 90 % oproti dnešním asi 75 %²¹. Tato čísla jsem uvedla z jednoho jediného důvodu. Předpokládá se, že indická spotřeba ropy bude v příštích dvou dekádách stoupat nejrychleji na světě (Gupta 2019). Z toho všeho lze dovodit, že dodávky ropy z oblasti Blízkého východu, a tedy i udržení těsných obchodních vazeb, bude pro dlouhodobou životaschopnost indické ekonomiky prostě nezbytností. Gupta (2019) dokonce vzájemný vztah Indie – Blízký východ označil termínem *economic codependency* (ekonomická spoluzávislost, popřípadě vzájemná závislost). Země Blízkého východu potřebují odbytiště pro svou ropu, Indie potřebuje stále více a více ropy²². Energetická propojenost jde ovšem ještě dál. Indie je totiž největším dodavatel rafinované ropy do Spojených arabských

¹⁹ Tento údaj je dlouhodobě téměř neměnný. Od roku 2000 do roku 2020 se odchylka pohybuje v rozmezí plus minus dvě procenta (IEA 2021).

²⁰ V roce 2000 se uhlí na energetickém mixu podílelo 33 % (IEA 2021).

²¹ IEA operuje s touto hodnotou. Nicméně např. Verma (2020) mluví o 80 % (viz kap. 2.1).

²² K tomuto tvrzení můžeme dodat, že tradiční kupci ropy z Blízkého východu, především mám na mysli evropské země, se ve velkém obrací k čistším zdrojům energie, proto bych si troufla tvrdit, že Indie je trhem, na kterém jsou a budou blízkovýchodní země stále více a více závislé.

emirátů a mezi významné dodavatele patří i v případě Izraele a Saúdské Arábie (Ibid.).

Dalším ekonomickým nástrojem, který Indie ve své zahraniční politice využívá, ačkoli méně často, jsou zahraniční investice. Jako příklad uvedu případ Spojených arabských emirátů. Indie sama sebe profiluje coby partnera Abú Dhabí ve snaze zbavit ekonomiku výrazné závislosti na ropě²³. Indické společnosti se velmi výrazně snaží zapojit se do ekonomiky SAE, především jde o oblasti jako energetika, doprava, potravinářství nebo informační technologie. V současné době se Indie snaží investovat především v klíčových sektorech, jako je infrastruktura, dálnice, letiště, přístavy, obnovitelné energie, nebo obrana (Rai 2020). Ve třetí kapitole se nicméně budu věnovat bilaterálním vztahům mezi vybranými zeměmi Blízkého východu a Indií více, stejně tak zmíním konkrétní nástroje, které Indie ve své zahraniční politice vůči těmto státům využívá.

Využití strategických investic a budování úzkých partnerství na Blízkém východě může být vnímáno také jako cesta, potažmo nástroj, kterým chce Indie posilovat svou pozici vůči Číně a čínským aktivitám v regionu. Investice, které tečou z Indie na Blízký východ, jsou také důkazem, že tento region má v zahraniční politice této rostoucí mocnosti skutečně klíčový význam. Pokud jsme u investic, tak není jistě na škodu podívat se na jejich další význam pro indické zahraničněpolitické zájmy. Pokud se podíváme na mapu, pak je jasně patrná překážka, která stojí mezi regionem Blízkého východu a Indií. Je jí Pákistán. Spory a rivalita Indie se sousedním Pákistánem velmi významně omezují možné spojení rostoucí mocnosti a západní Asie. Například prozatím nebylo možné zřídit přímou pozemní obchodní cestu z Indie na Blízký východ. Také není možné vést přes Pákistán pozemní ropovod/plynovod k zajištění bezpečných a efektivních dodávek

²³ Samrat Sharma (2020) nicméně označil indickou snahu o snížení závislosti na dovezené ropě za „Modiho sen“. Jak jsem zmínila výše, očekává se spíše růst závislosti na ropě a jejího podílu na energetickém mixu Indie. Rostoucí mocnost ropu pro svůj další růst zkrátka potřebuje. Překážkou pro omezení importu ropy je jednoduše to, že Indie jí nemá dostatek. Lépe řečeno Indie o ní nemusí vědět. Země má prozkoumáno méně než 25 % sedimentárních pánví, přičemž podmořské oblasti jsou zvláště neprozkoumané (Quartz 2015).

energií. Aby byl naplněn skutečně krucióální zájem Indie, jakým je zajištění energetické bezpečnosti, je třeba se při volbě vhodných nástrojů vypořádat s Pákistánem, který doslova stojí v cestě. Indie se tento problém snaží vyřešit především prostřednictvím investic do infrastruktury blízkovýchodních partnerů. Indie si za svůj „vstup“ zvolila především Írán, proto není překvapením, že právě Írán je zahrnut ve dvou nejzásadnějších infrastrukturních projektech Indie v regionu (Gupta 2019).

Prvním projektem, do kterého plynou významné indické investice, je přístav Čáhbahár²⁴ nacházející se v jihovýchodním Íránu u Ománského zálivu. Tento přístav se stal z pohledu indických zájmů významným strategickým bodem na mapě. Prvním důvodem je to, že tento přístav poskytuje alternativní přístupovou cestu do Afghánistánu. Indie zkrátka obejde Pákistán. Jeho význam můžeme hledat ovšem i v něčem jiném. Čáhbahár by mohl sloužit jako protiváha vůči pákistánskému přístavu Gwádar, do kterého neinvestuje nikdo jiný než Čína (Haidar 2020). Čáhbahár představuje také samozřejmě opěrný bod pro obchod, a to co se například dodávek energií do Indii týče, ale také jako jakási základna pro indický vývoz, a to nejen do regionu Blízkého východu. Ačkoli jde prozatím o pouhé spekulace, Čáhbahár by mohl hrát důležitou úlohu také v indickém obchodu se zeměmi střední Asie nebo s Ruskem (viz Příloha č. 1). Druhým projektem je poté plynovod SAGE (*South Asia Gas Enterprise*) vedoucí z Íránu přes Omán Arabským mořem do Indie. Tento plynovod by Indii umožnil dovážet plyn levněji a efektivněji, čímž by se samozřejmě zvýšila její energetická bezpečnost (Gupta 2019).

Další nástroj, který nyní zmíním, souvisí s předchozími odstavci a také se jedná o ekonomický nástroj. Jde totiž o ekonomickou spolupráci, respektive partnerství. Indie velmi výrazně pracuje na rozvoji spolupráce blízkovýchodních a indických energetických společností při zkoumání, rafinaci a skladování energií.

²⁴ V textu využívám transkripci osobních a místních jmen z arabštiny, perštiny a urdštiny, která jsou v českém prostředí zavedená.

Navíc v souvislosti s tímto partnerstvím získaly indické energetické společnosti nové příležitosti. Jedním z takových případů je zisk *offshore* koncese, která byla udělena konsorciu indických ropných společností v čele s ONGC (*Oil and Natural Gas Corporation*) v roce 2018, a která jim poskytla 10% podíl na ropném poli Lower Zakum ve Spojených arabských emirátech (Offshore Energy 2018).

Velmi významným nástrojem, který Indie samozřejmě hojně využívá, je diplomacie. Nejspíš lze z již dříve řečeného odvodit, že indická snaha o větší diplomatické působení na Blízkém východě souvisí s její energetickou bezpečností. K podpisu první dohody, která se týkala strategického partnerství, došlo v roce 2003 při příležitosti návštěvy iránského prezidenta Muhammada Chátamího v Indii (Soltaninejad 2017: 26). V pozdějších letech poté došlo k podobným dohodám například s Ománem (2008) nebo Saúdskou Arábií (2010).

Na tomto místě uvedu konkrétní příklad velmi významného diplomatického kroku, který zcela jistě můžeme brát jako projev zvyšujícího se zájmu premiéra Módího o oblast Blízkého východu (konkrétněji o politice N. Módího vůči tomuto regionu budu mluvit v následující kapitole). Tímto diplomatickým aktem bylo pozvání korunního prince Spojených arabských emirátů šejka Mohammed bin Zajd Ál Nahjána coby hlavního hosta na přehlídku indického Dne republiky v roce 2017. Ačkoli by se mohlo zdát, že jde o poněkud marginální záležitost, jde o velmi vysokou symbolickou poctu, která je vyhrazena skutečně jen nejbližším partnerům Indie. Tento host (potažmo hosté) je vybírán velmi opatrně v závislosti na strategických, ekonomických a diplomatických zájmech Indie²⁵ (Guha 2021). Zároveň během návštěvy šejka Ál Nahjána došlo k podpisu smlouvy o

²⁵ Pokud bych toto tvrzení měla podložit konkrétními argumenty, pak je nejspíš se zaměřit na to, komu tato pocta byla udělena dříve, popřípadě v následujících letech. Například pokud se podíváme na hosty od nástupu Módího do premiéřské funkce, pak šlo zcela jistě o skutečně nejvýznamnější strategické partnery Indie. Pozvanými totiž byli premiér Šinzó Abe (Japonsko, 2014), prezident Barack Obama (USA, 2015) a prezident François Hollande (Francie, 2016). V roce 2018 poté byli coby hosté přítomni všichni zástupci ASEAN a důvod je opět nasnadě. Pevnou součástí Módího zahraniční politiky je tzv. *Act East policy* (můžeme se setkat také s označením *Look East policy*), ve které jde velmi zjednodušeně o posílení vztahů Indie se státy jihovýchodní Asie.

strategickém partnerství mezi oběma zeměmi. Mohu také dodat, že druhým představitelem z oblasti Blízkého východu, kterému se dostalo této vysoké diplomatické pocty, byl již zmiňovaný Chátamí, a to právě při příležitosti návštěvy roku 2003.

Dalším diplomatickým nástrojem, který nabyl intenzity hlavně po roce 2014, jsou bilaterální návštěvy, ale také to, že Indie vysílá do regionu více vysokých úředníků. Pokud bych ilustrovala zvyšující se zájem o Blízký východ v zahraniční politice Indie pomocí oficiálních návštěv, pak uvedu, že premiér Manmóhan Singh, který zastával premiérský úřad mezi lety 2004–2014, navštívil zkoumaný region čtyřikrát. Státní návštěvy podnikl do Íránu, Ománu, Kataru a Saúdské Arábie. Jeho nástupce, již zmiňovaný Naréandra Módí, navštívil Blízký východ jen během svého prvního období ve funkci (2014–2019) celkem desetkrát, a to konkrétně Írán, Izrael, Jordánsko, Omán, Palestinu, Katar, Saúdskou Arábii, Turecko a dvakrát Spojené arabské emiráty (Gupta 2019). Tyto návštěvy vedly k velkému počtu rozličných bilaterálních dohod, které zahrnuly skutečně mnoho oblastí. Týkají se například energií, investic, spolupráce v boji proti terorismu, inovací, technologií, ale i vzdělávání, turismu nebo kulturní výměny.

Po bližším pohledu na indické zájmy a cíle v předcházející kapitole je neoddiskutovatelným faktem, že Blízký východ má klíčový význam v indické konceptualizaci vlastních bezpečnostních výzev a zájmů. Zmínila bych nyní tři hlavní faktory, které nás dovedou k dalšímu nástroji zahraniční politiky Indie. V první řadě jde o již tolikrát zmiňovanou energetickou bezpečnost, zajištění bezpečných dodávek z Blízkého východu do Indie a zajištění bezpečnosti obchodních cest, aby indická ekonomika měla zdroje k dalšímu růstu. Za druhé, globální ambice této rostoucí mocnosti výrazně vzrostly a Indický oceán je jejími představiteli vnímán jako klíčová sféra vlivu, do které se svými aktivitami snaží zasahovat Čína. A za třetí, nestabilita a konflikty na Blízkém východě mohou ohrozit velmi výraznou indickou diasporu, díky které navíc do indické ekonomiky plynou nemalé částky. Tyto tři faktory jsem zde uvedla, abych ukázala, proč je pro Indii důležité pečlivě monitorovat dění na Blízkém východě. Zároveň jsem se

tímto chtěla dostat k dalšímu nástroji, kterým je budování pevnějších bezpečnostních partnerství se státy v oblasti, posilování vojenského potenciálu a také námořní přítomnosti v Indickém oceánu. Stojí za to zmínit, že pokud se podíváme na rozličné krize, konflikty, potažmo přímé střety v oblasti Blízkého východu, Indie se spíše vyhýbá přímému zapojení a nestaví se na žádnou ze stran konfliktu. Zároveň ale se snaží hrát důležitou roli v multilaterálních snahách o předcházení, mírnění, případně samotné řešení krizí²⁶. Co se týče ochrany Indů v oblasti, je klíčovým nástrojem politická a bezpečnostní spolupráce, zanesená především v bilaterálních dohodách o partnerství. Zájmem, který podmiňuje tento nástroj, je indická snaha o zajištění rychlé a hladké „extrakce“ svých občanů, pokud by v oblasti došlo k náhlé krizi (Gupta 2019).

S růstem bezpečnostních zájmů v regionu tedy India přešla k vytváření silnějších vojenských vazeb a bezpečnostní spolupráci se státy Zálivu s tím, že v tomto ohledu je skutečně významným partnerem především Izrael. Jedním z nástrojů, ke kterým se Indie v rámci bezpečnostní spolupráce velmi často uchyluje, je snaha o dojednání společného vojenského cvičení. Naveen Singh (2020) ve svém článku uvedl šest nejdůležitějších důvodů, proč jsou vojenská cvičení i v současné době velmi důležitá. Jedním z nich je podle něj to, že zlepšují „koordinaci a kooperaci mezi přátelskými armádami světa“ nebo také to, že naučí vojáky jednat společně a spolupracovat (Ibid.). Proč indiští vojáci mají umět spolupracovat s těmi ze států Blízkého východu? A pokud se tedy tato asijská rostoucí mocnost snaží svá cvičení koordinovat společně se státy Zálivu, znamená to, že jde o přátelské státy, když spolu mají cvičit přátelské armády? Počítá Indie s tím, že by blízkovýchodní armády mohla potřebovat při potencionálním

²⁶ Pro doplnění zmíním, že Indie patří dlouhodobě k největším přispěvatelům personálu (v jejím případě jde v drtivé většině přímo o kontingentní vojáky) do *peacekeepingových* misí OSN. Například v roce 2020 byla pátým největším přispěvatelem, v roce 1999 jí dokonce patřila příčka první, každopádně od roku 1995 pravidelně figuruje v top pětce (UN Peacekeeping 2021). Ačkoli samozřejmě vojáci nasazení v těchto operacích spadají pod velení OSN, stále jde o indické vojáky. Ve zkoumaném regionu mají indiští vojáci v současnosti velmi významnou účast na misích UNIFIL či UNDOF (Ibid.).

konfliktu v Indickém oceánu, například s Čínou? Tyto otázky a mnoho dalších se přímo nabízejí při bližším pohledu na přehled indických vojenských cvičení. Vojenská cvičení, na kterých se spolupodílí armády Indie a zemí Blízkého východu, mají bilaterální charakter²⁷. Dlouhodobá a velmi známá je spolupráce Indie s Ománem. V roce 1993 proběhlo první námořní cvičení mezi indickým námořnictvem a Ománským královským námořnictvem (*Royal Navy of Oman*, RNO), a to pod názvem *Naseem-Al-Bahr* (Mořský vánek), který tato cvičení označuje dodnes (Business Standard 2020). V lednu 2020 proběhlo mezi Ománem a Indií v pořadí již dvanácté námořní cvičení. Pro zajímavost mohu dodat, že součástí tohoto vojenského námořního cvičení byla i tzv. přístavní fáze, která měla zahrnovat sportovní aktivity mezi členy indického námořnictva a RNO. Za velmi významnou událost byla považována návštěva velitele indické armády, generála M. M. Naravaneho v Rijádu v prosinci 2020, kde bylo dojednáno vůbec první bilaterální vojenské cvičení indické a saúdskoarabské armády (Sibbal 2021). Toto je pro obě země zásadní krok, který ukazuje, jak se provázanost těchto zemí postupně zvyšuje. Posledním cvičením, které například zmíním, je listopadové námořní cvičení mezi indickým a katarským námořnictvem pojmenované *Za'ir-Al-Bahr* (Řev moře), které tedy kromě jiného mělo posílit také spolupráci obou zemí v boji proti terorismu a námořnímu pirátství (Business Standard 2019). Oficiální součástí byla opět přístavní část zahrnující sportovní, ale také společenské a kulturní akce.

Co se týče již zmiňovaného Izraele, pak zde je partnerství ve vojenské oblasti založeno z velké části na obchodu se zbraněmi. Izrael se pro Indii stal významným dodavatelem zbraní již v 90. letech minulého století, po rozpadu Sovětského svazu. V posledních letech nicméně tento obchod nabral mnohem větších rozměrů. To je velmi jasně dokazatelné na údajích vědců ze SIPRI. Mezi lety 2015–2019 patřilo Indii druhé místo na žebříčku největších importérů zbraní světa hned za Saúdskou Arábií (Wezeman et al. 2020: 1). Izrael na druhou stranu

²⁷ Singh (2020) vojenská cvičení rozlišuje na domácí, bilaterální a multilaterální.

obsadil osmou příčku na seznamu největších exportérů zbraní světa v tomto období (Ibid.: 2). Tyto dva údaje jsou samy o sobě nicneříkající. Ovšem to, že největším kupcem izraelských zbraní je Indie, do které putuje 45 % izraelského exportu a zároveň to, že Izrael je pro Indii druhým největším dodavatelem zbraní hned za Ruskem a dodává 14 % indického importu, svou vypovídající hodnotu už jistě má (Ibid.: 2, 6). Jde o jasný doklad toho, že co se týče obchodu se zbraněmi, Izrael a Indie si jsou významnými partnery²⁸. Kromě samotného obchodu spolupracují tyto dva státy významnou měrou v oblasti technologií (viz kap. 3).

Co se týče bezpečnosti, pak je dalším nástrojem indické zahraniční politiky posilování spolupráce v boji proti terorismu. Konkrétnějším nástrojem pak může být například sdílení zpravodajských informací mezi Indií a zeměmi Perského zálivu nebo diplomatická prohlášení. Takovým případem je například Společné prohlášení Indie a Saúdské Arábie z 3. 4. 2016, ve kterém je deklarován záměr posílit spolupráci těchto zemí v boji proti terorismu, a to jak na bilaterální úrovni, tak také na té multilaterální, čímž je myšlena koordinace v rámci OSN (Ministry of External Affairs: Government of India 2016a). Společné prohlášení zahrnuje rozšíření spolupráce v mnoha oblastech. Kromě sdílení informací zpravodajských služeb jde například o vynucování práva, boj s obchodem s drogami, praním špinavých peněz atd.

Dlouhotrvající historické i obchodní vazby mezi státy Blízkého východu a Indií a zároveň početná indická populace v regionu tvoří zcela jistě prostor pro využití kulturní diplomacie. Rozhodně existuje určité propojení mezi lidmi, mezi společnostmi. V roce 2017 vyšel článek dvojice Shrey Khanna a P. Moorthy (2017: 304), ve kterém autoři tvrdí, že měkká moc stále zůstává přehlíženým aspektem zahraniční politiky Indie na Blízkém východě a uvádějí pouhé dva

²⁸ Zde je potřeba dodat, že Indie v srpnu 2020 ohlásila embargo na dovoz 101 zbraní a vojenského materiálu. Toto dovozní embargo se týká období prosinec 2020 – prosinec 2025 a dopadne i na izraelské výrobce. Je ovšem třeba si uvědomit, že nejde o žádnou ekonomickou sankci proti nějaké konkrétní zemi a zcela určitě nejde o krok proti Izraeli nebo například Spojeným státům, které se také řadí mezi důležité indické importéry zbraní. Toto jednání má jednoduše podpořit indickou domácí výrobu a má jít o krok k přiblížení se soběstačnosti v obraně (VOA News 2020).

nástroje, které stojí za to zmínit. Prvním z nich je Bollywood, který je na Blízkém východě až neuvěřitelně populární a pro Bollywood je tento region důležitým trhem. Zároveň se mnoho bollywoodských filmů natáčelo právě na Blízkém východě. V roce 2019 bylo dokonce v Izraeli ohlášeno konání indicko-izraelského kulturního festivalu *Indo Fest TLV*, kterého se samozřejmě mělo účastnit celé množství bollywoodských herců a celebrit, a který byl označen za největší událost v historii indicko-izraelských kulturních vztahů²⁹ (Essa 2019). V dnešní době ovšem Bollywood zcela jistě není jediným aspektem indické kulturní diplomacie, populární je samotná indická hudba a Nové Dillí se snaží podporovat také indické autory, kteří na Blízkém východě skutečně zaznamenali nárůst popularity. Dokonce v roce 2011 proběhl v Dubaji 30. ročník mezinárodního knižního festivalu *Sharjah International Book Fair*, jehož heslem se stalo *India Focus* a bylo vystaveno více než 100 000 titulů indických autorů, bylo uspořádáno množství rozličných akcí, jakými jsou samozřejmě autogramiády a čtení, vše soustředěné na indické autory, kteří festival navštívili (Pathak 2011).

Nejdůležitějším nástrojem měkké moci Indie v oblasti (a po Bollywoodu jediným, který zmiňují) je podle Khanna a Morthyho (2017: 304) samotná indická diaspora. Ta by totiž měla vytvářet pozitivní obraz Indie, můžeme říct image, v regionu. Způsobů, jak tohoto záměru docílit, je samozřejmě mnoho. Jedním z nich ale může být prostý fakt, že jsou indiští pracovníci vnímáni coby mírumilovní, tolerantní lidé, kteří jsou ochotni pracovat i v těžkých podmínkách (Pethiyagoda 2017). Zároveň je diaspora jakousi stálou připomínkou blízkých historických a kulturních vazeb mezi regiony³⁰.

²⁹ Událost se nicméně stala zdrojem kontroverzí a konfliktů ještě než vůbec začala. Aktivisté Hnutí BDS (*Boycott, Divestment and Sanctions*) vyvíjeli tlak na celebrity, aby se festivalu neúčastnili. Izrael a s ním Indie se podle odpůrců festivalu snaží prostřednictvím Bollywoodu odvést pozornost od porušování lidských práv (Essa 2019). Na Twitteru se rozšířil hashtag *#BoycottIndoFestTLV*.

³⁰ Indická diaspora je v zemích Blízkého východu přítomna dlouhodobě. Tato práce má vytyčený začátek výzkumného období až po konci studené války, ale příliv Indů do regionu Blízkého východu rozhodně nezačal až v 90. letech minulého století. První větší vlna Indů do oblasti přišla

Další nástroj zahraniční politiky Indie vychází z její angažovanosti, respektive neangažovanosti v konfliktech regionu. Mám totiž na mysli princip nezasahování a neutrality, který se snaží vůči zemím Blízkého regionu zastávat (Pethiyagoda 2017). Nové Dillí se v případě krize snaží jednoduše nezasahovat, nestaví se na žádnou stranu, chce udržet vztahy s oběma stranami konfliktu. Jako příklad mohu uvést krizi ve vztazích Saúdské Arábie a Kataru v roce 2017. Indie se jednoduše snažila stát mimo a soustředila se pouze na zajištění bezpečnosti indických občanů v oblasti (Roy 2017). Ačkoli vždy není indická neutralita tak striktní. V posledních letech došlo například k většímu sblížení s Izraelem na úkor Palestiny. Ačkoli by tato bližší spolupráce mohla vést k jistému ochlazení vztahů mezi Indií a arabskými státy Zálivu, není tomu tak. Vztahy totiž ovlivňuje ještě jiný faktor. O Indii se často mluví jako o největší demokracii. Sama Indie občas využívá svého demokratického statusu ve snaze vymezit se například vůči Číně. Ovšem najdeme jedno velké „ale“, které velmi jednoduše shrnul vysoký indický diplomat Shri Anil Wadwha (2015): „není záležitostí [Indie] exportovat demokracii“. Jinými slovy, Indie má vytvářet bilaterální vazby se všemi státy regionu a nemá se snažit šířit demokratické hodnoty a principy, protože to zkrátka není v jejím zájmu. Zájmy jsou stále stejné – bezpečnost energetických dodávek, remittance, zaměstnanost indické diaspory, obchod a investice, vazby v obranné a bezpečnostní politice. Indie je obecně považována za zemi, která se k šíření demokracie staví spíše zdráhavě (Hall 2017: 81). V praxi to může znamenat to, že Indie nepodmiňuje spolupráci demokratickými reformami. Wadwha (2015) také Indie označil za „neodsuzující“ zemi. Toto tvrzení by mohlo znamenat dejme tomu to, že pokud dochází v nějaké zemi k porušování lidských práv a mezinárodní společnosti tlačí na nějakou akci proti pachatelům, Indie se k přijímání sankcí (například ekonomickým jako jsou embarga a bojkoty) bude stavět spíše opatrně. Co se týče postoje Nového Dillí ke krizím a chaosu na Blízkém východě, tak podle

už ve 30. letech během ropného boomu a rapidně začal jejich počet narůstat od 70. letech (Abraham 2012: 126–127).

projevu Wadwhy (2015) je poměrně jasně patrné, že Indie zkrátka doufá, že Washington naplní svou tradiční roli a nastolí v regionu pořádek. Jeho slova zní: „Pokud jde o externí aktéry, pak Indie věří, že USA [...] zůstanou důležitým hráčem pro stabilitu regionu (např. v boji proti IS, bezpečnosti Izraele, při iránských jaderných rozhovorech)“. Opět řečeno jinými slovy, není úkolem Indie zajišťovat v regionu pořádek. Jak již ovšem bylo zmíněno, Indie má velký zájem na stabilitě Blízkého východu. Je tedy možné, že pokud by USA omezily svou přítomnost v regionu, jako se ostatně děje, Indie by mohla být donucena tento nezaujatý postoj opustit. Ovšem je tady i další hráč, který má zájem na stabilním Blízkém východě, Čína. Vztahům Indie s Čínou v souvislosti s Blízkým východem je nicméně věnována samostatná kapitola 4.

Jak jsme tedy mohli vidět, Indie volí ve své zahraniční politice vůči regionu Blízkého východu spíše diplomatických prostředků. Důležitými nástroji jsou spolupráce v ekonomické, ale také bezpečnostní oblasti. Tato rostoucí mocnost se snaží budovat se zeměmi regionu přátelské vztahy a využívá k tomu i měkké moci. Jako její nositelka by se dala označit indická diaspora. Velmi významný vliv na vnímání Indie blízkovýchodními společnostmi má také v regionu velice oblíbený Bollywood. Zároveň Indie cílevědomě sleduje své národní zájmy a nesnaží se do regionu exportovat demokratické hodnoty nebo podmiňovat spolupráci politickými změnami druhé strany.

2.3 Premiér Módí a politika *Look West*

Vztahy mezi Indií a Blízkým východem prošly od 90. let minulého století značnou proměnou a vývojem. Rostoucí mocnost si postupně uvědomila, jak významnou roli pro ni tento region může sehrávat a na základě toho začala postupně své zahraničněpolitické aktivity směrem k této oblasti zintenzivňovat. Ačkoli tedy není zájem Indie o státy Perského zálivu³¹ ničím novým, pro vztahy

³¹ Indie v regionu Blízkého východu spolupracuje jak v oblasti obchodu, tak i v oblasti bezpečnosti především s tzv. zeměmi Zálivu, tedy státy kolem Perského zálivu. Nové Dillí udržuje vztahy i s dalšími státy Blízkého východu, ale ty jsou pro něj spíše méně důležité.

mezi těmito oblastmi byl velmi důležitý nástup premiéra Naréndra Módího roku 2014 (roku 2019 byl poté znovuzvolen a pokračuje tedy ve svém druhém období v úřadu).

Jistě není od věci zde zdůraznit, že Módí ve své politice vůči Blízkému východu navazoval na předchozí vlády, které si uvědomovaly výhody plynoucí ze spolupráce se zeměmi v této oblasti a snažily se vzájemné vazby posílit. To bylo ilustrováno i na konkrétních příkladech v předchozí kapitole. A pokud bych měla indický přístup k Blízkému východu přiblížit na dalším příkladu, pak se nabízí odpověď Módího předchůdce, Manmóhana Singha (premiér 2004–2014), na arabské jaro. Co se týče bouřlivých událostí z let 2010 a 2011, odpověď Indie by se dala shrnout jednoduše – „mlčeti zlato“. V tomto případě bych si dovolila tvrdit, že indiští političtí lídři dokáží na zahraniční politiku pohlížet velmi pragmaticky a jednájí spíše realisticky než idealisticky. Při sledování svých národních zájmů totiž Indie nemá problém přehlédnout porušování lidských práv a absenci demokracie zvládne také odsunout na druhou kolej (Kumaraswamy 2012: 20). Vraťme se ovšem k arabskému jaru. Indie se nestavěla na žádnou ze stran v jednotlivých krizích, nezaujala žádné oficiální postoje, nevynášela žádné soudy nad způsobem vlády v daných zemích a celkově se snažila nijak se nezapojoval³². Vzhledem ke kritice, kterou si Indie za svůj „postoj“ vysloužila, se Singh velmi opatrně snažil učinit kroky, které by obraz země vylepšily³³. To byl ovšem jen příklad jednání předchozí vlády. Vraťme se tedy k nástupu premiéra Módího.

Výjimkou z tohoto tvrzení je poté Izrael, který samozřejmě není státem Perského zálivu, přesto má pro Indii velký význam.

³² To lze ilustrovat také na jejím „hlasování“ v rámci Rady bezpečnosti OSN. V lednu 2011 začalo Indii dvouleté období coby nestálého člena RB OSN. O dva měsíce později probíhalo hlasování o vyhlášení bezletové zóny nad Libyí kvůli ochraně civilistů. Rezoluce 1973 byla přijata, hlasovalo pro ni deset členů a nikdo nehlasoval proti. Nicméně Indie se (společně s Čínou, Brazílií, Ruskem a Německem) hlasování zdržela (Security Council 2011a). Stejně tak se Indie zdržela i při hlasování o rezoluci odsuzující vážné a systematické porušování lidských práv Assadovým režimem v Sýrii. Tato rezoluce byla nicméně vetována Ruskem a Čínou (Security Council 2011b).

³³ Rozhodně nemám na mysli, že by se Indie začala nějak enormně zapojovat do dění. Snaha o nezasahování zůstala charakteristickým rysem indického postoje. Aktivity spíše vypadaly

Jako první bych podotkla, že Módí nezvolil nový přístup k Blízkému východu, nehledal nový směr zahraniční politiky. I proto jsem výše zmínila Singhovu vládu. Nicméně samostatnou podkapitolu jsem Módího vládě věnovala proto, že s jeho nástupem se vztahy s regionem prohloubily. Jeho zájem o Blízký východ ovšem rozhodně nebyl v úplných počátcích vlády nijak jasný. Ještě před volbami se Módí soustředil spíše na otázky domácí politiky a co se zahraniční politiky týče, jeho kampaň byla velice skromná. I v prvních měsících po zvolení do úřadu byla Módího zahraniční politika spíše limitována a západní Asie v prvopočátcích hrála v premiérových zahraničněpolitických zájmech spíše okrajovou roli³⁴ (Chaudhuri 2017). To se ovšem velmi rychle změnilo a stále častěji se začalo ozývat spojení *Look West policy*. A důvod? Indická vláda samozřejmě celou dobu vedla v patrnosti důležitost regionu pro pokračující růst země (viz Wadwha 2015). Módí si ovšem uvědomil další potenciál prohloubení vztahů se státy regionu. Základem jeho obratu na západ jsou dvě motivace: přilákání investic a přilákání technologií na vysoké úrovni (Gupta 2019).

V srpnu roku 2015 navštívil premiér Módí Spojené arabské emiráty, což bylo v té době poměrně překvapivé. Tato návštěva byla označena jako historická i z toho důvodu, že šlo o první návštěvu indického předsedu vlády v Emirátech po 34 letech³⁵ (Rahman 2015). Tato návštěva měla stvrdit bližší vztahy mezi zeměmi (viz Příloha č. 2), ale hlavně měla sloužit k přilákání přímých zahraničních investic, které by dále posílily indickou ekonomiku. Kromě toho má Indie při

například tak, že Indie *navrhla* prezidentu H. Mubárákovi, aby poslouchal hlas lidu, a to až v době kdy bylo zcela jasné, že ztratil důvěru a jakoukoli podporu většiny Egyptanů (Kumaraswamy 2012: 41).

³⁴ První prioritou se pro Módího stalo zlepšení vztahů se dvěma sousedy, konkrétně šlo o Bangladéš a Nepál. Toto bylo později označeno jako *Neighborhood First policy* (politika Sousedství první), (Chaudhuri 2017). Druhou důležitou oblastí zájmů pak byla (a stále je) jihovýchodní Asie. Tato oblast je tradičně pro Indii důležitá. Již v roce 1991 byla vyhlášena *Look East policy*, jejímž cílem mělo být posílení ekonomických, strategických a kulturních vazeb mezi Indií a státy jihovýchodní Asie. Módí v této dlouhodobé a důležité spolupráci pokračuje, nicméně pod názvem *Act East policy* (Kesavan 2020).

³⁵ V roce 1981 navštívila Abú Dhabí Indira Gándhiová.

posilování bilaterálních vztahů se SAE strategickou výhodou, kterou je přítomnost velké indické diaspory v této monarchii. V zemi pracuje přibližně 2,6 milionů Indů, kteří tedy tvoří bezmála 27,5 % z celkové populace a jsou tak zdaleka nejpočetnější menšinou ve státě (GMI 2021). Kromě toho až 20 % z nich pracuje coby profesionální úředníci, nejedná se tedy o žádné nekvalifikované pracovníky (Rahman 2015). Tato návštěva byla významná i s ohledem na to, že Módí podepsal s korunním princem Muhammad bin Zájid Nahjánem opravdu velké množství dohod (Chaudhuri 2017). Obecně se přilákání zahraničních investic do Indie stalo součástí Módího cílů, a to v rámci iniciativy *Make in India* (Vytvořeno v Indii) podporující indickou domácí výrobu. To, co se nový premiér rozhodl změnit, byl pohled bohatých zemí Perského zálivu na Indii. Nechtěl, aby byla vnímána pouze jako velký trh pro odbyt energií, ale také jako prostor pro investice, jako bližší ekonomický partner.

V souvislosti s Módího historickou návštěvou můžeme pozorovat, zdálo by se malý, ovšem velmi významný odklon od tradiční zahraniční politiky Indie vůči Blízkému východu. Raja Mohan (2019) mluví dokonce o tom, že Módí změnil diplomatický přístup k regionu. První ze změn, kterou Mohan zmiňuje, je to, že Módí je podle něj na rozdíl od svých předchůdců ochoten vynaložit energii a budovat osobní vazby s představiteli zemí Blízkého východu. Ovšem mnohem větší dopad má druhá změna, kterou nový premiér ve vztahu k těmto státům přinesl. Je jím to, že Indie k nim už nepřistupuje podle jejich vztahu s Pákistánem, ale pragmaticky. Mohan (2019) tvrdí, že toto indické dělení na *pro-indické* a *pro-pákistánské* země bylo ještě přežívajícím pozůstatkem studené války, přesto při jednání k němu indiští lídři přihlíželi. To Módí změnil. A tím, že Indie dnes přistupuje ke každé zemi Blízkého východu nezávisle na jejich vztazích s Pákistánem, vytvořilo prostor pro budování silnějších diplomatických vazeb mezi státy.

Již v podkapitole 2.2 jsem zmínila, jak se po nástupu N. Módího navýšil počet bilaterálních návštěv do této oblasti. Uvedla jsem také, že jen během svého prvního období oblast navštívil desetkrát, během pěti let tedy podnikl o šest

návštěv více než jeho předchůdce během svého desetiletého mandátu (Gupta 2019).

Zároveň díky Módímu prošly významnou změnou také indicko-izraelské vztahy. Důležitým milníkem v těchto vztazích se stal červenec 2017, kdy Naréndra Módí navštívil Izrael jako vůbec první indický premiér³⁶ (BBC 2017). To, jak velký význam tato návštěva měla a jak byla vnímána lidry obou zemí, se projevilo také na příspěvcích, které v té době byly s velkou intenzitou zveřejňovány na sociální síti *Twitter* (viz Příloha č. 3). Hodný povšimnutí je také fakt, že nebyla plánována žádná cesta Módího do Ramalláhu³⁷ ani žádná schůzka s palestinskými vůdci, což je něco, co zahraniční hodnostáři dělají zcela běžně (Ibid.). Již jsem uváděla, jak důležité jsou pro Indii i Izrael dobré vzájemné vztahy z hlediska obchodu se zbraněmi. Návštěva roku 2017 ale byla významným krokem k prohlubování spolupráce a budování silnějších pout. Inovace, technologie, armáda, ale také třeba pomoc Indii se zlepšením produktivity zemědělství a potravinové bezpečnosti. To (a více) jsou oblasti zájmu, které spojují židovský stát s Indií. Konkrétněji se nicméně izraelsko-indickým vztahům věnuji ve třetí kapitole.

Řekla bych, že ačkoliv jsem zatím převážně zdůrazňovala, že je to Indie, kdo potřebuje blízkovýchodní partnery kvůli svému dalšímu růstu coby dodavatele energetických surovin, Módí si nejen uvědomil, že státy Perského zálivu Indii také potřebují právě jako odbytiště surovin, protože poptávka po fosilních palivech v jiných regionech (převážně jde o Evropu) klesá a klesá i jejich cena, ale také této situace dokázal využít. I proto soustředil mnoho svých zahraničních cest právě do západní Asie. Na začátku roku 2016 proběhlo také první ministerské setkání Fóra

³⁶ Jde ale pouze o první návštěvu indického premiéra v Izraeli. Samozřejmě, že diplomatické návštěvy na nejvyšší úrovni probíhaly i dříve. V roce 1997 například poprvé navštívil izraelský prezident Ezer Weizman Indii (Jacob 2016). O šest let později poté Nové Dillí poprvé navštívil izraelský premiér Ariel Sharon, který nastolil kurz k vytvoření bližších a dlouhodobých vztahů mezi zeměmi (The Economic Times 2014).

³⁷ Palestinské město, které bychom mohli označit za „hlavní město“ Palestiny. Nachází se na Západním břehu Jordánu.

arabsko-indické spolupráce³⁸ (*Arab-India Cooperation Forum*) v Manámě. To bylo poprvé, kdy se v rámci tohoto fóra setkali takto vysoce postavení vládní představitelé. Z tohoto setkání vzešel také Výkonný program Fóra arabsko-indické spolupráce pro roky 2016 a 2017. Spolupráce se týkala celé palety oblastí od otázek politických, ekonomických, energetických, environmentálních po spolupráci ve sféře zemědělství a potravinové bezpečnosti, lidských práv, kultury a vzdělání, médií, společenského rozvoje nebo zdraví (Ministry of External Affairs: Government of India 2016b). Program se týkal spolupráce na třech úrovních – bilaterální, regionální a globální.

Konkrétním bilaterálním vztahům mezi Indií a vybranými státy Blízkého východu je věnována následující kapitola. Ke konci této části bych chtěla ovšem uvést některé věci na pravou míru. Z mého představování Módiho *Look West policy* by se mohlo zdát, že vztahy mezi asijskou rostoucí mocností a zkoumaným regionem jsou téměř ideální. Aktéři jsou partnery, dlouhodobě spolupracují, prohlubují diplomatické vazby. Chtěla bych ale, aby bylo jasné, že existují i překážky spolupráce a některá témata jsou buď citlivá, nebo vyloženě problematická. Za první příklad se dá považovat Izrael. Indicko-izraelské vazby se prohlubují, země spolupracují ve strategických oblastech. Zároveň se v poslední době oteplují vztahy Izraele s mnoha blízkovýchodními zeměmi³⁹. Zdá se to být ideální stav. Nicméně v situaci, ať už je jakkoli nepravděpodobná, kdyby se podpora široké arabské veřejnosti obrátila směrem k Palestincům a na arabské

³⁸ Memorandum ke vzniku tohoto Fóra spolupráce bylo podepsáno již roku 2008. Akční plán tohoto Fóra zahrnuje body jako vytvoření mechanismu pro politické konzultace, pravidelné arabsko-indické konference, bilaterální investice do energetického sektoru, ale zároveň zahrnuje položky jako posílení mediální spolupráce a výměna novinářů, budování databáze digitalizovaných arabských rukopisů atd. (Embassy of India, Cairo 2019). Také bych ráda doplnila, že „arabsko-“ v názvu Fóra odkazuje na Ligu arabských států čili nejde striktně o spolupráci s arabskými zeměmi na Blízkém východě, ale řadí se sem i státy severní Afriky).

³⁹ V roce 2020 se dokonce Spojené arabské emiráty staly po Egyptu a Jordánsku třetí arabskou zemí ochotnou navázat s Izraelem plnohodnotné diplomatické vazby. Formálně byl také zrušen zákon z roku 1972 zavádějící bojkot. Emiráty a Izrael tak mají volnou cestu k obchodu. Krátce po Emirátech následoval Bahrajn. Tyto dva státy zároveň prolomily jakousi psychologickou bariéru a očekává se tedy, že další arabské státy budou následovat (Fingerland 2020).

režimy by byl vyvíjen tlak na změnu přístupu k Izraeli, pak by se Indie mohla rázem ocitnout ve velmi nevýhodné pozici.

Jako další potencionální komplikace stále zůstává Pákistán. Ačkoli Módího politika jedná s blízkovýchodními zeměmi nezávisle na jejich vztazích s Islámábádem, nemusí tento stav trvat věčně. Již jsem zmiňovala indický vliv na iránský přístav Čáhbahár v kontrastu s čínským vlivem na pákistánský přístav Gwádar (viz kap. 2.2). Co kdyby se ale situace změnila? Zatímco dvě rostoucí asijské mocnosti vidí přístavy jako konkurující si projekty a jsou pro ně strategicky velmi významné, Írán a Pákistán nicméně jakoukoli soutěž vylučují. Čemu naopak otevírají prostor je možnost spolupráce a spojení obou přístavů (Khetran 2018: 43). Existují dvě základní možnosti. Tyto klíčové přístavy budou spolupracovat nebo soutěžit. Tak či tak, indickou zahraniční politiku to jistě ovlivní. Navíc pokud se bavíme o soutěži a rivalitě, pak není na škodu připomenout přítomnost Číny jakožto konkurující rostoucí mocnosti v regionu.

Dalším prostorem pro komplikaci vztahů Indie – Blízký východ by podle mě mohlo být také geopolitické soupeření regionálních rivalů v oblasti. Mluvím o rivalitě Saúdské Arábie a Íránu. Naznačovala jsem, že Módího zahraniční politika se dá pozorovat ve třech směrech – k arabským zemím Zálivu, k Izraeli a k Íránu. Vyhrocení napětí mezi Rijádem a Teheránem by na Indii mohlo mít přímý dopad. Nechci tím říct, že by si Nové Dillí vybíralo stranu. V duchu dlouhodobé linie indické zahraniční politiky Módí žádné mocnosti nestrání, jakékoli zvyšování tenzí v oblasti má ovšem dopad na indickou diasporu. Jako ukázkou bych mohla použít konflikt v Jemenu. Tento vnitrostátní konflikt se stal místem pro zástupný konflikt Saúdské Arábie a Íránu a obě mocnosti nepopíratelně válku zintenzivňují. Pro Indii ovšem bylo důležité spíše to, že musela zařídit evakuaci více než 4 600 Indů ze země (Madan 2016).

Jiným problematickým bodem vztahů by se velmi snadno mohlo stát náboženství. V kapitole 2.1 jsem zdůrazňovala, že to, že má Indie významnou muslimskou populaci, může být impulsem pro budování silnějších vazeb s muslimskými státy. Mince má ovšem i svou druhou stranu. V Indii začaly

vzrůstají obavy kvůli šíření radikální islámské ideologie a s tím spojenými problémy. V Indii žily muslimské komunity spíše klidně, dalo by se říci, že byly vůči extremistické džihádistské ideologii šířící se světem odolné. Ne však v poslední době. Radikalizace muslimů se tak stala indickým fenoménem, a především významnou bezpečnostní hrozbou. Nebudu se více zabývat vyhocením vztahů a různými násilnými potyčkami mezi indickými sunnity a šíity nebo odchodem indických muslimů do Sýrie, aby se připojili k IS (Pandya 2018). Důležité je ovšem zmínit, odkud může tato významná radikalizace pramenit, protože právě to může mít dopad na indickou zahraniční politiku. Protože je to Saúdská Arábie, kdo bývá obviňován z vyvážení radikálního wahhábismu do Indie. Rijád údajně financuje výstavbu mešit a wahhábistických center a vyloženě se snaží zradikalizovat indické sunnity, aby nenastal stav dominance šíitů, který by podle Saúdů znamenal relativní výhodu pro Írán (Nanjappa 2015). Radikalizace ovšem není novou otázkou, která se objevila náhle s nástupem Módího. Jako první viditelnější krok Rijádu je vnímáno vyslání až tisícovek imámů a kazatelů do Indie mezi lety 2011 a 2013 (Ibid.). Módí se snaží proti dalšímu šíření radikálních výkladů⁴⁰ bojovat, prozatím jen na poli domácí politiky.

Jako další „mince“ mi poslouží indická diaspora. Na jednu stranu jsem zmiňovala výhody a potenciál, který její přítomnost na Blízkém východě jistě má. Může být dokonce označena za klíčový nástroj v rámci měkké moci Indie. Opět je tady i druhá strana, která by neměla být přehlédnuta. Jedním z možných problémů týkajících se přítomnosti indických pracovníků je to, jak k nim jednotlivé blízkovýchodní země přistupují, jak se k nim chovají. Podle některých zpráv⁴¹ jsou Indové vyloženě vykořisťováni a přistupuje se k nim jako k otrokům. Tato problematika se hodně týká především Saúdské Arábie.

To, že indické vztahy s muslimskými zeměmi Blízkého východu nemusí nutně stát na pevně vybudovaných základech, ukázala také pandemie nemoci

⁴⁰ Nejde jen o wahhábismus, ale například také o salafismus a deobandismus.

⁴¹ Viz Nagaraj (2019).

COVID-19. V první polovině roku 2020 došlo k tomu, že Indie označila za nejvýznamnější zdroj nákazy v Indii shromáždění, které bylo v Novém Dillí organizováno v březnu 2020 muslimským hnutím Tablígí Džamá'at (angl. *Tablighi Jamaat*). Muslimové tak byli v Indii označováni jako hlavní původci viru a lidé s nimi tak jednali. Státy Blízkého východu s převážně muslimskou populací silně kritizovaly indickou vládu i samotné Indy a obvinily je z narůstající islamofobie. Na základě těchto posledních událostí vyšel ve *Foreign Policy* článek autorské dvojice Ganguly – Blarel (2020), kde autoři mimo jiné upozorňují, že vztahy, které Módí se státy Blízkého východu opatrně, ale velmi intenzivně budoval posledních pět let, jsou skutečně v ohrožení. Domácí „kampaně“ proti muslimům by mohla velmi jednoduše rozložit indické diplomatické činy. Prozatím jde ovšem spíše o potenciální hrozbu pro vztahy mezi rostoucí mocností a blízkovýchodními státy. Jaký bude dlouhodobější dopad tohoto incidentu, se samozřejmě ukáže až v budoucnu. Napětí do vztahů bylo nicméně již vneseno.

3 BILATERÁLNÍ VZTAHY INDIE S VYBRANÝMI STÁTY BLÍZKÉHO VÝCHODU

V této kapitole na vybraných případech ilustruji, jak konkrétně vypadá zahraniční politika Indie vůči zemím Blízkého východu. Zaměřím se na bilaterální vztahy rostoucí mocnosti se třemi zeměmi regionu, a to Saúdskou Arábií, Íránem a Izraelem. Klíč k výběru právě těchto států se odvíjel od podoby, ale i intenzity jejich vztahů s Novým Dillím a zároveň od charakteru zvolených zemí. Při výběru mě ovlivnilo také geopolitické soupeření dvou mocností Blízkého východu o dominanci v regionu. Saúdskou Arábii jsem tedy zvolila, protože jde o zemi, kam v posledních letech mířilo nejvíce indických pracovníků vůbec a disponuje tedy značnou indickou menšinou (Calabrese 2020). Kromě toho jde dlouhodobě o jednoho z největších dodavatelů strategické ropy⁴². Rijád sám sebe navíc vidí jako vůdčího představitele všech sunnitů. V opozici poté coby reprezentant šíitské odnože islámu stojí samozřejmě Írán. Ovšem nezařadila jsem ho pouze jako rivala Saúdské Arábie v boji o dominanci v regionu. Je zahrnut také proto, že jde o nearabskou zemi, a hlavně strategického partnera Indie ani ne tak z hlediska surovin, jako kvůli jeho geografické poloze. Je nabíledni, že Saúdská Arábie a Írán jsou zároveň největší státy regionu, co se rozlohy týče. Na závěr jsem zařadila Izrael, a to hned z několika důvodů. Prvním z nich je státní zřízení. K absolutní monarchii a islámské republice jsem zařadila i parlamentní demokracii západního typu. Nemohu nezmínit zřejmou věc, tedy fakt, že coby židovský stát Izrael nezapadá do většinově muslimské podoby regionu. Samozřejmě ale byla důvodem k jeho zařazení i specifická jeho vztahů s Indií. Indicko-izraelské vztahy prošly v minulosti zásadním vývojem a nabraly na síle. Země spolu navíc spolupracují v oblastech, jako jsou technologie nebo tajné služby, což se opět poněkud vymyká ze vzorce vztahů Indie s jinými blízkovýchodními státy. Vedle Izraele budu krátce řešit také vztahy Indie s Palestinou.

⁴² Jak jsem již zmiňovala dříve, nejedná se o největšího dodavatele. Tím se totiž v posledních letech stal Irák (Abdi 2018).

Výše zmíněné země hrají v zahraniční politice Indie skutečně velkou roli. Nechtěla bych ovšem své zkoumání omezit pouze na tři zásadní hráče. Proto jsem na konec této kapitoly zařadila stručné představení vztahů i s dalšími, menšími partnery. Ačkoli nemusí být jejich role v indických zájmech tak významná, pomohou mi ještě o trochu blíže a komplexněji představit zahraniční politiku Indie na Blízkém východě.

3.1 Indicko-saúdskoarabské vztahy

Diplomatické vazby mezi Rijádem a Novým Dillím byly navázány ihned po vzniku nezávislé Indie v roce 1947. Vztahy byly v následujících desetiletích několikrát potvrzeny několika vzájemnými návštěvami nejvyšších představitelů obou mocností, které ovšem nebyly nijak četné. V posledních letech se nicméně mluví o významném prohlubování a rozšiřování indicko-saúdskoarabských vazeb.

Prvním klíčovým okamžikem, který předznamenal výrazné posílení vztahů mezi oběma zeměmi, byla zcela jistě návštěva saúdskoarabského krále Abdalláha bin Abd al-Azíze v Indii v lednu roku 2006. Ta je označována za historickou⁴³, protože právě při této příležitosti došlo k podpisu Deklarace z Dillí (*Delhi Declaration*), která předpokládá skutečně významné zintenzivnění spolupráce. Deklarace navíc zahrnuje kooperaci v mnoha rozličných oblastech. Velký prostor je věnován spolupráci v oblasti bezpečnosti, například byl zcela jasně deklarován společný boj proti terorismu a nadnárodnímu zločinu, dohoda ale zahrnuje také články týkající se vzájemného obchodu a investic a zmíněna byla spolupráce i v dalších oblastech, jakými jsou třeba zdravotnictví, kultura, věda nebo technologie (Ministry of External Affairs: Government of India 2006). Indickým protějškem Abdalláha v těchto důležitých jednáních byl indický premiér Manmóhan Singh. Ten navštívil Saúdskou Arábii o čtyři roky později a dal tak prostor dalšímu prohloubení vzájemných vztahů. V roce 2010 tak byla podepsána

⁴³ Abdalláh byl prvním saúdským králem, který Indii navštívil po 51 letech (The Financial Times 2015).

Rijádská deklarace (*Riyadh Declaration*), která už nejen předznamenává, ale znamená novou éru strategického partnerství mezi zeměmi. Partnerství vymezené Rijádskou deklarací opět počítá s intenzivní spoluprací v mnoha rozličných oblastech, od bezpečnosti a obrany, ekonomiky, politiky k technologiím. Důležitým tématem se stalo také budování stability a mírový proces na Blízkém východě. Například se oba lídři shodli, že pokračující budování osad⁴⁴ Izraelem představuje základní kámen úrazu v mírových procesech (Ministry of External Affairs: Government of India 2010). Jak řekl indický velvyslanec v Saúdské Arábii Hamid Ali Rao (cit. dle *The Economic Times* 2015), „[b]ěhem vlády krále Abdalláha byly položeny základy indicko-saúdskoarabského strategického partnerství a bilaterální vztahy nabraly na síle“. Velvyslanec také zmínil, že se smrtí krále (2015) přišla Indie o velkého přítele. To je zcela jistě pravda, nicméně i v dalších letech se vztahy prohlubovaly a proběhlo mnoho důležitých diplomatických návštěv na vysoké úrovni, které to potvrzují.

V roce 2016 navštívil premiér Módí Rijád. Už v kapitole 2.2 jsem zmiňovala Společné prohlášení Indie a Saúdské Arábie, které bylo přijato právě při této příležitosti, a které opět deklarovalo záměr na posílení spolupráce mezi zeměmi. Jedním z diplomatických aktů, který měl poukázat na to, jak důležité jsou pro Rijád dobré vztahy s Novým Dillím, bylo udělení nejvyššího civilního vyznamenání Saúdské Arábie premiéru Módímu králem Salmán bin Abd al-Azizem (*The Indian Express* 2016).

Za zmínku jistě stojí i Módího další návštěva Rijádu, která se uskutečnila v říjnu 2019. Během této cesty byla totiž podepsána Dohoda o Radě pro strategické partnerství (*Strategic Partnership Council Agreement*), která označila Indii za strategického partnera Saúdské Arábie v rámci Vize 2030⁴⁵. Během návštěvy bylo

⁴⁴ Izraelská vláda dlouhodobě buduje a podporuje židovské osady na palestinských územích, zejména jde o západní břeh Jordánu. A jak dlouhodobé je jejich budování, tak dlouhodobý je i spor o ně.

⁴⁵ Jde o dlouhodobou strategii Rijádu, která zahrnuje mnoho cílů, reformních strategií a programů, které mají vést k hospodářskému úspěchu království. S podobou této Vize je spojen především

podepsáno dvanáct různých memorand a dohod, které se opět týkaly rozličných oblastí (Embassy of India in Riyadh 2020). Abych nezůstávala jen u abstraktních tvrzení, uvedu jako konkrétní příklad dohodu o spuštění indické kreditní karty RuPay v Saúdské Arábii, z čehož výrazně profituje indická diaspora, ale také poutníci (Mint 2019).

Výše zmíněné návštěvy a s nimi spojené dohody udělaly ze Saúdské Arábie důležitého, dalo by se říci strategického, partnera Indie a naopak. Co se týče oblastí spolupráce, jako první blíže rozvedu ekonomické vztahy. Je třeba si uvědomit, že vedle toho, že je Saúdská Arábie velmi důležitým exportérem ropy, což už jsem ostatně několikrát zmiňovala, je čtvrtým největším obchodním partnerem Indie vůbec (za Čínou, Spojenými státy a Japonskem) (Embassy of India in Riyadh 2020). Vzájemný obchod mezi těmito státy činí desítky miliard dolarů a stále se vyvíjí. Indický export do Saúdské Arábie vzrostl mezi lety 2019–2020 o více než 12 % (Ibid.). Mohu zároveň připomenout, že Nové Dillí vidí Rijád jako významného (potenciálního) investora. Saúdská Arábie investuje na Indickém subkontinentu již nyní, ale rozhodně nepatří k nejvýznamnějším investorům v oblasti.

Tím, co nezpochybnitelně ovlivňuje indicko-saúdské vztahy, ať už pozitivně nebo negativně, je přítomnost velké indické diaspory v Saúdské Arábii. Jak již bylo naznačeno dříve, indická diaspora na Blízkém východě představuje jednu z největších diaspor na světě vůbec. Zahrnuje až devět milionů Indů (Biswas 2020). A právě v Saúdské Arábii je zaměstnán nejvyšší počet indických pracovníků ze všech zemí regionu⁴⁶. A ačkoli v posledních letech přispívá k přesunu obyvatel globalizace, migrace Indů do oblasti není ničím novým. Rapidně začala stoupat již v 70. letech minulého století, kdy byla výrazně

korunní princ Muhammad bin Salmán (The Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia in Washington, DC 2021).

⁴⁶ Pro úplnost jen doplním, že v Saúdské Arábii je nejvíce indických *pracovníků* ze všech zemí Blízkého východu, nikoli však Indů. Obecně je nejvyšší indická komunita ve Spojených arabských emirátech. V SAE žije až 3,1 milionů Indů, zatímco v KSA je to něco málo přes 2,8 milionů (Calabrese 2020).

poháněna expanzí ropného průmyslu. Diaspora může sloužit jako významný, ne-li přímo hlavní zdroj měkké moci pro domovskou zemi. Indové jsou nositeli své kultury a aktivně napomáhají šíření nejen indické kultury, ale také hodnot nebo tradic. Indická komunita například pomohla zpopularizovat jógu, ájurvédou nebo bollywoodské filmy v Saúdské Arábii, ale i v dalších zemích Blízkého východu. Může se to zdát jako marginální záležitost, ale jóga nebyla po celá desetiletí v Saúdské Arábii oficiálně povolena. Království uznalo jógu coby sport až v listopadu roku 2017 jako součást slibu korunního prince bin Salmána k otevřenějšímu a umírněnějšímu islámu (NDTV 2018).

I další příklad, který hezky ilustruje vliv Indů (v tomto případě ale také Pákistánců) na Blízký východ, najdeme ve sportu. Mohla bych položit otázku, zda může být pouhou náhodou, že sport, který je v Indii vždy číslem jedna mezi sporty a někteří ho dokonce označují za „národní posedlost“ (Sheen 2020), je zároveň druhým nejpopulárnějším sportem v Saúdské Arábii hned po fotbalu (Shu Akhbarak 2020), ale odpověď by byla zcela zřejmá. Kriket se v KSA tedy těší větší oblíbenosti než sporty, které jsou s touto zemí spojovány asi nejvíce, mám konkrétně na mysli velbloudí závody a sokolnictví. Ráda bych zde zmínila slova Ezzatullaha Hashmi (2019), který řekl, že „ať už jdou Indové a Pákistánci kamkoli na světě, kriket si vždy vezmou se sebou“. Dokonce vůbec první kriketový zápas v Saúdské Arábii, který proběhl v roce 1960, byl přátelským zápasem mezi indickými a pákistánskými přistěhovalci. Od té doby nabral kriket na popularitě a dnes je Rijád i přidruženým členem Mezinárodní kriketové rady (*International Cricket Council*, ICC), což ovšem nemá takovou vypovídající hodnotu jako to, že KSA se umístilo na žebříčku mužů ICC T20 na 28. místě⁴⁷ (ICC 2021). I takovýmto způsobem tedy indická diaspora vytváří určitý obrázek o Indii a zlepšuje její image na Blízkém východě.

⁴⁷ A pokud bychom se podívali na další státy Blízkého východu, pak Spojené arabské emiráty figurovaly na 13. místě, Omán na 18., Katar na 22. a Kuvajt na 26. místě (ICC 2021).

Ačkoli jsem na první místo postavila diasporu coby zdroj měkké moci Indie, pro samotné země je důležitější její ekonomický význam. Vedle toho, že přítomnost početné indické komunity v regionu je impulsem k posilování bilaterálního obchodu mezi státy a ochotě k větší ekonomické provázanosti, stojí ještě něco důležitějšího. Diaspora je zdrojem remitencí. Už v kapitole 2.1 jsem uváděla, že Indie je dlouhodobě největším oficiálním příjemcem remitencí celosvětově. Tudíž jsou Indové na Blízkém východě důležitým zdrojem příjmů pro celou indickou ekonomiku. Pokud se navíc podíváme na celkové hodnoty remitencí (viz Příloha č. 4), které proudily do Indie ve zkoumaném období, pak je patrné, že s menšími výkyvy jejich výše neustále narůstá. A Saúdská Arábie je dlouhodobě zemí, ze které plyne skutečně velký podíl těchto částek. Podle údajů Rezervní banky Indie (Reserve Bank of India 2018) z roku 2018 bylo KSA na třetím místě, co se týče podílu na indických remitencích, konkrétně se na nich podílelo 11,6 %⁴⁸. Zvláště pro rozvojové země, jakou je i Indie, jsou remitence velmi důležitým příjmem, který vládě kromě jiného umožňuje realizaci projektů, na které by si země jinak musela půjčovat například z fondů Světové banky nebo Mezinárodního měnového fondu (Biswas 2020).

Na druhou stranu jsem již dříve poukazovala na možné problémy, které přítomnost velké indické diaspory v Saúdské Arábii může přinést. Jde především o to, jak je s indickými pracovníky zacházeno. Existuje totiž mnoho článků, které uvádějí, že je s nimi v království zacházeno jako s moderními otroky, jejich práva jsou omezována, často pracují za mizivé mzdy ve špatných pracovních podmínkách. Hlavně v případě indických žen je pak také zdůrazňován problém sexuálního obtěžování, které místní úřady jednoduše přehlíží⁴⁹.

Jinou oblastí, ve které je spolupráce mezi zeměmi posilována spíše až v posledních letech, je oblast bezpečnostní spolupráce a obrany. Konkrétním

⁴⁸ Na prvním místě jsou uvedeny Spojené arabské emiráty (26,9 %) a za nimi následují Spojené státy (22,9 %). Hned za KSA pak následují další státy zkoumaného regionu, a to konkrétně Katar, Kuvajt a Omán (Reserve Bank of India 2018).

⁴⁹ K tomuto tématu viz např. Mohan (2015), Mantri (2017) nebo Nagaraj (2019).

projevem jsou intenzivní rozhovory o vůbec prvním společném vojenském cvičení, které bylo prozatím odsunuto kvůli pandemii způsobené nemocí COVID-19 na rok 2021. Kontingent indické armády má za tímto účelem vůbec poprvé navštívit KSA. Stejně tak bylo přesunuto i plánované první společné námořní cvičení, které mělo původně proběhnout v březnu 2020 (Rajagopalan 2021). Samozřejmě, že energetická bezpečnost a obchod stále hrají prim agendy vzájemných vztahů, ale bezpečnost a obranu v poslední době výrazně posilují coby další témata spolupráce. To, jak vazby mezi Rijádem a Novým Dillí nabraly na intenzitě, se projevilo i v pro Indii klíčovém tématu. Jde o otázku sporných území Džammú a Kašmíru. Zatímco dříve se Saúdská Arábie k tomuto tématu nijak nestavila a udržovala vyvážené vztahy s Indií i Pákistánem, v roce 2019 došlo ke změně. Právě v tomto roce Nové Dillí avizovalo zrušení klíčového ústavního článku 370, který zaručoval tomuto převážně muslimy obývanému území určitou míru autonomie⁵⁰ (BBC 2019a). Pákistán tento krok Indie označil za ilegální. A Saúdská Arábie? Království vyjádřilo pochopení pro indické kroky vůči Džammú a Kašmíru. Již dříve téhož roku (únor 2019) odsoudil bin Salmán teroristický útok na indické bezpečnostní složky, který se odehrál 14. února 2019 v Pulwamě (Džammú a Kašmír). Útočníkem byl člen Džajše Muhammad, extremistické islamistické skupiny, která má svůj původ právě v Pákistánu (The Economic Times 2020). Jde o první případ, kdy Rijád opustil svůj neutrální postoj a vyjádřil alespoň sympatie jedné ze stran⁵¹.

V současné době vztahy mezi asijskou rostoucí mocností a Saúdskou Arábií ovlivnila pandemie také v dalších oblastech. Na jednu stranu došlo k prohloubení spolupráce v otázkách zabezpečení zdravotnických dodávek a zajištění potravinové bezpečnosti. Dále Rijád otevřel zdravotnický systém pro indickou komunitu a během pandemie poskytoval bezplatnou péči. Z Indie se do Saúdské

⁵⁰ Například oblast mohla mít vlastní ústavu, vlajku nebo právo přijímat zákony.

⁵¹ Zde bych ještě uvedla, že vztahy Saúdské Arábie a Pákistánu se ochlazují především od roku 2015, kdy parlament v Islámábádu zakázal účast pákistánské armády v konfliktu v Jemenu (Holleis 2020).

Arábie vrátilo téměř 1800 zdravotníků, aby pomohli v boji s nemocí (Embassy of India in Riyadh 2020). Kromě toho spolu úřady velmi intenzivně a velmi úspěšně spolupracovaly při repatriaci více než 35 tisíc Indů zpět do vlasti (Ibid.). Na druhou stranu je třeba připomenout narušení vztahů mezi zeměmi, které bylo způsobeno tím, že Indie označila za hlavní zdroj nákazy muslimské hnutí Tablígí Džamá'at. Ovšem Saúdská Arábie nebyla ve své kritice Nového Dillí zdaleka tak hlasitá jako například Spojené arabské emiráty, proto mám za to, že toto nabourání vztahů nebude mít do budoucna na indickou-saúdské vztahy takový vliv.

Ačkoli je výzkumné období této práce jasně stanoveno do konce roku 2020, ráda bych na tomto místě zmínila další možnost spolupráce těchto dvou zemí do budoucna. V březnu 2021 totiž proběhlo setkání představitelů Indické kosmické agentury (*Indian Space Research Organisation*) a Saúdské kosmické komise (*Saudi Space Commission*). Toto setkání předznamenává možnost spolupráce ve zcela nové oblasti, spolupráci ve vesmíru (The Economic Times 2021). Zatím se země sice nacházejí pouze ve fázi jednání o možné spolupráci, dohodách a memorandech týkajících se vesmíru, každopádně jde o aktuální téma, které může vazby Indie a Saúdské Arábie posunout opět o krok dál.

3.2 Indicko-iránské vztahy

Rivalem Saúdské Arábie a jejím soupeřem v boji o dominanci na Blízkém východě je Írán. Vztahy mezi Novým Dillím a Teheránem se v mnoha aspektech značně liší od indicko-saúdských vztahů. Na druhou stranu najdeme i četné podobnosti. Stejně jako v předchozím případě je indickou motivací pro udržování úzkých vazeb s Íránem oblast energií. To asi není žádným překvapením. Írán je jednou z na uhlovodíky nejbohatších zemí světa a rychle rostoucí asijská mocnost pro naplnění svého dalšího potenciálu energie potřebuje (Shuja 2020). Nicméně pokud by byl vzájemný vztah těchto dvou mocností založen pouze na energetickém obchodu, pak by pravděpodobně převážily rozdílnosti mezi zeměmi a došlo by k úplnému ochlazení vztahů. Prim tedy nehrají ani energie, ani diaspora, která v Íránu není nijak významná, ačkoli přesná konkrétní data nejsou k dispozici,

ale spíše geografická poloha islámské republiky, která dává prostor pro širší geopolitický dosah Indie. Jde o přístupovou cestu do zemí Střední Asie, které platí za důležité rezervoáry přírodních zdrojů, ale jde také o alternativní přístupovou cestu do Afghánistánu, kde Indie sleduje strategické a bezpečnostní zájmy (Ibid.). Již jsem toto téma stručně zmínila v kapitole 2.2 v souvislosti s indickými investicemi plynoucími na Blízký východ, kde jsem konkrétně uváděla zájem Nového Dillí o strategický přístav Čáhbahár. Právě ten zaujímá v indické zahraniční politice prominentní místo, protože jde tedy jak o přístupovou cestu dál do střední Asie, tak o důležitý opěrný bod pro námořní obchod rostoucí mocnosti. Zároveň může dvojice důležitých přístavů Čáhbahár – Gwádar symbolizovat rivalitu dvou rostoucích mocností, Indie – Čína, v Arabském moři. Čáhbahár znamená základ pro tvorbu indické zahraniční politiky vůči regionu Eurasie (Singh – Singh 2019: 169).

Ze vzájemných vztahů profitují obě strany. Indie představuje pro Írán obrovský trh pro export. Navíc výběr Íránu coby indické brány do střední Asie a Afghánistánu by mohl Teheránu dopomoci k pozici regionálního centra obchodu a tranzitu. Asif Shuja (2020) zmiňuje ještě další výhodu plynoucí Íránu z dobrých vztahů s Indií. Podle něj totiž mají vztahy Islámské republiky s největší demokracií světa nesmírnou myšlenkovou hodnotu, a to zvláště na pozadí kontroverzí kolem íránského jaderného programu a s tím souvisejících snah Spojených států o izolaci země⁵². Indicko-íránské vztahy jsou založeny na reciprocitě, kdy si obě země velmi dobře uvědomují výhody, které jim vazby přinášejí.

Ráda bych připomenula, že až do roku 1947 spolu Indie a Írán sdílely společnou hranici. Z toho totiž plyne fakt, že tyto země sdílí společné znaky ve svých jazycích, kulturách a tradicích (Ministry of External Affairs: Government of

⁵² Podle administrativy Donalda Trumpa porušoval Teherán mezinárodní jadernou dohodu (*Joint Comprehensive Plan of Action*, JCPOA) z roku 2015. Washington jednostranně obnovil v roce 2020 všechny sankce OSN vůči Íránu, ačkoli další členové Rady bezpečnosti s tímto krokem nesouhlasili a oznámili je za neplatné (ČT24 2020). Již dříve téhož roku neprošel Radou americký návrh na prodloužení zbrojního embarga vůči Íránu.

India 2012: 1). Coby nezávislé země navázaly diplomatické vztahy v březnu 1950. Ty byly samozřejmě v následujících letech stvrzovány vzájemnými návštěvami čelních představitelů obou států. Já ovšem zmíním až podpisy dvou důležitých dokumentů, které refletovaly vizi strategického partnerství těchto hráčů. Prvním z nich je Teheránská deklarace (*Tehran Declaration*) podepsaná v dubnu 2001, druhým poté Deklarace z Nového Dillí (*New Delhi Declaration*) podepsaná v lednu 2003. Za Indii tyto listiny podepisoval premiér Atal Biháří Vádžpečí, za Írán prezident Muhammad Chátamí. Důležité ovšem je, že zmíněné dokumenty měly explicitně sloužit jako jakási šablona pro indicko-iránskou regionální, ale i globální spolupráci (Shuja 2020). Deklarace mimo jiné potvrzují respekt vzájemné suverenity, rovnosti ve vztazích a vzájemné nezasahování do vnitřních záležitostí a avizují zájem na spolupráci v mnoha rozličných oblastech, jakými jsou ekonomika, politika, energetika, doprava, zemědělství, technologie, věda atd. (Ministry of External Affairs: Government of India 2001, 2003). Já bych ovšem zdůraznila 3. bod Teheránské deklarace, ve kterém byl potvrzen závazek eliminovat jaderné zbraně, respektive dosáhnout úplného odzbrojení (Ministry of External Affairs: Government of India 2001). Téma obsažené v tomto bodu úzce souvisí s pozdějším narušením indicko-iránských vztahů, ke kterému došlo ještě předtím, než země mohly plně implementovat principy Deklarace z Nového Dillí. V září 2005 došlo v rámci Mezinárodní agentury pro atomovou energii (*International Atomic Energy Agency, IAEA*) k hlasování o postoupení iránského jaderného spisu Radě bezpečnosti OSN. Indie byla v tomto roce shodou okolností v Radě guvernérů (*Board of Governors*) a musela zaujmout stanovisko. Nové Dillí klade důraz především na úzké vazby se svým klíčovým spojencem, Spojenými státy, což v tomto případě negativně dopadlo na jeho vztahy s Teheránem. Indie hlasovala proti Íránu, což samozřejmě vyvolalo negativní ohlas a nedůvěru z iránské strany (Shuja 2020).

Postoj Washingtonu vůči Teheránu výrazně ovlivňuje indickou zahraniční politiku vůči Íránu i nyní, tedy o více než patnáct let později. Za jeden z posledních případů můžeme považovat téměř úplné zastavení vývozu výrobků od indických

obchodníků do Íránu. Přířinou přířinou jsou opožřené íránské platby. Za těmi ovšem stojí americké sankce vůči íránskému finančnímu systému. Írán vyčerpál zásoby rupií a dolarový obchod není povolen. Zde se ovšem nejedná o energie nebo strategické suroviny. Islámská republika z Indie importovala především rýži, čaj, cukr, sóju a léky. Pokud bych události způsobené především americkými sankcemi ilustrovala v číslech, pak celkový indický vývoz do Íránu klesl v roce 2020 o 42 % oproti roku předchozímu, a to konkrétně na 2,2 miliard dolarů (Jadhav – Anand – Hafezi 2021). Již o rok dřívě došlo k ovlivnění indicko-íránských vztahů americkými aktivitami. Írán měl s Indií dohodu o prodeji ropy a výměnou importoval kritické suroviny, mezi nimi i zemědělské komodity. V květnu 2019 Nové Dillí ovšem úplně zastavilo nákup íránské ropy, protože mu vypršela americká výjimka v sankcích⁵³ (Ibid.).

Myslím si, že preference blízkých vazeb se Spojenými státy ze strany Indie otevřela prostor Číně pro sledování svých cílů. Určitě netvrdím, že vznikly, popřípadě vznikají dva spojenecké bloky Indie a USA a vedle nich Írán a Čína. Pouze poukazují na to, že zatímco indické kroky vůči Teheránu jsou výrazně ovlivňovány Washingtonem, Peking v tichosti využívá prostoru, který mu to přináší⁵⁴. V roce 2020 vypracovala Čína a Írán návrh skutečně strategického partnerství, které se týká především ekonomické a bezpečnostní oblasti. Čína je stejně jako Indie rostoucí mocností, která pro naplnění svého potenciálu a další růst potřebuje ohromné množství ropy. A Írán je vyloženě zoufalý, protože americké sankce zasadily jeho ekonomice skutečně tvrdou ránu. Spojené státy prošly recesí a pandemie nemoci COVID-19 je významně mezinárodně izolovala. Čína jejich slabost zcela jistě vycítila a na rozdíl od jiných států se cítí být

⁵³ V roce 2018 Donald Trump znovu zavedl sankce vůči íránskému energetickému, lodnímu a bankovnímu sektoru, protože tyto oblasti byly označeny za hlavní oblasti íránské ekonomiky. Zároveň byla nicméně udělena šestiměsíční výjimka osmi hlavním odběratelům íránské surové ropy: Číně, Indii, Japonsku, Jižní Koreji, Tchaj-wanu, Turecku, Itálii a Řecku, aby měly tyto státy možnost najít si alternativní zdroj. V květnu 2019 tedy výjimka těmto státům vypršela a Bílý dům jasně avizoval, že poté může osm států samo čelit americkým sankcím (BBC 2019b).

⁵⁴ Viz článek autorské dvojice Fassihi – Myers (2020).

v dostatečně silné pozici, aby dokázala ustát případné americké sankce (Fassihi – Myers 2020).

Jak Indie, tak Írán si uvědomují výhody, které ze vzájemných vztahů plynou. Na druhou stranu existují výrazné překážky, které vztahy zemí nabeurávají. Takovou výraznou překážkou jsou americké aktivity vůči Teheránu, které se přímo přenášejí na zahraniční politiku Indie vůči islámské republice. A těchto trhlin ve vztazích neváhá využít indický rival, Peking. Dále je také patrné, že na rozdíl od prvního případu Saúdské Arábie využívá Nové Dillí ve vztazích k Teheránu mnohem méně nástrojů měkké moci. To ovšem může souviset i s tím, že v Íránu nenajdeme nijak početnou indickou diasporu. Netroufám si odhadovat, jak se budou další vztahy mezi asijskou rostoucí mocností a islámskou republikou dále vyvíjet, ale na základě výše uvedeného bych řekla, že pokud má dojít k posílení bilaterálních vztahů těchto států, pak je nejprve nutné najít dlouhodobější řešení situace mezi Íránem a Spojenými státy.

3.3 Indicko-izraelské a indicko-palestinské vztahy

Vztahy mezi Indií a Izraelem prošly v minulosti zásadním vývojem. Ačkoli Indie oficiálně uznala stát Izrael v září 1950, plné diplomatické vztahy byly navázány až o více než čtyři desetiletí později⁵⁵, kdy na začátku roku 1992 byla otevřena velvyslanectví⁵⁶. A právě od začátku 90. let minulého století indicko-izraelské vztahy kontinuálně sílí a spolupráce zemí nabrala na intenzitě. Jednou ze zásadních věcí, která vytváří jedinečné pouto mezi Indií a Izraelem, je to, že obě

⁵⁵ Sbližování Indie a Izraele začalo přibližně na začátku zkoumaného období vytyčeného touto prací. V době studené války si země nicméně nijak blízké nebyly. Indie sice byla představitelkou Hnutí nezúčastněných, ale udržovala úzké vztahy s arabským světem a SSSR. Izrael na druhou stranu je a byl tradičním spojencem USA a Západu. Kromě toho panovaly v Indii obavy, že bližší vztahy s židovským státem by mohly vyústit v radikalizaci početné muslimské menšiny v zemi (Jewish Virtual Library 2021).

⁵⁶ Indické velvyslanectví v Izraeli bylo otevřeno a stále se nachází v Tel Avivu. Přestože jsem zdůrazňovala nutnost, kterou pro Nové Dillí představují blízké vztahy s Washingtonem, Módího vláda nepodpořila Trumповu administrativu v otázce Jeruzaléma (Roche 2017), která vyústila přemístěním americké ambasády právě do sporného svatého města v roce 2018.

země samy sebe vnímají jako izolované demokracie, které jsou ohroženy sousedy, kteří trénují, financují a podporují terorismus (Jewish Virtual Library 2021). Tato podobnost vytváří široký prostor pro strategické partnerství a bilaterální spolupráce mezi zeměmi byla již v 90. letech založena nejen na ekonomice a zemědělství, ale také na obraně.

Sbližování ukázala také vůbec první návštěva izraelského prezidenta v Indii. Ezer Weizman podnikl oficiální návštěvu Nového Dillí v lednu 1997. Ačkoli takováto návštěva je spíše diplomatickým aktem, poměrně nové partnerství mezi Indií a Izraelem mělo již v druhé polovině 90. let velmi pozitivní, a hlavně v praxi jasně viditelné výsledky. Tisíce Indů cestovalo do Izraele na speciální kurzy a tréninky týkající se zemědělských technologií a vývoje. V roce 1999 poté izraelské dodávky zbraní pomohly Indii vyhrát Kargilskou válku⁵⁷ proti Pákistánu a zároveň židovský stát poskytl také humanitární pomoc (Ibid.).

Šest let po Weizmanovi, tedy roku 2003, navštívil Indii poprvé v historii také izraelský premiér Ariel Šaron. Právě jeho návštěva, respektive jeho vláda vedla k dalšímu prohlubování indicko-izraelských vztahů a podle některých zdrojů se právě díky Šaronovi Nové Dillí přiblížilo také k Washingtonu (The Economic Times 2014). V následujících letech docházelo k častým návštěvám na ministerské úrovni. To, že šlo především o setkání ministrů obrany a zemědělství také značí zájmové oblasti spolupráce. Tyto diplomatické vztahy nebyly nijak narušeny. Izraelský prezident Re'uven Rivlin například při své návštěvě Indie v roce 2016 vyzdvihl spolupráci v oblasti bezpečnosti a obrany demokratických hodnot. Také zmínil společný zájem na boji proti terorismu (Scroll 2016). I současní představitelé vlád obou zemí podnikli vzájemné návštěvy a znovu potvrdili, jak důležitou roli pro ně vzájemné partnerství hraje. Módí navštívil Izrael v roce 2017, Benjamin Netanjahu podnikl návštěvu Indie v roce následujícím. Ačkoli vztahy se

⁵⁷ Jako Kargilská válka je označován konflikt mezi Indií a Pákistánem probíhající od května do července 1999. Kargil je oblast a město v oblasti Kašmíru, které bylo obsazeno pákistánskou armádou, nicméně Indové rychle získali kontrolu nazpět (Khan 2019).

zlepšovaly od počátku 90. let, spolupráce nabyla skutečně nových a nevídaných rozměrů právě po zvolení současného indického premiéra Módího.

Co se týče vztahů Indie s vybranými zeměmi Blízkého východu, u předchozích příkladů jsem vždy vyzdvihla určitou motivaci nebo zájem, který hraje ve vazbách prim. U Saúdské Arábie jsem se soustředila na ekonomickou oblast a energetickou bezpečnost Indie, u Íránu jsem zdůrazňovala jeho geografickou polohu a její význam v indické geopolitice. U Izraele se jako klíčová oblast zájmu a spolupráce, kterou musím zvlášť zdůraznit, jeví obrana a bezpečnost a všechno, co s těmito tématy souvisí. V kapitole 2.2 jsem již zmiňovala význam obchodu se zbraněmi i to, že Indie je největším kupcem izraelských zbraní, proto se nebudu opakovat. Izrael Indii také poskytl radarové a sledovací systémy. Spolupráce se ovšem týká i samotného vývoje vojenských technologií. Na konci roku 2014 například *Israel Aerospace Industries*⁵⁸ úspěšně otestovala společně vyvinutý indicko-izraelský raketový systém *Barak 8* pro leteckou a námořní obranu (Jewish Virtual Library 2021). Kooperace v této oblasti jde od radarových a sledovacích systému, přes obchod s rozličnými raketami a zbraněmi až do takových detailů, že indické bezpečnostní služby využívají právě v Izraeli speciálně vycvičené psy při odhalování bomb, drog nebo k vysledování zločinců. V listopadu 2017 se Indie také vůbec poprvé účastnila společného vojenského cvičení *Israeli Blue Flag*⁵⁹. Zde ovšem spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti ještě zdaleka nekončí. Funguje totiž také kooperace mezi zpravodajskými službami obou států. Izraelský Mossad a indické RAW (*Research and Analysis Wing*) údajně intenzivně spolupracují hlavně v oblasti boje proti terorismu, funguje mezi nimi výměna informací, ale skutečný rozsah vztahů není jasný (Dutta 2018). Pokud se bavíme o společném postupu a boji proti terorismu, pak země dále dokonce ustavily společnou protiteroristickou pracovní skupinu,

⁵⁸ Izraelská státní společnost, která je největším izraelským výrobcem vojenských i civilních letadel.

⁵⁹ Toto vzdušné cvičení pořádaly Izraelské obranné síly na jihu Izraele. Účastníky byly také Spojené státy, Řecko, Polsko, Francie, Itálie a Německo (Gross 2017).

kteřá se pravidelně schází. Její členové poté nejen diskutují teroristické hrozby, ale také sdílejí informace ohledně vnitrostátních protiteroristických opatření. Častým tématem, které je v rámci skupiny řešeno, je také státem financovaný terorismus a prevence týkající se transferů zbraní teroristickým skupinám (Ministry of External Affairs: Government of India 2013).

Když jsem zmiňovala bezpečnostní spolupráci, nemyslela jsem pouze na hrozby, jakými jsou terorismus nebo nepřátelští sousedé. Země totiž společně postupují i v oblasti potravinové bezpečnosti a zajištění dostatečných zásob vody. Indie a Izrael dlouhodobě spolupracují na rozličných zemědělských projektech. Izrael například v roce 2013 nabídl Indii své technologie a *know-how* v rámci pomoci s diverzifikací a zvýšením produkce ovoce a zeleniny. Společně pak země už od začátku nového tisíciletí prováděly výzkum a investovaly do vodních technologií. Odsolování vody je totiž zase velkým tématem pro Izrael. Izraelská Ben Gurionova univerzita dokonce založila v indickém městě Čenaj institut pro společný zemědělský výzkum (Jewish Virtual Library 2021).

Samozřejmě nelze vynechat i další ekonomické vazby a vzájemný obchod. Stejně jako jiné oblasti, i výše indicko-izraelského obchodu od počátku 90. let minulého století rapidně vzrostla. Pro Izrael je Indie třetím největším asijským obchodním partnerem a sedmým celosvětově (Embassy of India in Tel Aviv 2021). U těchto partnerů se ovšem výrazně liší předmět obchodu od případů KSA a Íránu. Pokud se podíváme na export z Indie do Izraele, pak zahrnuje hlavně perly a drahé kameny, chemické výrobky, elektrická zařízení, plasty, rostlinné produkty atd., export z Izraele do Indie pak nejvíce stojí také na drahých kamenech, chemických produktech, elektrických zařízeních, ale dále na kovech nebo různých dopravních zařízeních (Ibid.). Země si jsou také vzájemně zdrojem investic.

Co se týče poté vědy a výzkumu, země spolupracují také v oblasti vesmíru a technologií. Základní kámen tohoto partnerství představuje dohoda o spolupráci mezi Indickou kosmickou agenturou a Izraelskou kosmickou agenturou. Konkrétním tématem pak může být třeba využití indických kapacit k vypuštění

izraelských satelitů, ale obecně jde o spolupráci agentur na rozličných vesmírných programech a vývoji technologií (The Economic Times 2017).

Samostatnou kapitolu by pak mohly tvořit indické vztahy s Palestinou. Ty v průběhu času také doznaly změn. Indie byla jednou z prvních zemí, která v roce 1988 uznala stát Palestina. Nové Dillí má na palestinském území svůj zastupitelský úřad, který se od roku 2003 nachází v Ramalláhu (Ministry of External Affairs: Government of India 2016c). Indie zároveň v minulosti mnohokrát podpořila Palestinu, zvláště v rámci multilaterálních fór. Příkladem může být hlasování ve Valném shromáždění OSN, kde Nové Dillí i přes své sbližování se Spojenými státy a Izraelem podpořilo Palestinu při hlasování o právu na sebeurčení, Indie také podpořila Palestinu v otázce jejího přijetí coby plnohodnotného člena UNESCO. V roce 2015 pak asijská rostoucí mocnost podpořila vyvěšení palestinské vlajky v prostorách OSN coby jednoho z pozorovatelských států (Ibid.).

I mezi Indií a Palestinou došlo k mnoha vzájemným diplomatickým návštěvám. Nicméně až v roce 2018 došlo k vůbec první návštěvě indického premiéra, když Módí podnikl cestu do Ramalláhu. Zdálo by se, že Nové Dillí dlouhodobě podporuje palestinskou otázku. Indie kromě politické podpory poskytuje Palestině také materiální a technickou asistenci. IBSA navíc financovala pět projektů na palestinském území, mezi nimi například nemocnici nebo sportovní komplex (Ibid.).

Nicméně ačkoli Módí navštívil Palestinu a oficiální rétorika opakovaně vyjadřovala podporu palestinské otázky, v praxi je vidět spíše ochlazování ve vzájemných vztazích. Tento odklon od Palestiny jde ruku v ruce se sbližováním s Izraelem. Na začátku roku 2020 Indie dokonce deklarovala, že její vztahy s Izraelem jsou silné, označila židovský stát za blízkého přítele, se kterým sdílí společné hodnoty, a to jen několik dní poté, co Nové Dillí tlačilo na Palestinu, aby přijali Trumpův plán na podobu Blízkého východu. Ten sice navrhl vznik samostatného palestinského státu vedle Izraele, ale také deklaroval nedělitelnost Jeruzaléma coby hlavního města Izraele, což je samozřejmě pro Palestinu nepřijatelné. Kromě toho plán počítal s tím, že by velké židovské osady na

Západním břehu Jordánu zůstaly pod kontrolou Izraele. Zatímco Netanjahu vyjádřil podporu americkému plánu, není překvapením, že pro Palestince je absolutně nepřijatelný a vyvolal vlnu protestů (Middle East Eye 2020). Vypadá to tedy, že ačkoli se Indie obecně snaží během konfliktů zachovávat spíše neutrální postoj a navazuje vztahy s oběma stranami sporu, v tomto případě se v poslední době kloní spíše k Izraeli, svému strategickému partnerovi. To by ovšem do budoucna mohlo pro Indii představovat problém (viz kap. 2.3). Pokud by se široká arabská veřejnost začala více přiklánět k Palestině a vlády by se této situaci přizpůsobily, mohly by se zkomplikovat vztahy mezi Indií a arabskými zeměmi regionu.

3.4 Bilaterální vztahy Indie s dalšími vybranými zeměmi Blízkého východu

Pokud se podíváme na region Blízkého východu tak, jak byl vymezen v úvodu této práce, tak můžeme říct, že Indie udržuje diplomatické vazby se všemi státy, které jsou do této oblasti zahrnuty a není blízkovýchodní hlavní město, kde bychom nenašly její ambasádu⁶⁰. Vztahy se liší svou intenzitou, podobou, ale existují. V této podkapitole bych chtěla poukázat na další podstatná partnerství, která Indie vytvořila, a která nesou svůj význam, ačkoli samozřejmě nemůže být zahrnuto vše.

Coby první zemi z „těch dalších“ jsem zvolila Egypt. Po Saúdské Arábii a Íránu jde o třetí největší blízkovýchodní zemi co se rozlohy týče. Důvod pro její zařazení je ovšem jiný a sice ten, že po zdůrazňování ekonomiky, bezpečnosti nebo geopolitiky může být do popředí postavena kultura, respektive kulturní diplomacie. Vzhledem k tomu, že Indii i Egypt můžeme bez dlouhého přemýšlení označit za dvě z vůbec nejstarších světových civilizací, je skutečně na místě tvrdit, že vztahy mezi těmito aktéry jsou odvěké. Obě země mají bohatou kulturu a obě země ji používají ve své zahraniční politice. Už v roce 1992 bylo v Káhiře otevřeno Centrum Maulána Azada pro indickou kulturu (*Maulana Azad Centre for*

⁶⁰ To platí ovšem pouze tehdy, když za hlavní město Izraele považujeme Tel Aviv.

Indian Culture, MACIC), které má propagovat nadstandartní kulturní spolupráci zemí. Centrum kromě přednášek, seminářů, výstav a filmových představení pořádá také kulturní festivaly, ale i lekce hindských, urdských a indických tanců (Ali 2020).

V Egyptě se také každoročně odehrává festival Indie u Nilu (*India by the Nile*), což je největší zahraniční festival pořádaný v Egyptě vůbec. Program je skutečnou přehlídkou indické kultury. Na druhou stranu nejde o jediný festival. Díky kulturní blízkosti se indické skupiny účastní rozličných egyptských festivalů a těší se až nezměrné popularitě u Egyptanů. To se odráží i dál. Indické kulturní centrum například pořádá Den (Dny) Indie [*India Day(s)*] na univerzitách, ale úspěch indické kultury jde až k takovým maličkostem, jako je nadšené slavení Mezinárodního dne jógy (21. červen). A kdyby to nestačilo, v Káhiře najdeme ulice pojmenované po indických lídrech (Ministry of External Affairs: Government of India 2018). Indie v Egyptě zkrátka „frčí“. To dokládá i článek Laury Dean (2015) s názvem „Zapomeňte na Hollywood, Egyptané milují Bollywood“, ve kterém autorka mimo jiné uvádí, že v Egyptě fungují nejméně tři televizní kanály, které vysílají bollywoodské filmy skutečně 24/7.

Od třetího rozlohou největšího státu regionu se přes Arabský poloostrov přesunu k tomu v oblasti nejmenšímu, ostrovnímu Království Bahrajn. Jde o zemičku, kde žije nezanedbatelná indická komunita a o hráče, se kterým Indie v poslední době velmi výrazně prohlubuje vztahy. Vzhledem k propojením jejich kosmických agentur sahají jejich vztahy až do vesmíru. Bahrajn jsem ovšem vybrala z jiného důvodu. Už dříve jsem se věnovala indickému úsilí získat křeslo stálého člena v Radě bezpečnosti OSN. A je to právě blízkovýchodní ostrovní království, od koho se jí dostalo alespoň snahy pomoci. Ve světle struktury a pravidel OSN jsou navíc vytlačeny jakékoli pochybnosti ohledně jeho významu. Ostrovní ministát (mikrostát), přesto má ve Valném shromáždění jeden hlas jako všichni ostatní a jeho váha je stejná jako dejme tomu váha hlasu ruského. Důležitější je samozřejmě Rada bezpečnosti. A Bahrajn může být úplně stejně plnohodnotným nestálým členem jako třeba Německo nebo Kanada. Proto určitě

není na místě marginalizovat jeho spojení. A podpora v rámci OSN je oboustranná. Tato reciprocita se projevila například v roce 2009, kdy Bahrajn zopakoval, že post stálého člena Rady bezpečnosti Indie by měl jistě stabilizující vliv na celý region. V krátkodobější perspektivě království Perského zálivu vždy vyjadřuje podporu asijské rostoucí mocnosti při výběru nestátních členů RB OSN. Stejně tak Indie se zavázala k podpoře Bahrajnu při rozhodování o nestálých členech pro rok 2026–2027 (Hindustan Times 2009). V srpnu 2019 navštívil premiér Módí Bahrajn. Součástí Společného prohlášení, které při této příležitosti bylo, byl i následující bod: „Obě strany zdůraznily naléhavou potřebu pokračovat v reformách OSN včetně Rady bezpečnosti, a to rozšířením obou kategorií členství, aby došlo k její větší reprezentativnosti, a aby byla účinnější při řešení globálních výzev“ (Ministry of External Affairs: Government of India 2019).

Pokud se podíváme na oficiální stránky Ministerstva zahraničí Indie a najdeme si vyjádření k bilaterálním vztahům s jednotlivými zeměmi Blízkého východu, pak se vždy setkáme se stejným nebo přinejmenším velmi se podobajícím úvodem. V něm téměř bez výjimky stojí, že Indie udržuje s danou zemí dlouhodobé úzké vztahy, jedná se pro ni o důležitého partnera, vztahy jsou vřelé a přátelské. To vše může být pravda, ale je nutné opět připomenout, že existují i překážky a sporné body ve vztazích Indie s blízkovýchodními zeměmi. Jednu z takových dlouhodobých překážek bych nazvala jako „faktor Pákistán“. Ačkoli, jak jsem již zmiňovala dříve, se Indie v minulosti odklonila od politiky, kdy přístup k jednotlivým zemím volí z velké části podle jejich vztahů s Islámábádem, reálně „faktor Pákistán“ stále aktivity Indie ovlivňuje. Proto se nyní přesuneme do Ankary.

Není to nijak dávno, co turecký zákonodárce Efkán Ala (cit. dle Daily News 2019) označil Turecko a Indii za „přirozené spojence“ (*natural allies*). Ankara podle něj vnímá Nové Dillí jako přítele a důležitého partnera. A skutečně je pravdou, že v duchu výše uvedeného bych mohla dlouho psát o hlubokých vztazích, které tyto země spojují ne po desetiletí, ale spíše po staletí. Nicméně zde existuje trhlinka, o které se indické ministerstvo zahraničí nezmiňuje, přesto nelze

přehlédnout. Jde o pro-pákistánskou orientaci Turecka. Tento kámen úrazu má své počátky už v 50. letech minulého století a je spojen s počátky indicko-pákistánského konfliktu. A vzhledem k tomu, že spor o Kašmír je stále aktuálním tématem, tento sporný bod existuje i nadále. A v současnosti se navíc Ankara stále více přibližuje Islámábádu, například i co se týče otázky strategické spolupráce v obraně. Na druhou stranu podoba vztahů s Indií je složitá. Dříve jsem zmiňovala zrušení ústavního článku 370. V návaznosti na to se Ankara v roce 2019 snažila otázku Džammú a Kašmíru nadnést v rámci několika multilaterálních fór. Prezident Recep Tayyip Erdoğan vnesl toto téma i na zářijové jednání Valného shromáždění OSN. Odpověď Indie na sebe nenechala dlouho čekat. Módí totiž reagoval schůzkami s prezidentem Kyperské republiky, Arménie a Řecka (Colakoğlu 2020). V říjnu 2019 byla zrušena i plánovaná cesta indického ministerského předsedy do Turecka a s ní spojená lukrativní námořní dohoda s tureckou obrannou společností. Kromě Pákistánu existují další překážky v indicko-tureckých vztazích. Třeba nevyvážená obchodní výměna, ze které benefituje především Nové Dillí (Ibid.). Jako sporný bod se ukázala také záležitost kolem tzv. Gülenova hnutí (*Gülen movement*). Jde o skupinu propagující tolerantní islám a její příznivci zdůrazňují roli vzdělání, skromnosti, tvrdé práce a altruismu (BBC 2016). V květnu 2016 prezident Erdoğan označil toto hnutí za teroristickou organizaci a deklaroval, že jeho členy bude pronásledovat za pokus o svržení vlády (Reuters 2016). V návaznosti na to Ankara požádala Indii (i jiné země), aby ostře zasáhla proti institucím, které jsou s Gülenovým hnutím nějak spojené. Odpovědí Nového Dillí byl požadavek na doložení zásadních důkazů, které by podporovaly tvrzení Ankary a obstály by před soudem (Mehta 2019: 6). Islámábád je nicméně sporným bodem číslo jedna.

Pákistán ovšem není jediným výrazným háčkem, který může znamenat překážku pro indickou zahraniční politiku v regionu Blízkého východu. Ve skutečnosti je její další rival mnohem větší než ten islámábádský, a to doslova. Řeč je samozřejmě o sousední rostoucí mocnosti, Číně. Čínská lidová republika také sleduje své zájmy na Blízkém východě a dlouhodobě se snaží prohlubovat své

napojení na region. Co to ovšem znamená pro vztahy Pekingů s jeho jižním sousedem? Musí být jediným nutným výsledkem střet zájmů v regionu a soupeření dvou rostoucích mocností?

4 VLIV INDICKÝCH AKTIVIT V REGIONU BLÍZKÉHO VÝCHODU NA JEJÍ VZTAHY SE SOUSEDNÍ ČÍNOU

Za překážku realizace indických zahraničněpolitických cílů můžeme považovat i to, že sousedí s další rostoucí mocností, jejíž zájmy, zdroje i predispozice jsou ještě větší než ty indické. Čínská lidová republika v rozličných mocenských ukazatelích nad svým jižním sousedem značně dominuje. Má více obyvatel (alespoň prozatím), větší armádu, rozlohu i silnější ekonomiku. Jde také o jedinou rostoucí mocnost, která disponuje statusem stálého člena Rady bezpečnosti OSN. Kromě toho Indii předčí i v rozsahu svých ambic. Tady bych zdůraznila, že není zcela jasné, jaké globální ambice Peking sleduje. Podle aktivit komunistické vlády je nicméně patrné, že čínští lídři říkají mnohem méně, než co země reálně dělá. Z toho poté plyne, že autoři (např. Brands 2020, Danner – Martín 2019, Dyer 2021) často hovoří o současném boji Pekingu proti Washingtonu o hegemonii, o čínském úsilí stát se světovým lídrem, ale vlastně ani oni sami neví, jakou strategií chce Čína dosáhnout vítězství a já bych dodala, že někdy se zdá, že ani sám Peking neví, jak pozici globálního lídra získat. Faktem je, že čínské ambice přesahují ty indické, ale problémem může být spíše jejich střet, respektive neslučitelnost zájmů těchto rostoucích mocností.

Indie a Čína jsou dlouhodobě považovány za rivaly. Je dobré mít na paměti, že mimo jiné mezi nimi stále přetrvává hraniční spor. Dvě nejlidnatější země světa odděluje velmi špatně definovaná hranice měřící zhruba 3 440 km (BBC 2021). Problémem je i to, že díky řekám, jezerům nebo sněhovým pokrývkám se hraniční linie může také posunovat. A ačkoli Indie vedla s Čínou jen jednu válku (1962), napětí a potyčky na hranicích přetrvávají dodnes. Země spolu navíc soupeří ve výstavbě infrastruktury podél sporné hranice. V oblasti hranice není vůbec ničím výjimečným vojenská potyčka nebo jednoduše provokování mezi vojáky. Ačkoli existuje dohoda z roku 1996 zakazující používání zbraní a výbušnin poblíž hranice, například v září 2020 Čína obvinila Indii, že střílela do jejich vojáků, Indie zase tvrdí, že Čína střílí do vzduchu (Ibid.). Každopádně napětí je velké. A tento hraniční konflikt se přelévá do širší konfrontace mezi dvěma asijskými mocnostmi

i na Blízký východ. Vztahům mezi zeměmi nepomáhá ani to, že klíčovým partnerem Číny je asi největší nepřítel Indie, Pákistán. Opět tady tedy narážíme na opakující se „faktor Pákistán“.

Ačkoli Indie intenzivně buduje partnerské vztahy s blízkovýchodními zeměmi, najít strategické partnery do svého konfliktu s Čínou by pro ni mohlo být skutečnou výzvou. Některé z problémů, které pro Nové Dillí na Blízkém východě vyvstaly, mají alespoň částečnou spojitost s rostoucím vlivem Pekingu v oblasti (Alhasan 2020). Čína zde především v uplynulém desetiletí zvýšila svou stopu, a to v ekonomické, politické, ale i bezpečnostní sféře. Pro mnoho zemí regionu je právě ČLR největším ekonomickým partnerem a také největším vnějším investorem. Nesmíme navíc zapomínat na to, že jsou stále aktuální čínské plány Nové Hedvábné stezky, a ačkoli přesné trasy nejsou stále známy, Blízký východ v nich zcela jistě hraje svou roli. Podle dat *think tanku* AEI (2021) a jeho mapy čínských investic a výstavby *China Global Investment Tracker* investovala Čína mezi lety 2005–2020 do regionu Blízkého východu více než 215 miliard dolarů (mapa ovšem vynechává Libanon). Kromě toho Peking mezi lety 2004–2014 navýšil také finanční pomoc, která do regionu proudí. Nejvíce z těchto peněz mířilo do Íránu a Turecka⁶¹ (AidData 2021). Právě na Írán cílí velmi intenzivně čínská zahraniční politika v posledních letech. Už v kapitole 3.2 jsem zmiňovala, jak Indie i přes své snahy, a i přes důležitost Íránu pro její zahraniční politiku ztrácí Teherán, který se pomalu, ale jistě přiklání spíše k Pekingu. A stejná situace se objevuje ve vztazích s Ankarou. I Turecko se pod vlivem příchozích i teprve slíbených investic obrací více k Číně. Jako jeden z projevů tohoto obratu je považována i změna v turecké politice vůči ujjurským uprchlíkům. Původně Ankara ujjurské muslimy podporovala, ale po jejím sblížení s Pekingem se prý

⁶¹ V souvislosti s tématem této kapitoly stojí za to zmínit, že podle dat výzkumné laboratoře AidData (2021) mezi lety 2000–2014 se Pákistán umístil na druhém místě (za Ruskem) na žebříčku největších příjemců finanční pomoci. Ovšem podle kategorií AidData nejde o oficiální rozvojovou pomoc (*Official Development Assistance*, ODA), ale o další oficiální toky čili finance hlavně na komerční a reprezentační účely.

mnoho těchto uprchlíků setkala se špatným zacházením ze strany tureckých úřadů (Alhasan 2020). V prosinci 2020 poté Čína schválila smlouvu o vydávání mezi oběma státy a ta tedy čeká už jen na ratifikaci tureckým parlamentem. Následovala vlna protestů ze strany Ujgurů, kteří prchli do Turecka a nyní se obávají, že budou na základě této smlouvy navraceni zpět do Číny (Al Jazeera 2021). Jak to tak vypadá, čínské hluboké kapsy vytlačují indický vliv z Blízkého východu.

Na celou věc je ovšem možno podívat se i z jiného úhlu. Přes dlouhodobé sousedské neshody točící se v první řadě kolem územního sporu existují i oblasti, které tyto dvě země sbližují. Například jde o bezpečnost v tom smyslu, že obě rostoucí mocnosti musí čelit stejným hrozbám, jakými jsou terorismus nebo islamistická radikalizace. Čistě teoreticky je spojuje také fakt, že jsou dvěma největšími importéry energií z Blízkého východu, což je pro ně klíčové k udržení národního růstu. Potenciál nestačí, musí být i zdroje. Proto někteří odborníci (Sevilla 2020: *passim*, Monvoisin nedatováno: 6–7) očekávají spíše rozvoj spolupráce mezi Indií a Čínou než soupeření. Vzhledem k mnoha shodným cílům a zájmu na stabilitě regionu by poté Peking a Nové Dillí mohly na Blízkém východě kooperovat v oblastech, jako je třeba asistence při vyjednávání mezi konfliktními regionálními aktéry, zajišťování bezpečnosti vitálních námořních tras (od pirátů), podpora multilaterálních snah o vymýcení obchodu s lidmi, drogami atd. (viz kap. 2.1).

Kromě výše uvedené bezpečnostní oblasti jsou si asijské rostoucí mocnosti vědomy i dalšího výhodného aspektu spolupráce, který vychází z jednoduché ekonomické poučky: růst poptávky zvyšuje i za jinak stejných okolností cenu statku. Čili pokud spolu Čína a Indie budou soupeřit o energie a energetické trhy, zvýší se zcela logicky jejich cena. Z tohoto důvodu asijské giganty navázali dialog už v roce 2005, kdy také podepsali Sino-indické partnerství pro mír a prosperitu (*Sino-Indian partnership for peace and prosperity*) (Monvoisin nedatováno: 6).

Když spojíme bezpečnost a ekonomické zájmy a dostaneme se konkrétně k energetické bezpečnosti rostoucích mocností, pak je tedy zřejmé, že obě vnímají podobně existující hrozby pro své surovinové dodávky (pirátství, terorismus atd.).

Ačkoli jde pouze o dohad (Ibid.: 6), ve hře může být i společná správa Indického oceánu. Nicméně si myslím, že pokud budou existovat tak zásadní konfliktní body v bilaterálních vztazích Pekingu a Nového Dillí (hraniční spor, čínská podpora Pákistánu, vztah USA–Indie vis-à-vis Čína, rozsáhlá indická spolupráce a vztahy s Taiwanem atd.), pak není velká reálná šance na fungující dlouhodobou spolupráci. Také bych řekla, že mezi zeměmi historicky panuje značná nedůvěra, což je samozřejmě další komplikací pro případnou kooperaci. Vzhledem k tomu, jak hluboké kořeny mají indicko-čínské problémy, jejich řešení může být jediné během na dlouhou trať, pokud ovšem vůbec bude vůle obou zúčastněných stran se na tuto trať vydat.

Myslím si, že je na tomto místě nutné doplnit, že i přes výše uvedené je problémem celé této kapitoly nedostatek informací. Řekla bych, že v případě Pekingu a čínské politiky vznikají vždy nejasnosti a ČLR je ve svých krocích poměrně netransparentní. Kromě toho se svět a s ním i situace neustále mění. Peking se prozatím k blízkovýchodní regionální politice snaží přistupovat spíše neutrálně, nenarušuje žádné zavedené struktury, nestaví se na určitou stranu. Na druhou stranu čínské zájmy v nestabilním regionu stále rostou a zároveň došlo po nástupu prezidenta Donalda Trumpa do Bílého domu k stahování amerických vojáků z Blízkého východu v duchu jeho předvolebního slibu o omezení zahraničních vojenských misí a ukončení nekonečných válek. Pokud by Washington v tomto trendu pokračovat i nadále, pak by mohlo být pro Peking neudržitelné zůstat neutrální. I kdyby se nechtěl hlouběji zapojovat do záležitostí regionu, možná mu ani nezbyde nic jiného, aby mohl i dále následovat své zahraničněpolitické zájmy. Nikdo ovšem nemůže vědět, jak daleko by Čína mohla být ochotna zajít. A co by to tedy znamenalo pro čínsko-indické vztahy? Jde o prostor pro spolupráci mezi rostoucími mocnostmi, aby mohl zdárně pokračovat jejich růst nebo jde spíše o prostor pro střet a rivalitu, kdy by Čína chtěla jasně vymezit svou sféru vlivu a omezit moc jižního souseda? Spolupráce, soutěž, konflikt – vše je ve hře a až následující roky mohou ukázat, jak přítomnost dvou asijských mocností na Blízkém východě a jejich vitální zájmy v oblasti celý region

ovlivní. Asijští obři kalkulují nejlepší geopolitické tahy pro svou strategii vůči Blízkému východu, zatímco nad tradičně nestabilním regionem panuje nejistota.

ZÁVĚR

Předkládaná diplomová práce předpokládá, že Indie je nejen označována jako rostoucí mocnost, ale hlavně že se jako rostoucí mocnost i chová ve své zahraniční politice. Pro tento účel byl zvolen Blízký východ coby zkoumaný region, kde Indie postupem času zvyšuje svou přítomnost a sleduje zde své zájmy. Asijská mocnost zažívá od 90. let značný ekonomický růst, se kterým roste i význam v mezinárodním systému i ambice největší demokracie světa. Prozatím zůstává Indie pouze na vrcholu mocenského žebříčku regionálního řádu. Pro naplnění dalšího potenciálu a další růst jsou nutné značné zdroje, proto je obrat k strategickým oblastem zcela klíčový.

Cílem práce tedy konkrétně bylo zjistit, jak se od počátku 90. let 20. století do roku 2020 vyvíjela zahraniční politika Indie jakožto rostoucí mocnosti v regionu Blízkého východu. Tento text tedy nepolemizuje nad tím, zda Indie je nebo není rostoucí mocností, tuto skutečnost chápu jako fakt, jako výchozí bod mého zkoumání. Otázkou bylo, zda se Indie jako typická rostoucí mocnost chová v oblasti Blízkého východu. A Nové Dillí se zcela jistě jako rostoucí mocnost ve zkoumaném regionu chová. Z práce také vyplývají odpovědi i na další otázky položené v úvodní části práce, tedy jaké zájmy Indie sleduje, a jaké nástroje zahraniční politiky využívá k jejich dosažení. Indii motivuje především nutnost zajistit si energetickou bezpečnost, přilákání zahraničních investic, ale také její snaha získat větší vliv na mezinárodní scéně. Partnery potřebuje také pro svůj dlouhodobý cíl na získání křesla stálého člena Rady bezpečnosti OSN. Pro své záměry Nové Dillí volí prohlubování ekonomických vazeb, obchodní diplomacii bychom mohli říct. I vzhledem k velké indické diaspoře se nabízí vyžití měkké moci v regionu. Indie se snaží aktivně si vytvářet pozitivní image a diaspora a poté především kulturní diplomacie hrají v této snaze skutečně hlavní role.

Ačkoli Indie má na prohlubování vztahů se státy Blízkého východu zájem dlouhodobě, její úsilí o vytváření strategických partnerů v této oblasti ještě zintenzivnilo po nástupu premiéra Naréndra Módího (2014) a po nastolení *Look West policy*. Zároveň je z textu patrné, že Indie se přinejmenším snaží udržovat,

popřípadě navazovat, vztahy se všemi státy regionu, a to bez ohledu na jejich vnitrostátní situaci, státní zřízení, přístup k lidským právům, náboženství nebo i jejich vazbám na Pákistán, což v minulosti bylo klíčovým faktorem ovlivňujícím přístup Nového Dillí k danému státu. Blízký východ je značně heterogenní celek, který je poměrně právem v mezinárodních vztazích spojován s nestabilitou a konfliktním potenciálem mezi jednotlivými aktéry. Ačkoli by se tedy mohlo zdát, že v takovémto prostředí bude na místě použití vojenských, násilných a donucovacích prostředků zahraniční politiky, indický přístup je jiný, jak již ostatně bylo řečeno. Kvůli fragmentaci zkoumaného regionu jsem se soustředila na jednotlivé bilaterální vztahy mezi blízkovýchodními státy a asijskou rostoucí mocností, protože právě díky nesourodosti se Nové Dillí zaměřuje na budování vazeb s každým státem regionu zvlášť, a nikoli v rámci multilaterálních fór. To je zcela logické, uvážíme-li, že v rámci tohoto regionu je vznik a pozdější fungování, respektive efektivní fungování určité multilaterální struktury složitou záležitostí.

Předkládaný text zdůrazňuje indický zájem na stabilitě Blízkého východu. Což je i vzhledem k výše uvedenému jen stěží proveditelná záležitost. Doplním, že sporné body neexistují pouze mezi arabskými a nearabskými zeměmi nebo mezi muslimskými a nemuslimskými státy, popřípadě těmi s většinou sunnitskou nebo naopak šíitskou populací. Konflikty vznikají i například mezi arabskými státy se stejným převládajícím náboženstvím. Celá oblast je navíc značně destabilizovaná soupeřením regionálních mocností, Íránu a Saúdské Arábie, o vůdčí postavení v oblasti. A zdá se, že Indie prozatím nemá žádnou vizi, jak zajistit stabilitu, popřípadě mír na Blízkém východě. Do současnosti spoléhala v této záležitosti především na svého klíčového spojence, Spojené státy. Ty se ovšem začaly s nástupem Donalda Trumpa z oblasti pomalu stahovat a situace na Blízkém východě se tím nijak nelepší.

Tato práce také ukazuje, jak indické aktivity na Blízkém východě ovlivňují její bilaterální vztahy se sousední Čínou. Zahraniční politiky Indie a Číny coby dvou asijských rostoucích mocností přítomných a silně zainteresovaných na Blízkém východě vykazují zásadní společné znaky. Je patrné, že jak Peking, tak

Nové Dillí se ve své politice vůči regionu snaží chovat se v duchu principů neutrality a neintervence. Zároveň čelí stejným bezpečnostním výzvám, jako je terorismus nebo náboženská radikalizace. Obě rostoucí mocnosti potřebují Blízký východ pro svůj další růst. A právě zde vzniká možný prostor pro spolupráci dvou asijských gigantů, který je ovšem značně narušován dlouhodobými problémy v bilaterálních vztazích. Ty jsou také důvodem, proč někteří autoři očekávají spíše konflikt mezi Indií a Čínou o hegemonii v oblasti.

Je tedy až výzvou pro budoucí zkoumání, jak indické aktivity v konečném důsledku promění její vztah s Čínou. Z této práce vyplývá pouze to samozřejmé, tedy že svůj dopad mít budou. Prostor je ovšem jak pro konflikt, rivalitu, tak i pro spolupráci. Obě rostoucí mocnosti při nastolování určitého regionálního řádu dosud spoléhaly spíše na roli Spojených států. Nyní to ovšem vypadá tak, že budou nuceny najít svou vlastní strategii. Osobně si nemyslím, že by spolu Peking a Nové Dillí mohly dlouhodobě efektivně spolupracovat v udržování stability Blízkého východu, pokud nejprve nedojde k řešení neshod, které panují mezi nimi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Abdi, Bilal (2018). Iraq topples Saudi Arabia to become India's top crude oil supplier. *Energy World* 12. 7. 2018 (<https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/oil-and-gas/iraq-topples-saudi-arabia-to-become-indias-top-crude-oil-supplier/64960838>, 15. 3. 2021).

Abraham, Rhea (2012). India and its Diaspora in the Arab Gulf Countries: Tapping into Effective 'Soft Power' and Related Public Diplomacy. *Diaspora Studies* 5 (2), s. 124–146.

AEI (2021). *China Global Investment Tracker* (<https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>, 23. 3. 2021).

Acharya, Amitav (2007). The Emerging Regional Architecture of World Politics. *World Politics* 59 (4), s. 629–652.

AidData (2021). *China's Global Development Footprint* (<https://www.aiddata.org/china-official-finance>, 23. 3. 2021).

Alhasan, Hasan (2020). The China-India Contest in the Middle East. *The Diplomat* 21. 7. 2020 (<https://thediplomat.com/2020/07/the-china-india-contest-in-the-middle-east/>, 16. 2. 2021).

Ali, Liyaqath (2020). Maulana Azad Centre for Indian Culture, Cairo, Egypt. *Indian Council for Cultural Relations* (<https://www.iccr.gov.in/indianculturalcenter/maulana-azad-centre-indian-culture-cairo-egypt>, 23. 3. 2021).

Al Jazeera (2021). *Turkey raises Uighur issue with China as hundreds protest*. 25. 3. 2021 (<https://www.aljazeera.com/news/2021/3/25/turkey-says-conveyed-sensitivity-about-uighurs-to-china>, 26. 3. 2021).

Allen, Katie (2011). The Civets: a guide to the countries bearing the world's hopes for growth. *The Guardian* 20. 11. 2011 (<https://www.theguardian.com/business/2011/nov/20/civets-guide>, 11. 1. 2021).

BBC (2016). *Turkey coup: What is Gulen movement and what does it want?* 21. 7. 2016 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-36855846>, 23. 3. 2021).

BBC (2017). *Narendra Modi becomes first Indian PM to visit Israel.* 4. 7. 2017 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-india-40489746>, 21. 2. 2021).

BBC (2019a). *Article 370: What happened with Kashmir and why it matters.* 6. 8. 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-india-49234708>, 18. 3. 2021).

BBC (2019b). *Iran oil: US to end sanctions exemptions for major importers.* 22. 4. 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48011496>, 19. 3. 2021).

BBC (2021). *India-China dispute: The border row explained in 400 words.* 25. 1. 2021 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-53062484>, 23. 3. 2021).

Biswas, Swapneel (2020). Indian Diaspora in the Middle East. *The Kootneeti* 18. 6. 2020 (<https://thekootneeti.in/2020/06/18/indian-diaspora-in-the-middle-east/>, 16. 3. 2021).

Blessing, Elizabeth (2020). CIVETS (Colombia, Indonesia, Vietnam, Egypt, Turkey, and South Africa). *Investopedia* 23. 11. 2020 (<https://www.investopedia.com/terms/c/civets.asp>, 11. 1. 2021).

BNDES (2021). *The BNDES Abroad* (https://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/bndes/bndes_en/Institucional/The_BNDES_Abroad/, 21. 1. 2021).

Boquet, Yves (2017). *The Philippine Archipelago* (Cham: Springer International Publishing).

Brands, Hal (2020). What does China really want? To dominate the world. *Japan Times* 22. 5. 2020 (<https://www.japantimes.co.jp/opinion/2020/05/22/commentary/world-commentary/china-really-want-dominate-world/>, 23. 3. 2021).

Burton, Guy (2018a). *Rising Powers and the Arab–Israeli Conflict Since 1947* (Washington D.C.: Lexington Books).

- Burton, Guy (2018b). Explaining India's Position on Jerusalem and the Israeli-Palestinian Conflict. *Middle East Institute* 13. 3. 2018 (<https://www.mei.edu/publications/explaining-indias-position-jerusalem-and-israeli-palestinian-conflict>, 23. 12. 2020).
- Burton, Guy (2019). India's "Look West" Policy in the Middle East under Modi. *Middle East Institute* 6. 8. 2019 (<https://www.mei.edu/publications/indias-look-west-policy-middle-east-under-modi>, 23. 12. 2020).
- Business Standard (2019). *Navies of India, Qatar begin 5-day joint exercise at Doha*. 18. 11. 2019 (https://www.business-standard.com/article/pti-stories/navies-of-india-qatar-begin-5-day-joint-exercise-at-doha-119111801727_1.html, 18. 2. 2021).
- Business Standard (2020). *Royal Navy of Oman ships arrive in Goa for naval exercise 'Naseem-Al-Bahr'*. 6. 1. 2020 (https://www.business-standard.com/article/pti-stories/royal-navy-of-oman-ships-arrive-in-go-for-naval-exercise-naseem-al-bahr-120010601169_1.html, 18. 2. 2021).
- Buzan, Barry – Wæver, Ole (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Calabrese, John (2020). India-Gulf Migration: A Testing Time. *Middle East Institute* 14. 4. 2020 (<https://www.mei.edu/publications/india-gulf-migration-testing-time>, 15. 3. 2021).
- Census 2011 (2021). *Uttar Pradesh Religion Census 2011* (<https://www.census2011.co.in/data/religion/state/9-uttar-pradesh.html>, 16. 2. 2021).
- CIA Factbook (2021). *Bahrain*. 15. 3. 2021 (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/bahrain/>, 23. 3. 2021).
- Cohen, Stephen P. (2001). *India: Emerging Power* (Harrisonburg: R. R. Donnelley and Sons).

Cohen, Stephen P. (2005). India and the Middle East. *Brookings* 16. 11. 2005 (<https://www.brookings.edu/testimonies/india-and-the-middle-east/>, 16. 2. 2021).

Colakoğlu, Selçuk (2020). Turkey and India: “Natural Allies”? *Middle East Institute* 11. 8. 2020 (<https://www.mei.edu/publications/turkey-and-india-natural-allies>, 23. 3. 2021).

ČT24 (2020). *Spojené státy obnovily sankce OSN vůči Íránu. Proti jsou Rusko i evropští spojenci.* 20. 9. 2020 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3188001-spojene-staty-obnovily-sankce-osn-vuci-iranu-proti-jsou-rusko-i-evropsti-spojenci>, 19. 3. 2021).

Danner, Lukas – Martín, Félix (2019). China's hegemonic intentions and trajectory: Will it opt for benevolent, coercive, or Dutch-style hegemony? *Wiley Online Library* 18. 4. 2019 (<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/app5.273>, 23. 3. 2021).

Das, Runa (2008). Explaining India's nuclearization: Engaging realism and social constructivism. *Asian Perspective* 32 (1), s. 33–70.

Dean, Laura (2015). Forget Hollywood, Egyptians are in love with Bollywood. *The World* 17. 3. 2015 (<https://www.pri.org/stories/2015-05-17/forget-hollywood-egyptians-are-love-bollywood>, 23. 3. 2021).

Destradi, Sandra (2010). Regional powers and their strategies: empire, hegemony, and leadership. *Review of International Studies* 36 (4), s. 903–930.

Dutta, Prabhash (2018). Can Israel's Mossad help RAW neutralise ISI's terror proteges? *India Today* 15. 1. 2018 (<https://www.indiatoday.in/india/story/can-israel-s-mossad-help-raw-neutralise-isi-s-terror-proteges-1145888-2018-01-15>, 20. 3. 2021).

Dyer, Geoff (2021). The Next Global Hegemon? *Asia Society* (<https://asiasociety.org/northern-california/next-global-hegemon>, 23. 3. 2021).

East, Maurice A. (1973). Size and Foreign Policy Behavior: A Test of Two Models. *World Politics* 25 (4), s. 556–576.

Eberstadt, Nicholas (2019). With Great Demographics Comes Great Power. *Global Coalition on Aging* 17. 7. 2019 (<https://globalcoalitiononaging.com/2019/06/17/with-great-demographics-comes-great-power/>, 12. 1. 2021).

Economic Times (2021). *At 18 million, India has the world's largest diaspora population*. 15. 1. 2021 (<https://economictimes.indiatimes.com/nri/migrate/at-18-million-india-has-the-worlds-largest-diaspora-population/articleshow/80290768.cms>, 16. 2. 2021).

EIU (2019). *Democracy Index 2019* (<https://www.eiu.com/topic/democracy-index>, 20. 1. 2021).

Ellery, Ben – Knowles, Tom (2021). Beijing funds British YouTubers to further its propaganda war. *The Times* 9. 1. 2021 (<https://www.thetimes.co.uk/article/beijing-funds-british-youtubers-to-further-its-propaganda-war-x5gqp5fg0>, 21. 1. 2021).

Embassy of India, Cairo (2019). *India-Arab League Relations* (https://www.eoicairo.gov.in/eoi.php?id=Arab_League, 22. 2. 2021).

Embassy of India in Riyadh (2020). *India-Saudi Bilateral Relations* (<https://www.eoiriyadh.gov.in/page/india-saudi-bilateral-relations/>, 15. 3. 2021).

Embassy of India in Tel Aviv (2021). *Bilateral Trade Relations*. 3. 2. 2021 (<https://www.indembassyisrael.gov.in/pages?id=nel5a&subid=7ax9b>, 21. 3. 2021).

Essa, Azad (2019). How Israel uses Bollywood to whitewash the occupation. *Middle East Eye* 16. 10. 2019 (<https://www.middleeasteye.net/news/how-israel-uses-bollywood-whitewash-occupation>, 19. 2. 2021).

- Eversheds Sutherland (2018a). *India Global sanctions guide* (<https://sanctionsguide.eversheds-sutherland.com/countries/india/>, 25. 1. 2021).
- Eversheds Sutherland (2018b). *Brazil Global sanctions guide* (<https://sanctionsguide.eversheds-sutherland.com/countries/brazil/>, 25. 1. 2021).
- Fassihi, Farnaz – Myers, Steven Lee (2020). Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership. *The New York Times* 11. 7. 2020 (<https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>, 19. 3. 2021).
- Fingerland, Jan (2020). Arabové sedí na izraelském plotě. *iRozhlas* 15. 9. 2020 (https://www.irozhlas.cz/komentare/izrael-spojene-arabske-emiraty-bahrajn_2009150631_ako, 23. 2. 2021).
- Flemes, Daniel (2009). India-Brazil-South Africa (IBSA) in the New Global Order: Interests, Strategies and Values of the Emerging Coalition. *International Studies* 46 (4), s. 401–421.
- Flemes, Daniel ed. (2010). *Regional Leadership in the Global System. Ideas, Interests and Strategies of Regional Powers* (Abingdon: Routledge).
- Flemes, Daniel – Cooper, Andrew Fenton (2013). Foreign Policy Strategies of Emerging Powers in a Multipolar World: an introductory review. *Third World Quarterly* 34 (6), s. 943–962.
- Flemes, Daniel – Habib, Adam (2009). Introduction: Regional powers in contest and engagement: making sense of international relations in a globalised world. *South African Journal of International Affairs* 16 (2), s. 137–142.
- G-24 (2021a). *Mandate* (<https://www.g24.org/mandate/>, 24. 1. 2021).
- G-24 (2021b). *Members* (<https://www.g24.org/members/>, 24. 1. 2021).
- G77 (2021). *About the Group of 77* (<https://www.g77.org/doc/>, 23. 1. 2021).

Ganguly, Sumit – Blarel, Nicolas (2020). Why Gulf States Are Backtracking on India. *Foreign Policy* 5. 5. 2020 (<https://foreignpolicy.com/2020/05/05/gulf-states-backtracking-india/>, 23. 2. 2021).

Ghimire, Safal (2018). Rising powers and security: a false dawn of the pro-south world order? *Global Change Peace & Security* 30 (1), s. 37–55.

Global Firepower (2021). *2021 Military Strength Ranking* (<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>, 15. 1. 2021).

GMI (2021). *United Arab Emirates Population Statistics (2021)*. 7. 1. 2021 (<https://www.globalmediainsight.com/blog/uae-population-statistics/>, 17. 2. 2021).

Gray, Kevin – Gills, Barry K. (2016). South–South cooperation and the rise of the Global South. *Third World Quarterly* 37 (4), s. 557–574.

Gray, Kevin – Murphy, Craig N. (2014). *Rising Powers and the Future of Global Governance* (Abingdon: Routledge).

Gross, Judah Ari (2017). IDF’s largest-ever aerial exercise takes off, with India on board. *The Times of Israel* 5. 11. 2017 (<https://www.timesofisrael.com/idf-kicks-off-its-largest-ever-international-aerial-exercise/>, 21. 3. 2021).

Guha, Seema (2021). What Does It Mean To Have A Republic Day Without Chief Guest? *Outlook India* 17. 1. 2021 (<https://www.outlookindia.com/website/story/india-news-what-does-it-mean-to-have-a-republic-day-sans-chief-guest/370846>, 17. 2. 2021).

Guinness World Records (2021). *Largest TV audience for an Olympic Games* (<https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-tv-audience-for-an-olympic-games>, 22. 1. 2021).

Gupta, Anubhav (2019). India: India’s Evolving Ties with the Middle East. *Asia Society* 8. 8. 2019 (<https://asiasociety.org/asias-new-pivot/india>, 17. 2. 2021).

- Haidar, Suhasini (2020). The Hindu Explains | Why is India out of the Chabahar rail project? *The Hindu* 19. 7. 2020 (<https://www.thehindu.com/news/international/the-hindu-explains-why-is-india-out-of-the-chabahar-rail-project/article32126361.ece>, 17. 2. 2021).
- Hall, Ian (2017). Not Promoting, Not Exporting: India's Democracy Assistance. *Rising Powers Quarterly* 2 (3), s. 81–97.
- Hashmi, Ezzatullah (2019). Cricket in Saudi Arabia: a love story imported from Pakistan and India. *Arab News* 23. 9. 2019 (<https://www.arabnews.com/node/1558551/sport>, 17. 3. 2021).
- Hindustan Times (2009). *India, Bahrain to back each other for UN seat*. 6. 10. 2009 (<https://www.hindustantimes.com/delhi/india-bahrain-to-back-each-other-for-un-seat/story-aye1UoTUOc19Aeg31qY3GJ.html>, 23. 3. 2021).
- Hochstetler, Kathryn – Milkoreit, Manjana (2014). Emerging Powers in the Climate Negotiations: Shifting Identity Conceptions. *Political Research Quarterly* 67 (1), s. 224–235.
- Holleis, Jennifer (2020). Are Saudi Arabia and Pakistan untying the knot? *Deutsche Welle* 18. 12. 2020 (<https://www.dw.com/en/are-saudi-arabia-and-pakistan-untying-the-knot/a-55976690>, 18. 3. 2021).
- Hurrell, Andrew (2007a). *On Global Order: Power, Values, and the Constitution of International Society* (Oxford: Oxford University Press).
- Hurrell, Andrew (2007b). One World? Many Worlds? The Place of Regions in the Study of International Society. *International Affairs* 83 (1), s. 127–146.
- Chandra, Vikash (2018). Rising Powers And The Future International Order. *World Affairs: The Journal of International Issues* 22 (1), s. 10–23.
- Chaudhuri, Pramit Pal (2017). Think West to Go West: Origins and Implications of India's West Asia Policy Under Modi (Part I). *Middle East Institute* 26. 9. 2017

(<https://www.mei.edu/publications/think-west-go-west-origins-and-implications-indias-west-asia-policy-under-modi-part-i>, 18. 2. 2021).

IBEF (2021). *Demand for Indian Agricultural Products from the Middle East Market*. 10. 2. 2021 (<https://www.ibef.org/blogs/demand-for-indian-agricultural-products-from-the-middle-east-market>, 20. 2. 2021).

IBSA (2021). *IBSA Fund: List of Projects* (http://www.ibsa-trilateral.org/images/List_of_IBSAProjects.pdf, 23. 1. 2021).

ICC (2021). *Men's T20I Team Rankings* (<https://www.icc-cricket.com/rankings/mens/team-rankings/t20i>, 19. 3. 2021).

IEA (2021a). *India Energy Outlook 2021* (<https://www.iea.org/reports/india-energy-outlook-2021>, 17. 2. 2021).

Israel Foreign Ministry (2017). First day of India PM Modi's visit to Israel. *Twitter* 4. 7. 2017 (<https://twitter.com/i/events/882495914484649984>, 21. 2. 2021).

Jacob, Jayanth (2016). Israeli prez in India: 5 things you should know about the bilateral relations. *Hindustan Times* 15. 11. 2016 (<https://www.hindustantimes.com/india-news/israeli-prez-in-india-5-things-you-should-know-about-the-bilateral-relations/story-lqa20xoMFuAGeqWUePxTqK.html>, 21. 2. 2021).

Jadhav, Rajendra – Anand, Nupur – Hafezi, Parisa (2021). Exclusive: India merchants almost halt exports to Iran as its rupee reserves fall – officials. *Reuters* 4. 3. 2021 (<https://www.reuters.com/article/india-iran-trade-idUSKCN2AW1JE>, 19. 3. 2021).

Jain, Anvesh (2020). Interpreting the 1971 Indo-Soviet Cooperation Treaty as a Turning Point in South Asian Strategic History. *Synergy: The Journal of Contemporary Asian Studies* 27. 5. 2020 (<http://utsynergyjournal.org/2020/05/27/interpreting-the-1971-indo-soviet->

cooperation-treaty-as-a-turning-point-in-south-asian-strategic-history/, 14. 2. 2021).

Jewish Virtual Library (2021). *Israel International Relations: India-Israel Relations* (<https://www.jewishvirtuallibrary.org/history-and-overview-of-india-israel-relations>, 20. 3. 2021).

Kampani, Gaurav (2019). Why India's Post-1998 Evolution as a Conventional Nuclear Weapons Power Evokes Surprise. *Journal for Peace and Nuclear Disarmament* 2 (1), s. 170–183.

Kenton, Will (2019). MINTs (Mexico, Indonesia, Nigeria, Turkey). *Investopedia* 11. 9. 2019 (<https://www.investopedia.com/terms/m/mints-mexico-indonesia-nigeria-turkey.asp>, 11. 1. 2021).

Kesavan, K. V. (2020). India's 'Act East' policy and regional cooperation. *Observer Research Foundation* 14. 2. 2020 (<https://www.orfonline.org/expert-speak/indias-act-east-policy-and-regional-cooperation-61375/>, 19. 2. 2021).

Khan, Ilyas (2019). Kargil: The forgotten victims of the world's highest war. *BBC* 26. 7. 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-49101016>, 20. 3. 2021).

Khanna, Shrey – Moorthy, P. (2017). Analysing India's Soft Power Functioning in the Twenty-first Century. *India Quarterly* 73 (3), s. 292–311.

Khetran, Mir Sherbaz (2018). Gwadar and Chabahar: Competition or Cooperation. *Strategic Studies* 38 (2), s. 43–55.

Kragelund, Peter (2010). The Potential Role of NonTraditional Donors' Aid in Africa. *International Centre for Trade and Sustainable Development* (https://www.files.ethz.ch/isn/113430/2010_03_the-potential-role-of-non-traditional-donorse28099-aid-in-africa.pdf, 24. 1. 2021).

Krickovic, Andrej (2015). "All Politics Is Regional": Emerging Powers and the Regionalization of Global Governance. *Global Governance* 21 (4), s. 557–577.

Kumaraswamy, P. R. (2012). Reading the Silence: India and the Arab Spring. *The Hebrew University of Jerusalem* (https://en.davis.huji.ac.il/sites/default/files/davisinsten/files/Reading_the_silence.pdf, 20. 2. 2021).

Madan, Tanvi (2016). Why is India's Modi visiting Saudi Arabia? *Brookings* 1. 4. 2016 (<https://www.brookings.edu/blog/markaz/2016/04/01/why-is-indias-modi-visiting-saudi-arabia/>, 22. 2. 2021).

Mantri, Geetika (2017). Modern day slaves: How Indian migrant workers' rights are violated in the Gulf. *The News Minute* 25. 11. 2017 (<https://www.thenewsminute.com/article/modern-day-slaves-how-indian-migrant-workers-rights-are-violated-gulf-72179>, 17. 3. 2021).

Mawdsley, Emma (2012). *From Recipients to Donors: Emerging Powers and the Changing Development Landscape* (London: Zed Books).

Medina, Ayman Falak (2020). ASEAN Overtakes EU to Become China's Top Trading Partner in Q1 2020. *ASEAN Briefing* 15. 3. 2020 (<https://www.aseanbriefing.com/news/asean-overtakes-eu-become-chinas-top-trading-partner-q1-2020/>, 24. 1. 2021).

Mehta, Ketan (2019). Turkey's India Outreach: Possibilities and Challenges. *Observer Research Foundation* (276), s. 1–12.

Mezinárodní měnový fond (2020). *India* (<https://www.imf.org/en/Countries/IND>, 20. 12. 2020).

Middle East Eye (2020). *India says relations with Israel are 'very strong' as it presses Palestinians to accept Trump's plan.* 31. 1. 2020 (<https://www.middleeasteye.net/news/india-says-palestinians-should-consider-trumps-middle-east-plan>, 20. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2001). *Tehran Declaration.* 10. 4. 2001 (<https://mea.gov.in/in-focus-article.htm?20048/Tehran+Declaration>, 19. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2003). *The Republic of India and the Islamic Republic of Iran "The New Delhi Declaration"*. 25. 1. 2003 (https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/7544/The_Republic_of_India_, 19. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2006). *Delhi Declaration, Signed by King Abdullah bin Abdulaziz Al Saud of the Kingdom of Saudi Arabia and Prime Minister Dr. Manmohan Singh of India*. 27. 1. 2006 (<https://mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/5969/Delhi+Declaration+Signed+by+King+Abdullah+bin+Abdulaziz+Al+Saud+of+the+Kingdom+of+Saudi+Arabia+and+Prime+Minister+Dr+Manmohan+Singh+of+India>, 15. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2010). *Riyadh Declaration: A New Era of Strategic Partnership*. 1. 3. 2010 (<https://mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/3700/Riyadh+Declaration+A+New+Era+of+Strategic+Partnership>, 15. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2012). *India-Iran Relations* (<http://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Iran-January-2012.pdf>, 19. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2013). *India-Israel Joint Working Group on Counter Terrorism*. 20. 2. 2013 (<https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/21204/IndiaIsrael+Joint+Working+Group+on+Counter+Terrorism>, 20. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2016a). *India-Saudi Arabia Joint Statement during the visit of Prime Minister to Saudi Arabia (April 03, 2016)* (<https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/26595/IndiaSaudi+Arabia+Joint+Statement+during+the+visit+of+Prime+Minister+to+Saudi+Arabia+April+03+2016>, 18. 2. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2016b). *Manama Declaration of the First Ministerial Meeting of the Arab-India Cooperation Forum (January 24, 2016)* (<https://www.mea.gov.in/outgoing-visit-detail.htm?26292>, 22. 2. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2016c). *India – Palestine Relations* (https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Palestine_July_2016.pdf, 21. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2018). *India-Egypt Relations*. 2. 7. 2018 (https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Bilateral_Brief_2018.pdf, 23. 3. 2021).

Ministry of External Affairs: Government of India (2019). *India-Bahrain Joint Statement on the Visit of Prime Minister to Bahrain (August 25, 2019)*. 25. 8. 2019 (<https://mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/31767/indiabahrain+joint+statement+on+the+visit+of+prime+minister+to+bahrain+august+25+2019>, 24. 3. 2021).

Mint (2019). *India signs MoU with Saudi Arabia to launch RuPay card in Gulf Kingdom*. 30. 10. 2019 (<https://www.livemint.com/news/india/india-signs-mou-with-saudi-arabia-to-launch-rupay-card-in-gulf-kingdom-11572405975099.html>, 15. 3. 2021).

IMF (2020a). *World Economic Outlook (WEO)*. 13. 10. 2020 (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/faq.htm>, 15. 1. 2021).

IMF (2020b). *World Economic Outlook* (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2020/01/weodata/groups.htm>, 20. 1. 2021).

IMF (2021). *World Economic Outlook Update* (<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/01/26/2021-world-economic-outlook-update>, 25. 1. 2021).

- Modi, Narendra (2015). With HH Sheikh Nahyan bin Mubarak Al Nahyan & HE Dr. Anwar Gargash at the Sheikh Zayed Grand Mosque. *Twitter* 16. 8. 2015 (<https://twitter.com/narendramodi/status/632933444985622528>, 21. 2. 2021).
- Modi, Narendra (2017). First day of India PM Modi's visit to Israel. *Twitter* 4. 7. 2017 (<https://twitter.com/i/events/882495914484649984>, 21. 2. 2021).
- Mohan, Raja (2006). India and the Balance of Power. *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2006-07-01/india-and-balance-power>, 15. 2. 2021).
- Mohan, Raja (2019). Asia Inside Out Podcast: India's Middle East Tilt [podcast]. *Asia Society* 8. 8. 2019 (<https://asiasociety.org/blog/asia/asia-inside-out-podcast-indias-middle-east-tilt>, 21. 2. 2021).
- Mohan, Rohini (2015). As migrants slave in Gulf, India is stuck choosing between worker rights and remittances. *The Economic Times* 19. 11. 2015 (<https://economictimes.indiatimes.com/nri/forex-and-remittance/as-migrants-slave-in-gulf-india-is-stuck-choosing-between-worker-rights-and-remittances/articleshow/49838388.cms?from=mdr>, 17. 3. 2021).
- Monvoisin, Solveig (nedatováno). *China and India in the Middle East: Between Competition, Cooperation and Conflict* (https://www.capeurope.eu/images/stories/Article_Solveig_-_China_and_India.pdf, 23. 3. 2021).
- Murphy, Dawn (2010). "Rising Powers and Domestic Attitudes on Hard Power". *Sigur Center for Asian Studies* (https://www.risingpowersinitiative.org/wp-content/uploads/policybrief_jul2010_hardpowerattitude.pdf, 15. 4. 2021).
- Nabers, Dirk – Godehardt, Nadine eds. (2011). *Regional Powers and Regional Orders* (Abingdon: Routledge).

- Nadkarni, Vidya – Noona, Norma eds. (2013). *Emerging Powers in a Comparative Perspective: The Political and Economic Rise of the BRIC Countries* (New York: Bloomsbury Academic).
- Nagaraj, Anuradha (2019). Trafficked, exploited, ransomed - Indian workers in the Gulf face new test. *Reuters* 30. 9. 2019 (<https://www.reuters.com/article/us-india-gulf-labour-idUSKBN1WF03S>, 22. 2. 2021).
- Naim, Moises (2009). Rogue Aid. *Foreign Policy* 15. 10. 2009 (<https://foreignpolicy.com/2009/10/15/rogue-aid/>, 24. 1. 2021).
- Nanjappa, Vicky (2015). How Saudi funded Rs 1,700 crore for Wahabi influence in India. *One India* 25. 6. 2015 (<https://www.oneindia.com/india/wikileaks-how-saudi-funded-rs-1-700-crore-wahabi-influence-india-1787820.html>, 22. 2. 2021).
- Narlikar, Amrita (2010). *New Powers: How to Become One and how to Manage Them* (Oxford: Oxford University Press).
- NBT (2019). *Introduction*. 25. 2. 2019 (https://www.nbtindia.gov.in/aboutus__5__history.nbt, 22. 1. 2021).
- NDB (2021). *About Us* (<https://www.ndb.int/about-us/essence/our-work/>, 21. 1. 2021).
- NDTV (2018). *Saudi Arabia Embraces Yoga In Move Towards 'Moderation'*. 30. 9. 2018 (<https://www.ndtv.com/world-news/saudi-arabia-embraces-yoga-in-move-towards-moderation-1924515>, 16. 3. 2021).
- Nel, Philip (2010). Redistribution and recognition: what emerging regional powers want. *Review of International Studies* 36 (4), s. 951–974.
- OECD (2011). *Progress Report on Enhanced Engagement* (<https://www.oecd.org/mcm/48108945.pdf>, 15. 2. 2021).
- OECD (2015). *China signs cooperation agreements with OECD and joins OECD Development Centre* 7. 1. 2015 (<https://www.oecd.org/newsroom/china-signs->

cooperation-agreements-with-oecd-and-joins-oecd-development-centre.htm, 21. 1. 2021).

Offshore Energy (2018). *Consortium led by India's ONGC gets stake in Lower Zakum concession*. 12. 2. 2018 (<https://www.offshore-energy.biz/consortium-led-by-indias-ongc-gets-stake-in-lower-zakum-concession/>, 17. 2. 2021).

O'Neill, Jim (2001). Building Better Global Economic BRICs. *Goldman Sachs* 30. 11. 2001 (<https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>, 10. 1. 2021).

O'Neill, Jim (2005). How Solid are the BRICs? *Goldman Sachs* 1. 12. 2005 (<https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/how-solid.pdf>, 11. 1. 2021).

OSN (2019). *International Migration 2019* (https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/InternationalMigration2019_Report.pdf, 17. 2. 2021).

Pandya, Abhinav (2018). Opinion | Does Saudi-funded Muslim Radicalization Threaten India? *Haaretz* 18. 4. 2018 (<https://www.haaretz.com/middle-east-news/does-saudi-funded-muslim-radicalization-threaten-india-1.6008341>, 22. 2. 2021).

Pathak, Shveta (2011). Books by Indian authors to get largest display in the Middle East. *Gulf News* 16. 11. 2011 (<https://gulfnews.com/uae/books-by-indian-authors-to-get-largest-display-in-the-middle-east-1.931406>, 19. 2. 2021).

Patrick, Stewart – Egel, Naomi (2015). Economic Coalition of the Willing. *Foreign Affairs* 11. 3. 2015 (<https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-03-11/economic-coalition-willing>, 21. 1. 2021).

Pethiyagoda, Kadir (2017). How India's diaspora affects its role in a multipolar Middle East. *Brookings* 15. 6. 2017 (<https://www.brookings.edu/blog/order-from>

chaos/2017/06/15/how-indias-diaspora-affects-its-role-in-a-multipolar-middle-east/, 18. 2. 2021).

Pew Research Center (2016). *Indians see India playing rising role on world stage*. 15. 9. 2016 (https://www.pewresearch.org/global/2016/09/19/india-and-modi-the-honeymoon-continues/pg_2016-09-19_india-22/, 15. 2. 2021).

Portland Communications – USC Center on Public Diplomacy (2019). *The Soft Power 30: Overall Ranking 2019* (<https://softpower30.com/>, 22. 1. 2021).

Prys, Miriam (2012). *Redefining Regional Power in International Relations: Indian and South African perspectives* (London: Routledge).

Ptáková, Markéta – Škorík, Matúš (2014). Základní informace o WTO. *Asociace pro mezinárodní otázky* (<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Z%C3%A1kladn%C3%AD-informace-o-WTO1.pdf>, 21. 1. 2021).

Purushothaman, Chithra (nedatováno). *Foreign Aid and South-South Cooperation: Emerging Powers as Donors* (<http://web.isanet.org/Web/Conferences/FLACSO-ISA%20BuenosAires%202014/Archive/fb22e0c3-90e3-4649-87e7-d3de70049593.pdf>, 24. 1. 2021).

PwC (2017). *The World in 2050: The Long View How will the global economic order change by 2050?* (<https://www.pwc.com/gx/en/world-2050/assets/pwc-the-world-in-2050-full-report-feb-2017.pdf>, 10. 1. 2021).

Quartz (2015). *The answer to India's dependence on oil imports is in its own backyard*. 20. 11. 2015 (<https://qz.com/556117/the-answer-to-indias-dependence-on-oil-imports-is-in-its-own-backyard/>, 15. 3. 2021).

Rahman, Fareed (2015). India PM Narendra Modi begins historic visit to UAE. *Gulf News* 16. 8. 2015 (<https://gulfnews.com/uae/government/india-pm-narendra-modi-begins-historic-visit-to-uae-1.1567527>, 21. 2. 2021).

Rai, Arpan (2020). India seeks investments from UAE in infrastructure, defence. *Hindustan Times* 17. 8. 2020 (<https://www.hindustantimes.com/india-news/india->

seeks-investments-from-uae-in-infrastructure-defence/story-TO8ZnsD1VGQAINVob6b9oN.html, 17. 2. 2021).

Rajagopalan, Rajeswari Pillai (2021). India-Saudi security ties getting stronger. *Observer Research Foundation* 19. 2. 2021 (<https://www.orfonline.org/research/india-saudi-security-ties-getting-stronger/>, 17. 3. 2021).

Reilly, James (2012). China's Unilateral Sanctions. *The Washington Quarterly* 35 (4), s. 121–133.

Reserve Bank of India (2018). *Globalising People: India's Inward Remittances*. 14. 11. 2018 (https://rbi.org.in/scripts/BS_ViewBulletin.aspx?Id=17882#2BX1, 16. 3. 2021).

Reuters (2016). *Turkey officially designates Gulen religious group as terrorists*. 31. 5. 2016 (<https://www.reuters.com/article/us-turkey-gulen-idUSKCN0YM167>, 23. 3. 2021).

Rodrigues, Vivianne (2007). EMERGING FX VIEW-Investors may trade off BRIC for VISTA. *Reuters* 13. 7. 2007 (<https://www.reuters.com/article/markets-forex-emerging/emerging-fx-view-investors-may-trade-off-bric-for-vista-idUSN1329374420070713>, 11. 1. 2021).

Roche, Elizabeth (2017). India differs with US on Jerusalem as capital of Israel. *Mint* 8. 12. 2017 (<https://www.livemint.com/Politics/r8Ys92btupKEfPdQvoGmI/India-unlikely-to-support-US-move-to-recognize-Jerusalem-as.html>, 20. 3. 2021).

Roy, Shubhajit (2017). Gulf states cut Qatar off, put India in a spot. *The Indian Express* 6. 6. 2017 (<https://indianexpress.com/article/india/gulf-states-cut-qatar-off-put-india-in-a-spot-4690905/>, 18. 2. 2021).

Scroll (2016). *Israeli president Reuven Rivlin backs India on terror fight, says he is proud of its friendship*. 14. 11. 2016 (<https://scroll.in/latest/821537/israeli>

president-reuven-rivlin-backs-india-on-terror-fight-says-he-is-proud-of-its-friendship, 21. 3. 2021).

Security Council (2011a). Security Council Approves ‘No-Fly Zone’ over Libya, Authorizing ‘All Necessary Measures’ to Protect Civilians, by Vote of 10 in Favour with 5 Abstentions. *United Nations* 17. 3. 2011 (<https://www.un.org/press/en/2011/sc10200.doc.htm>, 20. 2. 2021).

Security Council (2011b). Security Council Fails to Adopt Draft Resolution Condemning Syria’s Crackdown on Anti-Government Protestors, Owing to Veto by Russian Federation, China. *United Nations* 4. 10. 2011 (<https://www.un.org/press/en/2011/sc10403.doc.htm>, 20. 2. 2021).

Sevilla, Henelito A. (2020). Middle East Geopolitics and China-India Strategic Interaction in the New Era. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies* 14 (2), s. 179–193.

Sharma, Samrat (2020). Modi’s broken dream of cutting India’s dependence on oil imports; data reveals opposite story. *Financial Express* 4. 2. 2020 (<https://www.financialexpress.com/economy/modis-broken-dream-of-cutting-indias-dependence-on-oil-imports-data-reveals-opposite-story/1855834/>, 15. 3. 2021).

Sheen (2020). Top 10 popular sports in India. *Review Adda* 14. 7. 2020 (<https://www.reviewadda.com/institute/article/147/top-10-popular-sports-in-india>, 16. 3. 2021).

Shih, Gerry (2021). China’s economy is growing faster now than before the coronavirus pandemic. *The Washington Post* 18. 1. 2021 (https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/china-economy-growth-coronavirus/2021/01/17/2138ef2c-5935-11eb-a849-6f9423a75ffd_story.html, 23. 1. 2021).

Shu Akhbarak (2020). *5 Most Popular Sports in Saudi Arabia*. 10. 12. 2020 (<https://shuakhbarak.com/sports/5-most-popular-sports-in-saudi-arabia/>, 16. 3. 2021).

Shuja, Asif (2020). *India-Iran Relations: A Comprehensive Review*. *Center for Iranian Studies (IRAM)* 2. 11. 2020 (https://iramcenter.org/en/india-iran-relations-a-comprehensive-review/?send_cookie_permissions=OK, 19. 3. 2021).

Sibbal, Siddhant (2021). *FIRST EVER! Indian-Saudi Arabia armies to undertake joint bilateral exercises*. *Zee News* 12. 2. 2021 (<https://zeenews.india.com/india/first-ever-indian-saudi-arabia-armies-to-undertake-joint-bilateral-exercises-2341452.html>, 19. 2. 2021).

Silver, Caleb (2020). *The Top 25 Economies in the World*. *Investopedia* 24. 12. 2020 (<https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/>, 10. 1. 2021).

Singh, Hemant (2017). *What is the importance of Chabahar Port for India*. *Jagran Josh* 4. 12. 2017 (<https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/what-is-the-importance-of-chabahar-port-for-india-1512019511-1>, 17. 2. 2021).

Singh, Naveen (2020). *List of Military Exercises of India with Other Countries (2019-2020)*. *Gradeup* 2. 11. 2020 (<https://gradeup.co/military-exercises-of-india-with-other-countries-i>, 18. 2. 2021).

Singh, Sandeep – Singh, Bawa (2019). *Geopolitics of ports: Factoring Iran in India's counterbalancing strategy for "Sino-Pak Axis"*. *Journal of Eurasian Studies* 10 (2), s. 169–182.

Soltaninejad, Mohammad (2017). *Iran–India Relations*. *India Quarterly* 73 (1), s. 21–35.

Sotero, Paulo (2009). *Emerging Powers: India, Brazil and South Africa (IBSA) and the Future of South-South Cooperation*. *Woodrow Wilson Center*

(<https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/brasil.IBSAemergingpowers.pdf>, 23. 12. 2020).

Statista (2020). *Religion in India – Statistics and Facts* (<https://www.statista.com/topics/4548/religion-in-india/>, 16. 2. 2021).

Stewart, Patrick (2010). Irresponsible Stakeholders? The Difficulty of Integrating Rising Powers. *Foreign Affairs* 89 (6), s. 44–53.

Stojanov, Robert – Novosák, Jiří (2008). Migrace místo pomoci? Remitence a cirkulace mozků jako nástroje rozvoje. *Mezinárodní vztahy* 43 (1), s. 38–77.

Tank, Pinar (2012). The concept of “rising powers”. *Norwegian Peacebuilding Resource Centre* (<https://www.files.ethz.ch/isn/146521/aa7c23bf5887ab060f1af737a39a000a.pdf>, 10. 2. 2021).

TeachMideast (2021). *What is the Middle East?* (<https://teachmideast.org/articles/what-is-the-middle-east/>, 15. 3. 2021).

The Economic Times (2014). *Ariel Sharon transformed India-Israel ties*. 11. 1. 2014 (<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/ariel-sharon-transformed-india-israel-ties/articleshow/28688322.cms>, 21. 2. 2021).

The Economic Times (2015). *In King Abdullah's death, India loses a 'great friend'*. 23. 1. 2015 (<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/in-king-abdullahs-death-india-loses-a-great-friend/articleshow/45991890.cms>, 15. 3. 2021).

The Economic Times (2017). *India-Israel to deepen cooperation in space technologies*. 3. 7. 2017 (<https://economictimes.indiatimes.com/news/science/india-israel-to-deepen-cooperation-in-space-technologies/articleshow/59427068.cms?from=mdr>, 21. 3. 2021).

The Economic Times (2020). *Pulwama terror attack: What happened on Feb 14 and how India responded.* 14. 2. 2020 (<https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/pulwama-terror-attack-what-happened-on-feb-14-and-how-india-responded/articleshow/74128489.cms?from=mdr>, 18. 3. 2021).

The Economic Times (2021). *India, Saudi Arabia hold talks on initiating cooperation in space.* 18. 3. 2021 (<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/india-saudi-arabia-hold-talks-on-initiating-cooperation-in-space/articleshow/81566139.cms>, 19. 3. 2021).

The Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia in Washington, DC (2021). *Vision 2030* (<https://www.saudiembassy.net/vision-2030>, 15. 3. 2021).

The Hindu (2016). *India votes against Iran in IAEA resolution.* 17. 12. 2016 (<https://www.thehindu.com/news/national/India-votes-against-Iran-in-IAEA-resolution/article16894640.ece>, 16. 2. 2021).

The Indian Express (2016). *PM Modi conferred Saudi's highest civilian honour.* 3. 4. 2016 (<https://indianexpress.com/article/india/india-news-india/modi-saudi-arabia-king-abdulaziz-sash-civilian-honour/>, 15. 3. 2021).

Transparency International (2012). *Aid from China, India and Brazil: more transparent than the West?* 20. 11. 2012 (<https://blog.transparency.org/2012/11/20/aid-from-china-india-and-brazil-more-transparent-than-the-west/>, 24. 1. 2021).

UN (2014). *World Economic Situation and Prospects 2014* (https://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2014wesp_country_classification.pdf, 23. 1. 2021).

UN (2019). *What is 'South-South cooperation' and why does it matter?* 20. 3. 2019 (<https://www.un.org/development/desa/en/news/intergovernmental-coordination/south-south-cooperation-2019.html>, 24. 1. 2021).

UN (2021). *Troop and Police Contributors* (<https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors>, 25. 1. 2021).

UNOSSC (2021). *About South-South and Triangular Cooperation* (<https://www.unsouthsouth.org/about/about-sstc/>, 22. 1. 2021).

UN Peacekeeping (2021). *Troop and Police Contributors* (<https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors>, 18. 2. 2021).

Vařáková, Hana (2018). Napětí v Jihočínském moři houstne. Čína umisťuje rakety na ostrovy, základny vypadají jako městečka. *Aktuálně* 8. 6. 2018 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/napeti-v-jihocinskem-mori-se-stupnuje/r~74b9a6466a4a11e89dcc0cc47ab5f122/>, 21. 4. 2021).

Verma, Nidhi (2020). Middle East share of India's oil imports hits two-year high in July. *Reuters* 21. 8. 2020 (<https://www.reuters.com/article/india-oil/middle-east-share-of-indias-oil-imports-hits-two-year-high-in-july-idINKBN25H21R?edition-redirect=uk>, 16. 2. 2021).

Vincent, Jack E. (1981). Internal and External Conflict: Some Previous Operational Problems and Some New Findings. *The Journal of Politics* 43 (1), s. 128–142.

Voa News (2020). *India Imposes Import Embargo on 101 Military Items*. 9. 8. 2020 (<https://www.voanews.com/south-central-asia/india-imposes-import-embargo-101-military-items>, 19. 2. 2021).

Volgy, Thomas – Gordell, Kelly Marie (2019). Rising powers, status competition, and global governance: a closer look at three contested concepts for analyzing status dynamics in international politics. *Contemporary Politics* 25, s. 512–531.

Wadwha, Ahri Anil (2015). Address by Secretary(East) at the Inaugural Session of Second ORF-MEA West Asia Conference in New Delhi (April 27, 2015). *Ministry of External Affairs: Government of India* 27. 4. 2015 (<https://mea.gov.in/Speeches->

Statements.htm?dtl/25131/Addresss+by+SecretaryEast+at+the+Inaugural+Section+of+Second+ORFMEA+West+Asia+Conference+in+New+Delhi+April+27+2015, 19. 2. 2021).

Weiss, John (nedatováno). *Development Banks in the BRICs: the Brazilian case* (http://www.john-weiss.net/uploads/6/9/2/7/6927327/development_banks_brics.pdf, 21. 1. 2021).

Wezeman, Pieter et al. (2020). Trends in International Arms Transfers, 2019. *SIPRI* (https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-03/fs_2003_at_2019.pdf, 18. 2. 2021).

Williams, Christopher – Papa, Mihaela (2021). Rethinking “Alliances”: The Case of South Africa as a Rising Power. *African Security* (<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/19392206.2020.1871796?needAccess=true>, 15. 3. 2021).

WITS (2018). *India Product Exports to Middle East & North Africa 2018* (<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/IND/Year/2018/TradeFlow/Export/Partner/MEA/Product/all-groups>, 17. 2. 2021).

World Bank (2019). *Record High Remittances Sent Globally in 2018*. 8. 4. 2019 (<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/04/08/record-high-remittances-sent-globally-in-2018>, 16. 2. 2021).

World Bank (2020). *The World Bank In Brazil*. 18. 11. 2020 (<https://www.worldbank.org/en/country/brazil/overview>, 22. 1. 2021).

WorldData (2021). *Member states of the G20 – Developing Nations* (<https://www.worlddata.info/alliances/g20-developing-nations.php>, 22. 1. 2021).

Wormald, Benjamin (2015). The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050. *Pew Research Center* 2. 4. 2015 (<https://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/>, 16. 2. 2021).

RESUMÉ

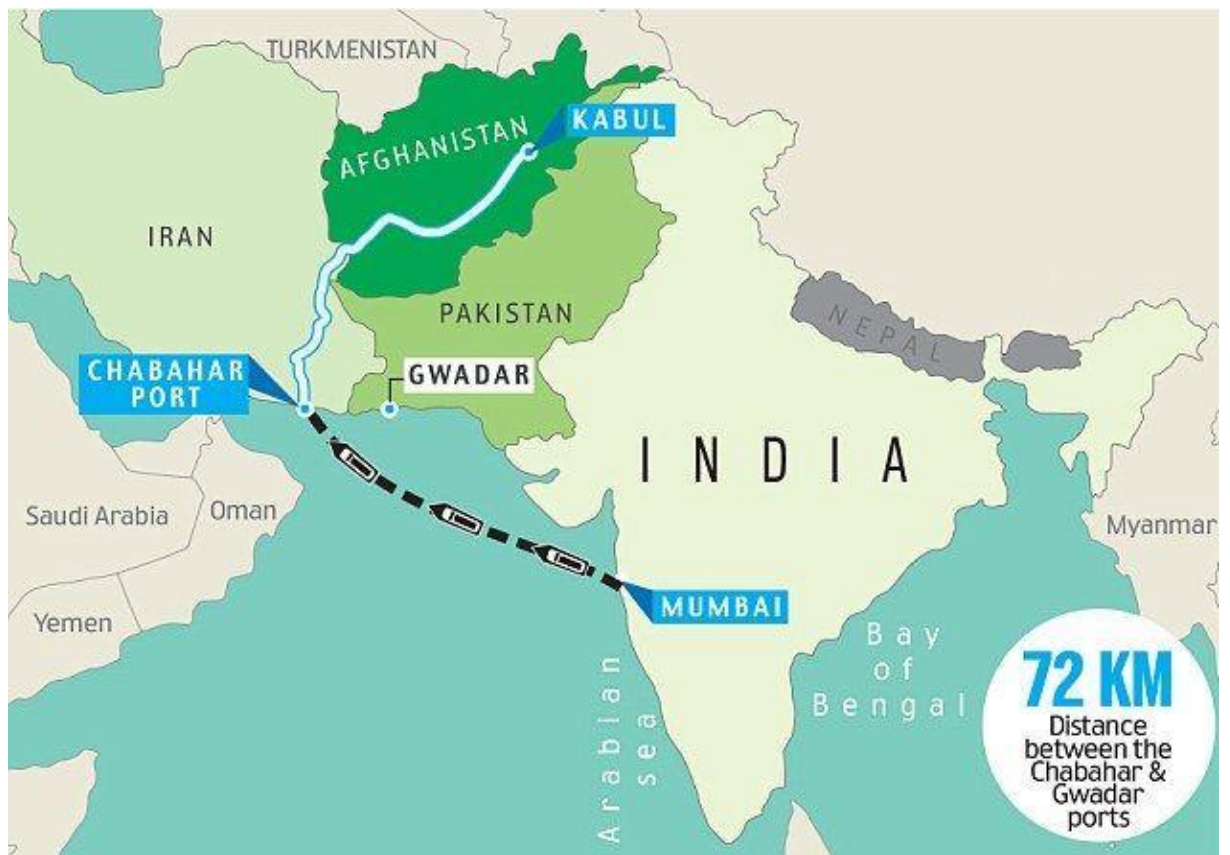
This diploma thesis deals with the development and form of India's foreign policy in the Middle East. The aim of this text is to find out how India's foreign policy towards the Middle Eastern countries was developing between years 1991–2020. The thesis focuses on the way India shaped its foreign policy, which motivations led it into the region, what tools it was using during set period. This work also deals with the question, how India's activities in the Middle East are influencing its relationship with the People's Republic of China, because Beijing also has its interests in the Middle East and needs to follow them in order to sustain its amazing growth.

The thesis claims, that India behaves like a rising power in terms of its foreign policy. It uses mainly economic diplomacy and its soft power to strengthen its position in the region. For its rise, India is pretty much dependant on Middle Eastern oil and other resources. New Delhi tries to cooperate and have diplomatic ties with all countries in the region. And it does not look at things such as religion, political system, human rights etc.

India has to face a lot of challenges in the region in pursuing its interest. In the period, which this thesis follows, India tried to stay a neutral actor in the region. New Delhi wanted to avoid any involvements in regional conflicts and it pretty much relied on the United States. But with Donald Trump's presidency, the US started their withdrawal from the region so it is pretty much possible, that India will have to decide, how involved it wants to be in matters and order of the Middle East. But this same decision must be taken by another actor, China.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Mapa ukazující spojení íránského přístavu Čáhbahár s Indií. Na mapě je vidět také poloha pákistánského přístavu Gwádar, do kterého investovala Čína.

(Singh 2017)

Příloha č. 2: Oficiální tweet indického premiéra Módího z jeho historické návštěvy v Abú Dhabí roku 2015. Vlevo Jeho výsost šejk Nahyan bin Mubarak Al Nahyan a vpravo Jeho excelence Dr. Anwar Gargash.

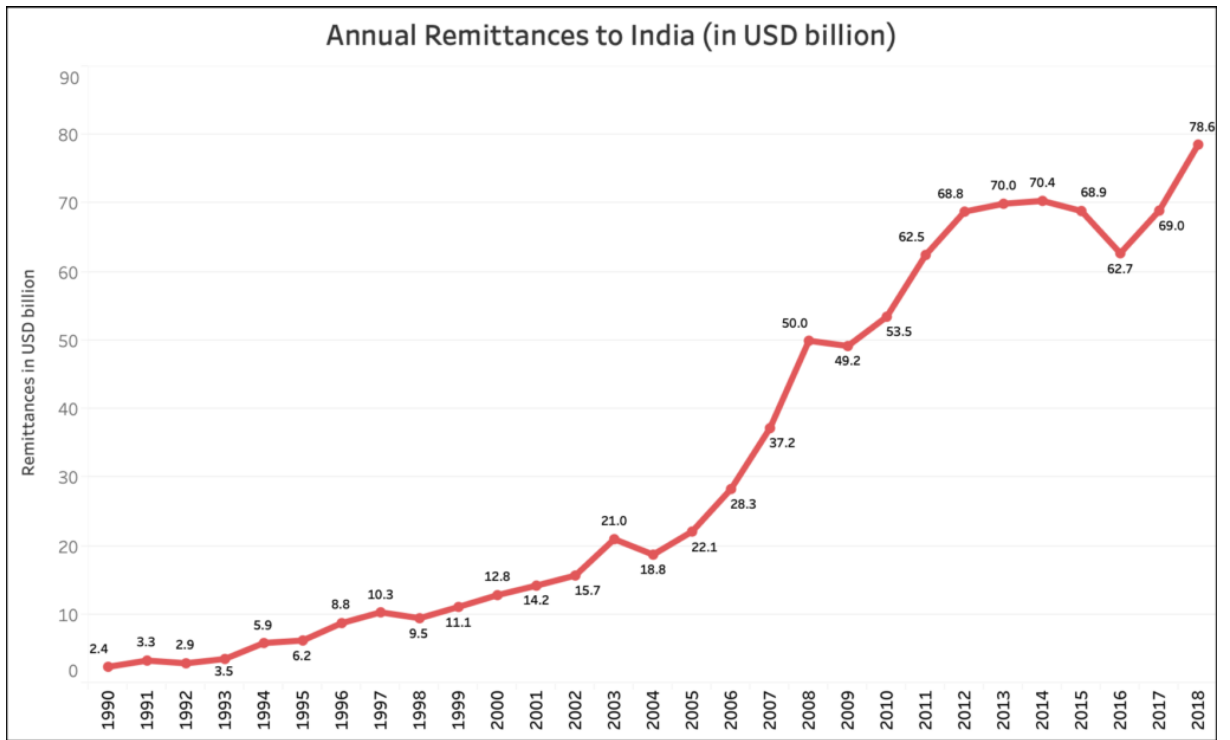
(Modi 2015)

Příloha č. 3: Ukázka tří z mnoha twitterových příspěvků izraelského Ministerstva zahraničí a indického premiéra, které byly zveřejněny během první návštěvy indického premiéra v Izraeli v roce 2017.

(Israel Foreign Ministry 2017), (Modi 2017)

Příloha č. 4: Graf znázorňující kontinuální růst výše celkových remitencí proudících do Indie od začátku 90. let minulého století do roku 2018.

(Biswas 2020)